

Christophorus Waldorf Óvoda
Pedagógiai Program
2023.

Tartalomjegyzék

1. Óvodánk bemutatása
Tárgyi- és személyi feltételek (WOP VIII. fejezet)
 2. Az óvoda helyi sajátosságai a WOP keretei között
Óvodánk környezete
 3. Fenntartó egyesület
 4. Óvodaképünk
 5. Gyermekképünk
 6. Óvodai nevelésünk célkitűzései (WOP IV. és IX. fejezet)
 7. Feladataink (WOP IV. és VII. fejezet)
 8. Az egészséges életmód alakítása
 9. Környezeti nevelés, környezettudatos magatartás kialakítása
 10. Érzelmi nevelés és szocializáció
 11. Anyanyelvi-, zenei- és értelmi nevelés
 12. Raigen-reggeli kör
 13. Ritmusok az Óvodában (WOP V. fejezet)
 14. A nap ritmusa
 15. Nyitvatartás, szünetek rendje (WOP V. fejezet)
Délutánosság
 16. Óvodánk külső kapcsolatrendszere
Az óvoda és a szülők kapcsolata
Az óvoda és az iskola kapcsolata
Az óvoda és a Szakszolgálat
Az Óvoda Gyermek és ifjúsági szervekkel való kapcsolata
 17. Gyermekek fejlődésnyomonkövetése
 18. Különleges bánásmódot igénylő gyermekek
 19. Érvényességre vonatkozó rendelkezések
A Helyi Óvodai Nevelési Program érvényességi ideje:
A Helyi Óvodai Nevelési Program felülvizsgálata
A Helyi Óvodai Nevelési Program módosításának lehetséges indokai
- FELHASZNÁLT IRODALOM
TÖRVÉNYI HÁTTÉR
MELLÉKLETEK
20. Waldorf Óvodai Alapprogram

1. Christophorus Waldorf Óvoda adatai:

Neve: Christophorus Waldorf Óvoda

Címe: Sibrik Miklós út 66-68.

AlapítóEgyesület: Alkotó Élet Pedagógiai és Művelődési Egyesület

Felügyeletiszerve:

Óvodaiintézményvezetője: Gellén Orsolya Anikó

Az óvoda elérhetősége: 06-20-249-22-88

Óvoda e-mail címe: christophoruswaldorfovi@gmail.com

Honlapja: <https://wokk.hu/>

Óvodánk bemutatása:

A Christophorus Waldorf Óvoda 2021 szeptemberétől nyitja meg kapuit. Az intézményt az Alkotó Élet Pedagógiai és Művelődési Egyesület hozza létre és tartja fenn.

Egy lelkes, tenni akaró szülői csoport és Waldorf-pedagógusok törekvéseinek találkozásából jött létre az óvoda, segítséget nyújtva az érdeklődő családoknak és a környező települések önkormányzatának, átvállalva feladatát a gyermekek napközbeni ellátásában.

Óvodánk működése a Waldorf-szellemiséghez igazodva a szülők összefogásán alapszik. Az alapítást végző szülői közösség tagjaiban egy valami biztosan közös volt: fontosnak tartották, hogy létrejöjjön egy Waldorf szellemiségű óvoda a lakóhelyükhöz közel.

Óvodánk nyitva áll minden olyan gyermek szülei előtt, akik elfogadják nevelési elveinket, megfelelőnek tartják gyermekeik számára és együttműködnek ennek érdekében a pedagógusokkal.

Célunk az volt, hogy egy olyan intézményt valósítsunk meg, mely a Waldorf óvodapedagógiai program alapján működik.

Ez a program összhangban áll az Óvodai nevelés országos alapprogramjában foglaltakkal. A magyarországi óvodákban folyó pedagógiai munka alapelvei teljes mértékben és tervszerűen jelennek meg a Waldorf-óvodapedagógia valóságában is.

Személyi feltételek(WOPVIII.fejezet)

Végzettség: 2023. januárjában	Lét-szám	Tanulmányok megkezdése	Tanulmányok várható befejezése
Közoktatási vezető és pedagógus szakvizsgával, valamint állami óvodapedagógus diplomával	1 fő	2021. októbertől Akkreditált Waldorf óvodapedagógusi képzés	2024. július
Állami óvodapedagógus diplomával	2 fő	1 fő: 2021. októbertől Akkreditált Waldorf óvodapedagógusi képzés	2024. július

Tárgyi feltételek: (WOPVIII.fejezet)

Helység megnevezése	szobaszám	Megjegyzés
Gyermek fürdőszoba	1	3 mosdó, 3 wc, 1 zuhanyzó
Csoportszoba	1	20 gyermek befogadására alkalmas
Tankonyha	1	A melegítőkonyha az iskolában található
Óvónői szoba	1	Itt találhatóak egy elzárt szekrényben az óvoda kötelező dokumentációi
Gyermeköltöző	1	A gyermekek ruhái egyedi zsákokban kerülnek elhelyezésre
Felnőtt mosdó	1	1 wc, 1 mosdó
Udvar		Az óvoda saját elkerített udvarrészsel rendelkezik

Az udvar tágas füvesített, alkalmasak magaságyások, veteményesek, virágoskertek kialakításához, komposztáló elhelyezéséhez. Az udvari eszközök tárolásához egy fészker került kialakításra.

Több udvari bokor és fa is található a kertben, ami jó lehetőséget kínál gyermekeknek kuckóépítésére, bújócskázásra, és a nagymozgásos tevékenységekhez egyaránt.

Kialakításra került egy homokozó is amely szintén kiváló lehetőség a gyermekek szabad játéka szempontjából.

Az udvar adottságainak és tűzrakó helyének köszönhetően megfelelő helyszín nyílik családi összejövetelekre és ünnepeink megtartására.

A **csoportszoba** úgy került berendezésre, hogy megfelelő játékkeret biztosítsunk minden korosztály számára, életkori igényeket figyelembe vevő játékterekkel és játék lehetőségekkel (babaszoba kuckó, babakonyha, mozgáslehetőségek: mászás, deszkák, lécek, stb). Játékeszközaink anyaga és minősége a WOP ajánlásait követi.

2. Az óvoda helyi sajátosságai a WOP keretei között

Óvodánk környezete:

Óvodánk a Christophórus Waldorf Iskola épületében lett kialakítva.

Az épület nagy, világos teremmel rendelkezik. Udvara tágas, sok fával, növényvel, magasságyással rendelkezik, mely ideális lehetőségeket biztosít az óvodás gyermekek egészséges testi, lelki, szellemi fejlődéséhez.

Óvodánk igyekszik minden eszközével, a Waldorf pedagógiai elveit követni.

Figyelembe vesszük a gyermekek egyéni fejlődésének ütemét, nyitott, elfogadó, segítőlégkört teremtünk számukra. Ezt az értékrendet igyekszünk közvetíteni a gyermekek felé, ezzel példát állítva eléjük, hogy elsajátíthassák a társaikkal való viselkedésük folyamán, így segítve a szocializációs folyamatokat. Csoportéletünket a családi hangulat, hagyományőrzés jellemzi. Összesen 20 kisgyermeket tudunk fogadni, csoportjaink vegyes életkorúak.

A környezet kialakításakor fontosnak tartottuk, hogy olyan közeget hozzunk létre a hozzánk járó gyermekek részére, amely biztosítja a mindennapokban a biztonságos, nyugodt és szeretetteljes légkör megteremtését. Az eszközök és bútorzat kiválasztása során fontosnak tartottuk az olyan tárgyak kiválasztását, amely elősegíti a gyermekek fantáziadús játékaik lehetőségét.

3. Fenntartó egyesület

Az Alkotó Élet Pedagógiai és Művelődési Egyesület 2015-ben indított intézményalapító munkát, amelynek eredményeként Budapest 17. kerületében, a 2016-2017-es tanévtől útnak indult a Christophorus Waldorf Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola.

A Waldorf intézmények programja az egyes életkorokhoz igazított pedagógiai-módszertani eszközökkel biztosítja a gyermekek egészséges fejlődését, és arra is törekszik, hogy élményekben gazdag tapasztalatokat szerezzenek. A hagyományos oktatási módszerektől eltérően, a Waldorf szemléletű tanításban rendkívül sok mozgás is szerepel. A Waldorf óvodák, iskolák és képzések – az egyházi intézményeken kívül – a legnagyobb intézményszámmal, gyermek- és pedagóguslétszámmal rendelkező, nem állami, nem önkormányzati köznevelési hálózatot alkotják hazánkban. A Waldorf-pedagógia az egyetlen reformpedagógiai irányzat, amely az utóbbi két évtizedben országos hálózatot alakított ki. A hálózatot – civil egyesületként – a Magyar Waldorf Szövetség fogja össze. Hazánkban ma több mint harminc településen működik Waldorf-óvoda és közel ugyanennyi településen tanulhatnak a diákok Waldorf-iskolában.

Az óvodák és iskolák esetében is folyamatos az érdeklődők számának gyarapodása. Elsősorban a fővárosi és a város környéki iskolák esetében jellemző a túljelentkezés. A tapasztalatok azt mutatják, hogy folyamatos igény van új intézmények létrehozására.

Egyesületünk célja a Christophorus Waldorf Iskola és Óvoda működtetése, amely térsége kiemelkedő és vonzó intézménye lehet, ahol a pedagógiai szemlélet teljes mértékben tekintetbe veszi az életkori sajátosságokat és az adott korhoz tartozó fejlődési törvényszerűségeket. A testi, lelki és szellemi adottságok fejlesztésére egyforma hangsúlyt fektet, így az oktatásban „a szív, a kéz és a fej” egyidejű nevelése jelenik meg, ami napjainkban kulcsfontosságú.

4. Óvodaképünk

Óvodánk egy nagyon lelkes szülői összefogás által jött létre, a szülők tudatosan a gyermekek igényeit maximálisan szem előtt tartva szeretnék fordulni gyermekeik felé. A gyermekek kiegyensúlyozott fejlődése érdekében fontos a család és a pedagógusok kapcsolata, hiszen ezen szoros együttműködéssel tudjuk garantálni azt, hogy a gyermekek testi, lelki és szellemi szükségletei maximálisan ki legyenek elégítve.

Fontos, hogy a gyermekben a családban és az óvodában is az antropozófia emberképén alapuló nevelési hatások érvényesüljenek.

A megvalósulást segíti az állandó, szoros kapcsolattartás az óvoda és a családok között, és a nyílt és közvetlen kommunikáció.

Fontos továbbá, hogy a gyermekek érezzék, hogy egy olyan érzelmi biztonságot adó légkör veszi őket körül, ahol őszintén önmaguk lehetnek.

5. Gyermekképünk

Már az óvodába való felvételnél a szülők részletes leírást írnak, amelyből a várandósság időszakától kezdve a születésén át, az óvodába lépésig nyomon követheti az óvónő a gyermek testi, lelki és szellemi fejlődését, megismerheti a gyermek szokásait, rokon- és ellenszenveit, félelmeit és örömeit.

A gyermek megnyilvánulásait a mozgásban, szabad játékban, (a rajzban) a művészeti tevékenységekben a kibontakozó személyiség első jelzőjeként fogja fel az óvónő.

Az óvónő már ettől az első találkozásuktól, a felvételi beszélgetéstől fogva élő, belső képet alakít ki a gyerekről, amely folytonosan változik, soha se lesz kész, állandóan (fejleszhető) formálható marad. A gyermeket úgy tekinti, mint egy feltett kérdést, amit egyre jobban kell értenie ahhoz, hogy tudja őt segíteni a fejlődésben. Ebből a célból az óvónők maguk elé idézik – lehetőleg minden nap – az esti órákban, elalvás előtt csoportjuk gyerekeit, s ez a mindennapos praxisban igen hasznos gyakorlatnak bizonyul. Ha alszanak rá egyet, a következő napon előálló helyzetekben feltehetőleg nagyobb intuíciós, improvizatív erővel találnak majd gesztust, szót vagy cselekvést segítségül.

A gyermek mindennapi öltözködésétől, táplálkozási és alvási szokásain át, játékáig úgyszólván minden testi, lelki mozzanat szóba kerül az óvónők és a szülők rendszeres beszélgetésén.

Az óvónők folyamatosan figyelemmel kísérik a gyerekek fejlődését a csoportban, ezt minden hónapban az óvónői konferencián megbeszélik, hogy hogyan látják a gyerekeket, hogyan formálódik, alakul testi, lelki és szellemi fejlődésük, figyelmet fordítva gyerekek egyéni sajátosságaira. A gyerek megbeszélés segít az óvónőknek abban, hogy jobban megismerjék a gyerekeket, átfogó képet kapjanak a fejlődésükről.

Az óvónők minden hónapban lehetőséget nyújtanak a szülőknek fogadóórán való részvételhez, ahol a szülők és az óvónők megbeszélik a gyerek állapotát, fejlődését. Ha a szülők úgy érzik, hogy valami fontos információt szeretnének megosztani a gyerekükről, akkor ők és kérhetnek fogadó órát az óvónőktől. A családokkal való kapcsolattartás nagyon fontos a waldorf óvodák életében, fontosnak tartjuk azt, hogy nem csak gyerekeket veszünk fel, hanem családokat, akikkel együtt közösen teszünk a gyerekek fejlődésért, jólétéért.

Minden gyerek úgy érkezik a világra, hogy a világ jó és a világ, szép. Nekünk, óvónőknek az a feladatunk, hogy segítsük őket rá találni a saját maguk útjára. Rudolf Steiner szerint minden nevelés ön nevelés, mi magunk is folyamatosan tanulunk, fejlődünk, formálódunk, így segítve a gyermek fejlődését. Olyan képet, mintát szeretnénk adni a gyerekeknek ahol, áttudják azt érezni, megtudják azt tapasztalni, hogy a világ, szép és jó, ahol kibontakozhat saját egyéniségünk.

6. Óvodai nevelésünk célkitűzései (W O P I V. é s I X. f e j e z e t)

A túl sok információ vagy a nem időben adott információ - mivel feldolgozatlan vagy félig "emésztetlen" - úgy kereng az idegrendszerben, mint a nem megfelelő vagy túl sok táplálék az emésztőrendszerben. A cél nem az, hogy elzárjuk a gyermeket az információtól, hanem az, hogy fokozatosan szoktassuk hozzá ehhez az információvaltelített világhoz, ha úgy tetszik, teremtjük meg a harmóniát a felvétel és a leadás között. A bevétel és a feldolgozás egyensúlyban tartásával nemcsak a kortünetnek számító figyelemzavarok megelőzéséért tehetünk sokat, hanem segítünk a felnövekvő gyermeknek, hogy mindig nyitott maradjon a tanulásra, ne váljon fásulttá, ne veszítse el érdeklődését a világ és önmaga megismerése iránt.

Elsődleges célunk az „anyai” gondoskodást megteremtő légkör kialakítása, mely a gyerekekkel való kapcsolatunknak meghatározó része. Így tevékenység közben folyamatosan tájékozódhatunk a gyerek állapotáról, testi és lelki közérzetéről. Kis rítusokat alakíthatunk ki a szokásos teendők körül, melyek által biztonságos, szeretetteljes közeget alakítunk ki a gyermekeink számára.

7. Feladataink (W O P I V. é s V I I. f e j e z e t)

Az egészséges életmód alakítása:

Az egészséges életmód alakítása fontos feladatunk. Igyekszünk a gyermekeink számára olyan értékrendet közvetíteni, amelyet példaként követhetnek. Ezért fontos, hogy olyan élelmiszerekkel kínáljuk meg őket, amelyek segítik őket a fejlődésben. Célunk az is, hogy a kertben termelt ételekkel példát mutassunk számukra a vegyszermentes gazdálodásra is. Fontosnak tartjuk, hogy a gyermekek lássák, átérezzék, részesi legyenek annak a folyamatnak, hogy elültetjük, neveljük, majd végül közösen elfogyasztjuk azt az ételt, amiért megdolgoztunk. Ezzel segítve őket, hogy lássák a folyamatot, szeressék és tiszteljék az őket körülvevő világot.

A helyes életritmus biztosítása:

A kisgyerek saját testi ritmusai csak lassan válnak rendszeressé. A Waldorf-óvodapedagógia ezt a folyamatot úgy segíti elő, hogy a gyerek életét mindig ismétlődő, rendszeresen visszatérő időbeosztással tagolja. Általában három év telik el az óvoda kezdete és az óvodáskor vége között. Elfogadott tény a vegyes életkorú csoportban, hogy minden gyerek máshol tart a fejlődésben, ezért tudásuk és képességeik nem lehetnek egyformák. Az óvónóból sugárzó felfogásból biztatást érezhet mindenki a maga számára arra, hogy mindenhez van elég idő, és mindennek eljön az ideje.

A tartalom mindig változik, természetesen az ünnepkört követően, de legalább két héti naponta ismétlődik egy-egy ritmikus játék, úgynevezett reigen, mese és művészeti tevékenységek.

Szabadjáték:

A játék a gyermekek első és legfontosabb tevékenysége. A játékon keresztül folyamatosan fejlődik a kreativitásuk, bővül a fantáziájuk, és ekkor alakul ki a szocializációs kapcsolataik nagy része is. Fontos a játékok megválasztásakor, hogy olyantermészetes tárgyakkal vegyük őket körül, amelyeken keresztül a saját belső képalkotásukra, fantáziájukra hagyatkozhatnak. Célja, hogy a gyerek a többi gyerekkel együttműködve szabad játék során megtanulja egyénileg továbbfejleszteni azokat a képességeit (intelligencia, fantázia, ételés, kézügyesség, szociális magatartás), melyeket elsajátított. A waldorf pedagógia kiemeleten fontos szerepet tulajdonít a szabad játéknak, ahol a szabad játék tényleg szabadjáték és nincsen irányított tevékenység, az óvónó hagyja hogy bontakozzon ki a gyerekek fantáziája. Ezzel segítve őt, hogy megismerje, felfedezze saját magát, társait és az őt körülvevő világot. Fontos, hogy a

gyerekek kezébe csak is természet anyagból készült játékokat adunk, hiszen ezek a játékok nagyban hozzájárulnak a gyermekek fatáziájához. Egy botból vagy egy kőből, lehet akár vasaló, kard, kis autó. Így a játékok nem szabnak határt a fantáziának. A játékoknál, fontosnak tartjuk azt, hogy a gyerekek megtapasztalják valódi súlyukat, érezzék a különbséget például a fa tapintása és a kő tapintása között, vagy a selyem és a lenvászon között. Csak is olyan képet szeretnénk közvetíteni nekik, amik igaziak, valódiak.

Táplálkozás:

Vegetáriánus, gabonaalapú étkezést biztosítunk a gyerekeknek, mellyel igyekszünk megalapozni számukra egy egészséges életmód kialakulását. A gabonák heti ritmusával pedig elősegítjük az állandóság, nyugalom, biztonságérzet erősödését.

Napirend:

A napirend által kialakítjuk a gyermekek belső ritmusát, ami kiszámíthatóvá, biztonságossá teszi a körülöttük lévő környezetet a számukra.

Egészséges, biztonságos környezet:

A gyermekek egészséges testi és lelki fejlődése egyaránt nagyon fontos. Sokszor a kettő szorosan közel áll egymáshoz. A természetes alapanyagú játékok biztosítása, és a megfelelő belsőterek, színek, bútorok megválasztásakor gondosan odafigyelünk arra, hogy a gyermekek számára kellőképpen meg tudjuk teremteni a belső harmóniát a szeretet teljes légkört.

Öltözködés, szokásalakítás:

A szokás és szabályrendszer szorosan a gyermekek igényeihez igazodik, sokszor egyénenként, életkoronként eltérő ritmusú. Fontos, hogy minden a gyermekek egészséges fejlődését, belső ritmusát figyelembevéve történjen. Öltözködéskor a gyermekeket nem sűrgetjük, önállóságra való törekvéseiket erősítjük.

A mozgás jelentősége:

Az óvodás gyermekek mozgásigénye hatalmas, ezért nekünk felnőtteknek ezt minden nap ki kell elégítenünk a megfelelő biztonsági előírásokat szem előtt tartva.

Szabadlevegőn: A gyermekeknek minden nap lehetőségük van az udvari nagymozgásos tevékenységekre délelőtt és délután is. Fontos, hogy ezt minden időjárás viszonytól függetlenül biztosítsuk számukra. Fontos a fejlődésüket tekintve a

futás, kúszás, mászás, csüngés gyakorlásának lehetősége.

A csoportszobában: Lehetőséget kapnak arra, hogy a bútorokból építkezzenek, felmásszanak rájuk, ugráljanak róluk, egyensúlyozzanak, a saját és társaik testiépességét nemveszélyeztető módon. A mindennapos ritmikus játék, reigen is hozzájárul a nagymozgások fejlesztéséhez, valamint szerepet játszik a finommotorikus mozgások utánzással való fejlődésében is. Heti egy alkalommal euritmia- és részvetésnek a gyerekek.

Egészségvédelem

Az óvodában csak egészséges gyermekek tartózkodhatnak, a megbetegedett gyermekek szüleit telefonon értesítjük. Betegség után gyermeket, csak orvosi igazolással tudunk fogadni a közösségbe.

A betegségek elkerülése végett sok időt tartózkodunk a gyerekekkel a szabad levegőn.

9. Környezeti nevelés, környezettudatos magatartás kialakítása

Az évkör és az ünnepkörök során a gyermekek számára számos lehetőséget biztosítunk a tapasztalati úton történő ismeretek elsajátítására. Ezáltal tudatosan hívjuk fel a figyelmüket a természet változásaira, és az őket körülvevő növények, állatok, és természeti jelenségek feltéltentiszteletére.

A természet óvása és gondozása megjelenik a mindennapi életünkben, ilyen például a madáretetés, az udvaron található növények gondozása, védelme, a természetes anyagok használata a mindennapi életünkben, vagy a szelektív hulladékgyűjtés, komposztálás jelentőségének, és környezeti hatásának hangsúlyozása.

10. Érzelmi nevelés és szocializáció

A gyermek elsődleges nevelési színtere a család. A gyermekek felvételekor nagyon fontos, hogy nem csupán gyermekeket választunk a közösségünkbe, hanem családokat. A gyermek biztonságérzete, érzelmi és szocializációs fejlődése akkor tud megvalósulni, ha az óvoda és a család szoros együttműködést tud létrehozni. Nagyon fontos a gyermek számára az állandóság, amelyet közös értékrend megvalósulásával tudunk elérni. Amikor egy gyermek az óvodába érkezik, egy nagyon fontos mérföldkőhöz érkezik az életében, el kell válnia az eddigi legbiztosabb pontot jelentő személytől, az édesanyjától. Fontos ebben az időszakban, hogy az óvodában egy szeretetteljes légkört tudjunk kialakítani a gyermek számára, amely segíti az elvállási folyamatot.

Megfelelő fizikai és pszichés környezet biztosítunk a gyermekeink számára, elősegítjük azokat a fejlődésformáló természetes erőket, amelyek az óvodáskor éve alatt spontán módon munkálnak a gyermekben.

11. Anyanyelvi- zenei-, és értelmi nevelés

A gyermekek anyanyelvi fejlődését leginkább az élő beszéddel tudjuk előre mozdítani. A gyermekek a rajzen alatt halott versek, ritmikus mondókák elsajátításával, utánzásával fejlődnek. Fontos fejlődést segítő tevékenység az ünnepkörönként ismétlődő mesék, történetek hallgatása, mesedramatizálásokban való részvétele. A napi beszélgetési körök segítik a beszédkedv felkeltését, és elősegítik a saját gondolatok megfogalmazásának készségét is.

A Waldorf-óvopedagógia alapjául tekinti a Magyar gyermek költészet népi hagyományaként fennmaradt mondókákat, népmeséket, ritmusait a mindennapos verselés-mesélés során, illetve az óvónő-gyermek kétszemélyes, úgynevezett ölbéli” játéka során.

Zenei nevelés: A Waldorf óvodában az éneklés a nap folyamán többször, szinte minden tevékenységben spontán módon helyet kap.

Mindentevékenységhez, napirendi mozzanathoz tartozhat egy-egy dalocska, melyet jelzésszerűen nem csak az óvónők, de a gyerekek is énekelnek (pl. mosdóba menéskor, asztal terítés során, öltözködéshez, stb.) Az óvónő magas hangon énekel ilyenkor, csakúgy, mint a gyerekek. Egyes helyzetekben az óvónő (illetve a gyerekek) énekét hangszer használatával kíséri. A dalválasztásnál előnyben részesítjük a kvint hangterjedelmű, és pentaton dallamokat, melyek a gyermekek hangterjedelmének ebben az életkorban leginkább megfelelnek.

12. Kör az óvodában- Raigen

Rudolf Steiner azt mondja: ahhoz, hogy tanulmányozzunk egy növényt, szükség van arra, hogy lássuk, a földel való kapcsolatában. Ilyen a reigenis. Nem nézhetsz rá elszigetelten, csak az egésszel való kapcsolatában. A ritmus szerepét kell nézni óvodában, mint egy egységes ki és belégzést. A reggel az óvodában olyan, mint egy tájkép hegyekkel és völgyekkel. De nincs szükség szakadékokra. Sem arra, hogy a tájkép sík legyen. Áramolnia kell az átmenetekben, és az csak utánzáson keresztül lehetséges. Mi azt szeretnénk, hogy a gyerekek az utánzáson keresztül lépjenek az életbe, engedve, hogy az álmodó tudatosság folytatódjon.

Ez nem jelent álmoságot és lebegést, csak öntudatlan részvételt. Amikor az álomban vagy nem analizálsz azt. A gyerekek csak megteszik (aktívan) amit látnak, éreznek. Az utánzás lehetővé teszi ezt az öntudatlan álmodást, ami nélkül ők nem tudnának igazán belépni abba ami ott történik.

Mi nem szórakoztatni akarjuk délelőttönként a gyerekeket, hanem megpróbálunk életet hozni az otthoni cselekvésekhez, vigyázva a környezetre, így minden tevékenység magába foglalja az emberi életet.

A reggeli kör (reigen) egy mikrokozmosza az óvodai életnek, ami viszont az élet mikrokozmosza. Ez lehet az öröm és békesség (nyugalom) ideje, (nyugalom, mint béke és biztonság). Nézzük most a reggeli kört ilyen összefüggésben, beleértve a különböző életkorú gyerekek szükségleteit, a fegyelmet és az ünnepi köröket.

Előbb a tartalomról:

Ideális, hogy legyen egy egysége a körnek, egy téma, amiben egyik rész követi a másikat. Előbb kiválasztjuk a témát. A legkézenfekvőbb természetesen az évkör. Mi történik a kinti világban a növényekkel, állatokkal? Mi az ember kapcsolata a természettel az évszakokon át? Milyen a hangulat és milyen feladatok várnak ránk az év különböző időszakaiban?

A mai gyerekek nem kerülnek kapcsolatba ezekkel az archetipikus képekkel az emberről és az életről, mint régen.

Egy másik szempont, megérteni, hogyan alkalmazkodnak a keresztény ünnepek az évszakokhoz. Ez egy jó út ahhoz, hogy a gyerekeket kapcsolatba hozzuk az étellel.

Amikor tervezed a reggeli kört, beiktathatod a hangulatok végleteit:

Szomorúság és vidámság, humor és higgadtság, életerőt és gyengeséget stb...Szükség van a mozdulatok két végletére is: gyorsaság és lassúság, fent-lent, nagy-kicsi, tágulás és összehúzódás. Ezek a végletek hoznak dinamikus életet a reggeli körbe és lehetőséget nyújtanak a széles variációkra, hogy a gyerekek magukévá tegyék.

Bemutató: a versek, dalok bemutatása folyamatosan kell, hogy történjen összekapcsolva a két vagy többsoros verseket. Ezeket könnyebb ismételni, ami segít a gyerekeknek követni, utánozni. Ez az ismétlés nem szükséges, ha a gyerekek már elsajátították a verseket, de persze ha úgy érezzük, hogy így egységesebb a reggeli kör, benne is hagyhatjuk az ismétléseket. Az ismétlésekre a kör megtervezése közben is szükség van, ezzel segítve a mi munkánkat.

Kezdetül egy adott témával és utólag hozzáadhatunk még verseket, dalokat, mozdulatokat. Például az Aratás ünnepe alatt csinálhatod a kaszálás mozdulatot pár napig, majd hozzáadod a kötözést is. Nem kell mindig az elejével kezdeni, kezdetül egy résszel, és fokozatosan bővíthetjük, egészíthetjük ki a kört, így a kör hosszabb lesz.

Adventkor az anyagnak újnak kell lennie. Máskor a kör fokozatosan változhat, a következőre átvive egy-vagy két éneket, verset az előzőből. Idősebb gyerekek esetében nem kell pontosan egyformának lennie a mozdulatoknak és verseknek. A kombinációk lehetnek hasonlóak, de nem ugyan azok.

Zene a körben: a pentaton hangulattal és a kvint hangokkal próbálunk dolgozni. De nemcsak a pentaton hangulat a fontos, hanem a zenei minőség is. Álomszerűnek kell lennie, természetesen jó minőségűnek, bizonyos tisztaságúnak, gyönyörűnek és értékesnek.

A ritmus: szerepe nagyon fontos. Az iskoláskor előtt a gyerekek nem képesek járni vagy tapsolni ritmusra, de nekünk meglehetősen ez a ritmusunk. Figyeljünk a beszédünk és énekünk ütemére. A gyerekek belső üteme gyorsabb, mint a felnőtteké, tehát olyan ütemet kell választanunk, ami nekik kényelmes.

Ujj-játékok: a gyerekek szeretik az ujj-játékokat, de ne csináljunk túl sokat belőlük. Dolgozzunk a minőséggel inkább, mint sem a mennyiséggel. Sokszor jó az óvodai mondókákat használni és meg találni hozzá a saját mozdulatainkat. Sok mondóka tartalmaz kifejező szavakat, ami hozzá tartozó mozdulatot kíván. Természetesen saját verseket és dalokat is írhatunk, így sokkal jobban magunkévá tudjuk tenni a dalt vagy mondókát, a mozdulatoknak, természetesnek és jól utánozhatónak kell lennie. A gyerekek sokkal jobban be tudják fogadni azt, ami belőlünk jön, a mi lényünket.

Magyar népi játékaink bőven állnak rendelkezésünkre.

Szerepük főleg később, az iskolai életben van, amikor a gyerekek idősebbek. Ha az egységes reigen nem túl hosszú egy körjátékot is be lehet a végére iktatni. Néhány körjátékot jelmezekkel, eszközökkel is lehet játszani, de jobb ilyen eszközök nélkül, jobb, ha a gyerekek fantáziájára bízunk. Jelmezes körjátékot (dráma játék) rendezhetünk pl. Krisztus születésnapján, Három Király időszakban, Márton napon, Hófehérke játékot meseidőben.

A reggeli kör formája: Amikor kisgyerekekkel csináljuk, a kör gyakran változik egy „szőlőfürtté”, ez egy életkori sajátosság, ami teljesen normális. Az idősebb gyerekek segíthetnek a kisebbeknek, hogy egy egységes kört tudjunk alkotni. De ezt nem szükséges elvárni. Amikor körjátékot játszunk a kézfogás segít, hogy természetes kört alkossunk. Ezt a formát bevezethetjük fokozatosan. A körnek fontossága van a kerektségével és egységével, a kezdet és végnélküliségével. Nagy feladat egy kisgyerekeknek, hogy sétáljon körbe a körön kívül. Ezért gyakran nem tesszük az óvodában, mert egy elutasító érzést teremthet. Ha egy körjáték megkívánja, hogy egy páran középen legyenek, előbb 1-2 gyereket válasszunk, majd később 2-3-at. Ha pl. egy gazda kell, betehetünk 2-3-at. Vagy az ejejen megkérhetjük, a másik óvónót legyen a segítségünkre, mutassa meg először, hogy mire gondoltunk és a gyerekek utána leutánozhatják.

Az óvónő szerepe: a kör alatt különböző, mint a délelőtti folyamán. A szabad játék a gyerekek üteme szerint mozog, de a körben az óvónő adja, az ütemet neki van lehetősége hozni a harmóniát és a gyógyulást. Az óvónő hangjának, tisztának és lágy tónusúnak kell lennie és nem túl hangosnak. Próbájuk az énekeket nyugalomban otthon. Próbáld meg a dalt elkezdni egy rendes hangnemben, segítségével lehet egy hangszer, mondjuk egy líra amin az „A” hangot megpengeted. Pengesd meg a hangot tisztán, nem csúsztatva. Ne formáljunk énekes hangot rezgéssel, csak természetes hangon énekeljünk, ami közelebbi hangulatot teremt. A gyerekek nagyon érzékenyek a hangszínre.

Mozdulat: nagyon fontos, hogy érthető, valós és jól utánozható legyen. Sok felnőttnek nehéz lehet, hogy jó mozdulatokat formáljon. A szívünkben kell jönnie a mozdulatainknak. Azért hogy megtaláljuk, a jó mozdulatot próbáljunk belépni a belső minőségébe a vers által festett képnek. Az euritmia mozdulatok a hangokból, szavakból, hangszínekből születnek. Az óvodai mozdulatok a tárgyak minőségéből és a tevékenységből alakulnak. pl. egy euritmista a hullámot a w hangból formálja, az óvónő a formát a hullámozó mozdulatból alakítja. Az eredmény lehet hasonló, bár keletkezésük különböző. A mozdulatokkal dolgozni kihívás, gördülékeny átmenetet képezni egyiktől a másikhoz; ne használjunk túl sok vagy túl nehéz mozdulatot. A gyerekek ügyetlenek érzik magukat, ha túl sok a mozdulat. Mindig utánzással dolgozzunk és kezdjük a kismozdulattal a beszéd és ének előtt. Ez segíti a gyerekeket az utánzásban. Az óvónőknek figyelnie kell a hangulatot, amit a körbe hozott. Élvezd a kört, legyél jól felkészülve és ne szállj el! Maradj a földön! Készíts el mindent előre otthon, az átmeneteket is. Segít, ha a vers, ének tanulással együtt alakítjuk ki a mozdulatot is. Tartsd be a felkészülést, hogy ne csak egy rutin legyen. Mindig dolgozz az anyaggal. Variálhatod a kört kis változtatásokkal is, mint pl. „menjünk szökdecselve az erdőbe”, vagy „menjünk lábujjhegyen az erdőbe”. Ez az idősebb gyerekeket is figyelmessé teheti.

Gyertyagyújtás ideje: egy olyan fontos időszak, amikor a lelkeséget ismerjük el, mint azt az életben is tesszük. Vannak különböző helyzetek, amikor az óvodában gyertyát gyújtunk pl. a kör kezdetén, ebédnél, reggelinél, uzsonnánál, mesénél. Egy kis évszakasztal áll kör közelében, rajta egy gyertyával, a gyertyát éneklés kíséretében meggyújtjuk és elmondjuk az imát, mielőtt meggyújtjuk, a gyertyát megvárjuk a kellő alkalmat, amikor csend és nyugalom van, a gyerekek ránk figyelnek. Ugyanazt az imát mondjuk el egész évben és ehhez nem használunk mozdulatot, esetleg keresztbe tesszük a kezünket a mellkasunkon,

vagy csak megfogjuk egymás kezét a körben. Ezt egy időszakos ének követi, ami után a gyertyát eloltjuk, az asztalt visszatesszük, és a kör folytatódik.

A Pásztorjáték vagy a Három Király játék ideje alatt a kör rövidebb lehet és egyszerűbb, mint máskor.

Fegyelem: fegyelmezés az, hogy mindenki jöjjön a körbe. Mi mindannyian ezt tesszük. Ezt magadban kell hordoznod. Lehet olyan kivételes gyerek aki eleinte ezt nem tudja hordozni, ez rendben van, csendben nézhet amíg kész nem lesz velünk együtt mozdulni. (Ez ritka eset, de érzékenynek kell lenni erre is.) Mi mindannyian részt veszünk örömmel. A jó fegyelem alapja egy jó tartalom. Légy rugalmas és próbálj egy megfelelő kört tervezni! Ez igazán csak UTÁNZASSAL működik. Ne mondd: „most ezt fogjuk tenni”. Csak kezd el és várj, amíg mindannyian felállnak. Ha fegyelmezési gondjaid vannak, nézz magadra, dolgozz magaddal. Felkészültem-e? Élvezem én az anyagot? Nem volt túl erőltetett a hangom? Siettem-e? A probléma gyakran kapcsolatban van a tanítással. Lehet egy különleges gyerek is. Tehetünk-e valamit a reggel más időszakában ezzel a gyerekekkel, ami segíthet?

A kör ideje nem használható fel, mint a „mutatni és mondani” idő vagy „megbeszélés” ideje, mert ezek túl ébresztőek, és megzavarják a gyerekek hangulatát. Van másik idő a délelőtt alatt, amikor alkalmasabb a gyerekek számára , hogy megossza az otthoni eseményeket az óvónőkkel és barátokkal, és ha ennek teret adunk, a gyerekek teljesen beléphetnek a reggeli kör foglalkozásba.

13. Ritmusok az Óvodában (W O P V. f e j e z e t)

Az évkör ritmusai- ünnepkörök

Ünnep kör	Tevékenység	Részletes leírás	Időszak / dátum	Szülőkkel vagy zártkörű
Évkezdő kirándulás	Ismerkedés, bizalomépítés	Az évkezdés szempontjából nagyon fontos, hogy a családokkal közösen kezdjük az új évre való hangolódást, az új családokkal való kapcsolatépítést, amely az újonnan érkező gyermekek számára is kulcsfontosságú lesz a bizalomépítés és a befogadás szempontjából	augusztus utolsó hétvégéjével kezdődik a gyermekek beilleszkedésével érve	szülőkkel
Betakarítás	gyűjtögetés, raktározás, befőzés	Az őszi megkezdésével eljön a betakarítás, a télire való gyűjtögetés, raktározás, befőzés időszaka.	szeptember 8-28	zártkörű
Szent Mihály	Nap/éj egyenlőség Mihály: erő és bátorsággyűjtés Megőrizzük a belső fényt Fény: fizikailag energiaforrás, lelkileg: építő, gyógyító folyamat	Ilyenkor a gyerekek maguk is hoznak különféle terméseket, gyümölcsöket, színes faleveleket. Nap, mint nap köszönetet mondunk a föld gazdagságáért, a világ sokszínűségéért.	szeptember 29 – őszi szünetig	szülőkkel
Szent Márton	Dramatikus játék (Márton legendája) manók elrejtése, tűzrakás, lámpás felvonulás	Márton legendáját idézzük fel délelőttönként a reggeli dramatikus játékunk folyamán egy rövid történettel, és megfestjük a lámpás alapjául szolgáló papírt is. Majd a szülőkkel közösen elkészítjük lámpásainkat egy szülői kör alkalmával. Az ünnep-kör másik jelképei a törpék. Ők azok a lények, akik a földben a gyökerek közt élnek, kristályokat, nemesfémeket fényesítenek, csiszolnak, hogy megőrizhessék bennük a nap fényét, melegét a számunkra. A földbe visszahúzódó szellemi erőket jelképezik, a kincsek a föld mélyére levitt fényből születnek.	őszi szünet első napjától Adventig	szülőkkel
Adventi időszak	1. hét: IGAZSÁGOSSÁG: ásványvilág, fizikai test	Négy héttel karácsony előtt valami nagyon fontos dolog történik: egy angyal kék köpenybe öltözve leszáll az égből, hogy közelebb húzódjon az emberekhez. A legtöbb ember ezt észre sem veszi, mert túlságosan el van foglalva mással. De azok, akik jól figyelnek, meghallják a hangját. Ma van az első napja, hogy az angyal először szól, s keresni kezdik azokat, akik meg tudják és meg akarják hallgatni őt.	advent 1. hete	reggeli éneklés, gyertyamártás közösen
	2. hét: MÉRTÉKLETESSÉG növényvilág, emberi test	A második adventi vasárnapon piros palástba öltözött angyal száll le a mennyekből, kezében egy nagy serleget hoz. Az angyal szeretné megtölteni az aranyserlegét, hogy tele vigye vissza a mennybe. De mit tegyen a serlegbe? Játékot? Ajándékot? Törékeny, finom szövésű ez a serleg, a Nap sugaraiból készült. Nem tehet bele kemény, nehéz dolgokat. Az angyal észrevétlenül végigmegegy a világ összes házában és lakásán, mert valamit keres. Tiszta szeretetet minden ember szívében. Ezt a szeretetet teszi a serlegébe, s viszi majd vissza a mennybe.	advent 2. hete	reggeli éneklés, gyertyamártás közösen

		Mindazok, akik a mennyben élnek, fogják ezt a szeretetet, s fényt készítenek belőle a csillagoknak. Ezért olyan jó felnézni a hunyorgó, ragyogó csillagokra.		
	3.hét: BÁTORSÁG: állatvilág, asztrális test	Advent harmadik vasárnapján egy fehér ragyogó angyal jön le a földre. Jobb kezében egy fénysugarat tart, amelynek csodálatos ereje van. Odamegy mindenkéhez, akinek tiszta szeretet lakik a szívében, s megérinti fénysugarával. Azután a fény ragyogni kezd az emberek szemében, s elér a kezükhöz, lábukhoz és egész testükhöz. Így még az, aki a legszegényebb, legszerencsétlenebb az emberek között, az is átalakul, s megszállja a béke, a tiszta szeretet és a boldogság érzése.	advent 3. hete	reggeli éneklés, gyertyamártás közösen
	4. hét: BÖLCSESSÉG emberÉN	Advent negyedik vasárnapján, a karácsony előtti utolsó vasárnap egy nagy, lila lepelbe öltözött angyal jelenik meg a mennybolton, és járja be az egész Földet. Kezében lantot tart, és azt pengeti. Közben szépen énekel hozzá. Ahhoz, hogy meghallhassuk, jól kell figyelniünk, s szívünknek tisztának kell lennie. A béke dalát éneklé. Sok kis angyal kíséri, s együtt énekelnek. Daluktól valamennyi mag, amely a földben szunnyad, felébred, így lesz majd új élet tavasszal a Földön.	advent 4. hete	reggeli éneklés, gyertyamártás közösen
Adventi kert	Adventi spiráljárás	A gyerekek egy gyertyákkal megvilágított teremben spirális úton vonulnak a középén világító gyertya felé. A spirált fenyőágak jelenítik meg, melynek mentén aranyszínű kartonból készült csillagok láthatók. A spirál közepén lévő gyertya segítségével meggyújtják a magukkal vitt, almába szúrt kisebb gyertyát, majd kifelé vezető útjukon a megfelelő helyen leteszik egy földre helyezett aranycsillagra. Az adventi spirál járás hagyománya az emberi aktivitás lényegét fejezi ki szimbolikusan: ha az ember befelé megy, azaz nagy figyelemmel tanul, dolgozik, elmélkedik, egyedül teszi meg útját a fényig; a fény közös, mindenki számára elérhető. A megtalált közös lángnál mindenki meggyújthatja a saját fényét, és kihozhatja a többieknek, azaz nem rejti el magának, hanem odaadja a közösségnek, hogy ezáltal egyre melegebb és világosabb legyen. Mindez különleges szimbolikája annak a folyamatnak, amikor először egyénekké válunk a tanulás, gondolkodás által, később képességeinket a közösség rendelkezésére bocsátjuk. Az alma a teremtést, az apró fény az ember belső fényét jelképezi, a keletkező nagy fény pedig a kiáradó krisztusi világosságot.	advent 3. hete	szülőkkel
Szent Miklós	Szent Miklós alkajának megismerése	Szent Miklós legendájának dramatizálása (kék zsákokban aranydió és méhviaszgyertya)	december 6.	gyerekekkel
Vízkereszt	A három királyok dramatikus játékok	A karácsonyi ünnepkör a Vízkereszt zárja. A téli szünetből visszatérve elevenítjük meg	Téli szünet első napjától Farsangig	gyerekekkel

		délelőttöként a Három király történetét egy másik aspektusból. A Három királyok oldaláról közelítünk, mivel a Három királyok más minőséget jelenít meg a gyermekek számára. Ez a minőség az égi bölcsességet, a jövőbe látás tudományát jelenti. Így élhetik át a gyermekek a születés két pólusát. Az ünnepkör másik része a Vízkereszt, vagyis a megkeresztelkedés, ami új lehetőséget hordoz. Ez a reménysugár a csillagok időszakát hozza el nekünk. A csillag az Isten Fiának szellemi jelenléte, amely a gyermekekre világított. Ezért ennek az ünnepnek a szimbóluma a csillag. Ebben az időszakban a télre is odafigyelünk, és megpróbálunk minden a tél adta lehetőséget kihasználni a gyermekekkel, így közelítve a természethez.		
Farsang	Tematikus farsang szervezése	A farsang egy könnyedebb, felszabadultabb ünnepet jelent az év ritmusában. A kisgyermekek játékában nap, mint nap megjelenik a szerepjátszás. Ezért a farsangi ünnepen nem a jelmezé a főszerep, hanem a hangsúly a farsangi témán (pl. mesterségek, mese, állatok, erdő lakói, évszakok stb.), és a mulatságon van.	Síszünet előtti utolsó péntek	szülős
Tavaszi nagytakarítás	Az óvoda épületének közös takarítása (csak a gyerekek és a pedagógusok)	Megtisztulás, rendezkedés időszaka	Tavaszi szünet előtti hét	Kertrendezés a szülőkkel
Húsvét	Feltámadás időszaka	veteményezés, palántázás zöldségekertben, gyomlálás, metszés, kalács sütés, -fonás húsvétra, tojásfestés hagyományos népi technikával”berzselés”, írókázás), virágpalántákültetése, kertgondozás.	Húsvét	gyerekekkel
Pünkösd/ Mennybemenetel	A természet közelségének érzetése, hála a természet adta lehetőségeikért	Mennybemenetel időszakában az idő múlását érzékeltetjük a gyerekekkel, mindezt a húsvétfán a tojások átváltozásával, felakasztásával tesszük. Egyre többet vagyunk a szabadban, és gyönyörködünk a természet szépségében. Megfigyeljük az első bogarakat, pillangókat, virágokat. Pünkösdi kirándulásra megyünk, ahol virágok között járjuk a körtáncot. A gyermekeknek olajágra szállt gyapjúgálamb szimbolikája segít megérezni az ünnep hangulatát.	Májusban	gyerekekkel
Szent János/ Nyárünnepe	A nevelési év lezárása	A virágokkal feldíszített udvaron búcsúztatjuk el az iskolába menő társakat. A Szülők egy bábelőadással készülnek erre a napra, a tűzugrással zárul az ünnep.	június 23-29	szülőkkel

Születésnapok:

A gyermekek születésnapja kiemelten fontos esemény az óvodai élet során. A születésnapos napja különleges, és ekkor róla szól minden. A megünneplés folyamata: Megkérjük a gyermek édesanyját, egy rövid élettörténet írásávalemlékezzen vissza a kisgyermek korai éveinek kedves emlékeire, ezt kibővítjük a saját tapasztalatainkkal és beleszójuk egy megható történetbe, a Születésnapos mesébe, mely nagyon személyreszólóvá válik ilyen módon. Minden korcsoportnak megvan a saját egyedi ajándéka, amelyet a mese és a születésnapos ünnepség alkalmával adunk át a gyermekeknek.

Ezen a napon igyekszünk éreztetni a születésnapossal, hogy ma ez az ő naja, őt ünnepljük. Olyan apróságokkal, mint a mesél a mese mazsola lecserélése aranymazsolára, a gyufát is ki szoktuk cserélni, ilyenkor előkerül a hosszab gyufa vagy színes gyufa, ilyenkor a születésnapos választhat. A születésnapos választ magának két segítőt, akik aznap segíteni fogják őt. A gyerekek rajzolnak a születésnaposnak, amit aztán, mi óvónők összefűzünk, ráírjuk a jókívánságukat és a születésnapos mesénél átadjuk a születésnaposnak. A mesében elmeséljük, hogyan érkezett meg közénk, hogyan van jelen a csoportban, visszatekintünk az elmúlt éveire. Minden évnél meggyújtunk egy gyertyát, annyit ahány éves a lett a gyerek. A mese előtt van egy kis szertartás, ahol a születésnapos megkapja a palástot és az aranykoronát egy dal kíséretében, a születésnapos által választott segítők, pedig segítenek az óvónék, felkészülni a nagy napra. Berendezik a termet, segítenek az öltöztetésnél. Mikor készen van a születésnapos egy dal kíséretében át haladunk egy székekkel kirakott kis folyosón, ami egy burkot jelképez, a szülő csatornán való megérkezést idézi fel. Gyakran a gyerekek fel állnak a székre és fehér rózsát tartanak a születésnapos felett, vagy a székekre ráterítünk egy fehér selymet. Mikor mindenki leül és a születésnapos is elfoglalja helyét általában, az óvónő mellett, aki mesélni fog neki. Kezdetét veszi a mese. Miután véget ért, következnek az ajándékok. Ezután helyet foglalunk az ebédhez, ahol már várunk a terített asztal, a születésnaposnak és a segítőknek külön helyük van. A születésnapost egy fehér lilom vagy egy rózsza várja a helyén. Közös ebédelünk, majd elfogyasztjuk a sütemény. Ilyenkor a mese a születésnapos mese szokott lenni, hogy ne legyen az nap két mese.

Munkajellegű tevékenységekben megvalósuló tanulás

A munkajellegű tevékenységeken keresztül egy utánzással végzett spontán tanulás jön létre. A gyermekek megfigyelik a felnőtteket és társaikat, és igyekeznek elsajátítani, magukévá tenni a látott készségeket, ezáltal megvalósul a képességek kialakulása. Fontos, hogy megfelelő mintát közvetítsünk a gyerekek számára, ezért is tartjuk kiemelten fontosnak a pedagógusok nap közbeni hasznos tevékenységeit. Fontosnak tartjuk, hogy a gyerek jól utánozható mintákat kapjunk, amik valódi mozdulatok.

A munkavégzésük időtartamát az életkori és fizikai sajátosságaik határozzák meg. A kitartásuk, figyelmük tartósságát, a munkavégzés pontosságát, a pedagógusok felméri, és ez alapján segíthetnek differenciálni az elvégzendő feladatokkal való megbízatások során. Nagyon fontos továbbá az, hogy a munkatevékenység folyamán nem a produktum a cél, hanem az a munkafolyamat, amelyet a kisgyermek végez.

A hét ritmusa

	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek
Gabona	Rizs	Árpa	Köles	Rozs	Zab
Bolygó	Hold	Mars	Merkúr	Jupiter	Vénusz
Kézműves tevékenység	Rajzolás	Viaszgyurmázás, Euritmia	Gyapjúkép, kirándulás	Cipó sütés	Festés
Teák	Kamilla tea, pázsitfű tea	Kakkukkfű tea	Menta tea	Citromfű tea	Gyümölcs tea

Művészi tevékenységek az óvodában

Az óvónő előkészül a tevékenységére. Kikészíti az adott nap kellékeit az asztalra, leül és a szabad játék ideje alatt ott tevékenykedik, ezzel ösztönözve a gyerekeket arra, hogy ők is bekapcsolódjanak a tevékenységbe, ha az óvónő úgy látja, hogy valakinek szüksége van, vagy az nap nem kapcsolódott be a tevékenységbe akkor a játékból énekszóval hívja a gyerekeket a tevékenységbe, de nem erőlteti, ha a gyermek nem szeretne résztvenni, csak ösztönöz. A tevékenységközben az óvónő az évszakoknak, ünnepeknek való dalt énekel vagy dúdol ezáltal segítve a gyerekeket, hogy milyen képet, alkotást készítsenek. Segíti a fantázia áramlását, figyel arra, hogy ne kész képeket közvetítsen a gyerekeknek meghagyva a szabad alkotás szépségét. A tevékenység végeztével az óvónő elpakol, amikor a szabad játék is véget ér. Gyakran a gyerekek segítenek az elpakolásban. A kész műveket a csoportszobában kiteszük, hogy rá tudjunk tekinteni a munkánkra.

HÉTFŐ: rajzolás: Vastag faborítású ceruzával vagy méhviaszkérétával A/4-A/3 rajzlapra szabadon rajzolhatnak a gyerekek, a rajzokat füzetté fűzzük össze, amit majd kézhez kapnak, mikor elbúcsúznak tőlük, és iskolába mennek. A rajzokat, kiteszük a csoport szobában. A rajzolás által a gyerekek kirajzolhatják magukból a hétvégén megélt élményeket ezzel segítve az élmények feldolgozását.

KEDD: méhviaszgyurmázás: Méhviaszgyurmát a kezükben felmelegítik, közvetlenül bármit formázhatnak belőle, a pedagógus is velük együtt gyurmázik, hogy ösztönözze őket a tevékenységre, de nem mondja, meg mit készítsenek, a gyerekek fantáziájára bízva, néha azonban egy iránymutatást adhat a pedagógus az adott évszak vagy ünnepkörhöz kapcsolódóan. A viaszgyurmázás, kitartást és az akaraterőt is fejleszti azáltal, hogy a gyerekek kezében a viaszgyurma a kezük melegétől felpuhul és formázhatóvá válik. A waldorf pedagógiában nagyon fontos, hogy a gyerekek érezzék a meleget, hiszen a meleg az ami az életet jelképezni, így a gyerekekt életet visznek az adott tárgyba, magukévá teszik.

SZERDA: gyapjúkép készítés: Gyapjúfilc lapra színes gyapjúkat tépkednek. (Lényege: anyaggal való ismerkedés: illat, tapintás, látvány, alakíthatóság)A gyapjúkép készítés lehetőséget ad a gyerekeknek arra, hogy kifejezzék lelki állapotukat, élményeiket, történetet meséljenek el vele. A gyapjú filc alapot, felfésüljük a megfelelő fésűvel, majd a színes gyapjúkat is átfésüljük (kártoló fésűvel) hogy jobban tapadjanak a filc alapra. A színes

gyapjúképeket, úgy készítjük, hogy vékony szálakat veszünk a gyapjúból és egymásra rétegezzük azokat, hogy így egy olyan képet alakítsunk ki ami több színből tevődik össze, hogy így alkosson egy egységet. A gyerekek megtapasztalhatják, a gyapjú felhasználását, érezhetik a gyapjú melegét, ami táplálja az érzekeiket.

CSÜTÖRTÖK: cipódagasztás: Liszt és víz, esetleg magok felhasználásával készül el a tészta. A gazda asszony előkészíti a tésztát, a gyerekek segíhetnek, a dagasztásban a mérésben. Mikor elkészült a tészta egy ének kíséretével az óvónő segít a gyerekeknek felvenni a kötényt egyszerre maximum 5 gyerek tud részt venni a folyamatban. Gyakran az óvónő az iskolába készülő gyerekeknek odaadja a kötényt, hogy segítsenek megkötni a kisebbeknek. A tevékenységhez, nyújtódeszkát sodrófát, szitát használnak a gyereket. Esetleg az óvónő kikészít kis tálkákat, amikben magokat tesz, hogy ezzel díszítsék a gyerekek az elkészült cipót. A tevékenység közben az óvónő dalokat dúdol és énekel, ösztönözve a gyerekeket. A tevékenységhez felveszik a kötényt, nyújtófát és deszkát használnak. Bármilyen formát alakíthatnak belőle.

PÉNTEK: festés: Növény alapú akvarellfestéket használunk a három fő szín alkalmazásával (sárga, kék, piros) festhetnek kézzel vagy ujjal. A festés elkészítéséhez az óvónő előkészíti a vizes és festékes üvegeket, kiméri a festéket a kis üvegekbe. A foglalkozásnál maximum 5 gyereke lehet részt. Mikor a gyermek oda érkezik, hogy szeretne festeni az óvónő egy dal kíséretében fel adja a gyerekeknek a festős kötényt, a nagyok síthetnek neki ebben. Majd a gyerekek kikészítik a festő táblájukat, vizet tesznek az üvegbe és leülnek a székre. Közben az óvónő az akvarell papírt bevizezi, előkészíti a festéshez a lapot. Mikor a gyerekek leülnek, az óvónő körbe megy és minden gyermek kezét egy dallal kísérve megsimogatja a gyermek kezét az ecsettel. Majd a gyerekek ezután elkezdhetnek festeni, szabadon keverhetik a színeket a lapon, nincs meghatározott forma vagy téma. Az óvónő a színek kiválasztásánál figyel arra, hogy az adott időszak hangulatát tükrözze vissza. A téli és őszi időszakban a három alapszín sötétebb árnyalatait készíti ki, tavasszal és nyáron pedig a világosabb színeket. Ezzel is táplálva és segítve a gyerekek belső világát, szellemét. A tevékenység végeztével az óvónő elpakol, a gyerekek segítenek neki ebben, kiöblítik a vizes üvegeket, a helyére teszik a kész alkotásokat.

14. A nap ritmusa

Idő	Tevékenység	megjegyzés
7:15-8:30	reggeli érkezés, gyülekezés	legkésőbb 8:30 mindenki érjen be. Az óvónők tevékenykedve várják a gyerekeket.
7:15-8:30	reggeli, szabad játék folyamatosan	folyamatos reggeli, Szabad játék ideje. 8:30 ig fogyasztható a reggeli, mely terített asztalon várja a gyerekeket. Az óvónők elkészítik a tízórait (gyümölcs) és előkészítik a művészeti tevékenységeket, amibe a gyerekek szabadon bekapcsolódnak.
8:30-9:30	szabadjáték, kézműves tevékenység	gazdasszonyhoz való kapcsolódási lehetőség a konyhában párhuzamosan
9:30-10:00	reigen/ reggeli kör	közös rendrakás, utána évszakokhoz, ünnepekhez igazított ritmikus kör
10:00-10:20	tízórai	gyümölcs, magok, zöldségek
10:30-12:00	udvari szabad játék, kertészkedés	a délutános óvodapedagógus udvari tevékenység alatt megfőzi a kását a gyerekek terítenek, az udvaron a csoportvezető és a délutános óvónő van a gyermekekkel
12:00-12:30	közös ebéd, ima (leves és kása)	kézmosás, csipp csepp, esetleg ölbéli játék
12:30-13:00	mese, mesemazsola	ima után mese
13:00-13:30	ebéd utáni hazamenetel	fogmosás, fésülködés
13:30-15:00	pihenés	a délutános óvodapedagógus énekléssel teremti meg a meghitt hangulatot.
15:00-15:30	uzsonna, ébredés	közös uzsonna előtte ima
15:30-16:00	hazamenetel, udvari játék	a gyermekek uzsonna után az udvarról vihetőek haza.

15. NYITVA TARTÁS, szünetek rendje (W O P V. f e j e z e t)

Óvodánk nyitvatartását a szülői igényekhez igazítottuk, figyelembe véve a napi rutmusukat. A gyermekek egészséges fejlődése érdekében arra kérjük a szülőket, hogy legkésőbb fél kilencig érkezzenek meg a gyermekek az óvodába.

A délutáni hazamenetel és a nem az intézményben alvó gyermekek érdekében a délelőttöt egy közös ebéddel zárjuk, hogy akik otthonukban tervezik a pihenést, már egy jóllakott gyermekkel térhessenek haza.

Ebéd után gyertyagyújtással és közös mesével zárjuk le a délelőttöt.

Arról, hogy ki az, akinek az igényei inkább az otthonpihenést szolgálják, folyamatosan konzultálunk a szülőkkel. A Waldorf pedagógiai elvek alapján a felvételi beszélgetések alkalmával ismertetjük a szülőket arról, hogy mit jelent a gyermek számára a délutánosság.

WOP ajánlása alapján negyedévente szüksége van a gyermeknek hosszabb évközi szünetekre, amikor az óvodában szerzett tapasztalatait beleviszi saját életébe és feldolgozza azokat.

Ezek rendszerint: őszi, téli, tavaszi, nyáriszünet, általában hat-nyolchetenként.

Délutánosság

Óvodánk egésznapos óvodaként működik.

Az ebédet pihenőidő követi, amit minden gyermek az ágyban tölt. A délutános óvónő, énekléssel sötétítéssel, közös ágyazással teremti meg a nyugodt hangulatot. Esetleg Lírán játszik egy dallamot a gyerekeknek. A waldorf pedagógia fontosnak tartja a gyerekek pihenését, alvását, hiszen alvás közben épülnek be a gyerekekbe az aznap élményei, fontos tanulási folyamat megy végbe, itt sajátítja el a gyermek, teszi magáéva az aznapi eseményeket. Ezért számunkra nagyon fontos az, hogy az iskolába készülő nagyobb gyermekek is pihenni tudjanak.

Ébredés után a délutáni étkezés következik. A délutánt a gyermekek a délutános óvodapedagógussal töltik el, az uzsonna után, és ezt követően térnek haza.

16. Óvodánk külső kapcsolatrendszere

Az óvoda és a szülők kapcsolata:

Óvodánk a Waldorf hagyományokhoz híven szoros kapcsolatot ápol a szülői közösséggel, számos közös alkalom van a találkozásokra, együttműködésekre. Ilyenek például a közös ünnepek szervezése, havonta egy szülői est, gyakori fogadóórák, és az óvoda épületének tisztántartása, esetenként szükséges karbantartása.

Az óvoda és az iskola kapcsolata:

Óvodánk a Christophorus Waldorf Iskolával szoros együttműködésben áll, közös az intézményeinket fenntartó egyesület. Az Óvónői Kollégium alkalmanként részt vesz az iskola konferenciáján. Nagycsoportos korú gyermekeinkhez iskolaválasztás előtt meghívjuk a leendő elsős osztálytanítót, hogy ismerkedhessen a gyermekkel, ezzel is elősegítve a zökkenőmentes átmenetet az óvoda és az iskola intézményrendszere között, az iskola pedig meghív minket a felvételi eljárásokra, ahol a véleményünket is megfontolva hoznak felvételi döntéseket.

Az óvoda és a Szakszolgálat:

Az óvoda, ha a gyermek érdeke úgy kívánja, felveszi a kapcsolatot a szakszolgálattal, és szükség szerint konzultál a gyermekek fejlődésével kapcsolatban.

Az Óvoda Gyermekek és ifjúsági szervekkel való kapcsolata:

Az óvoda, ha a gyermek érdeke úgy kívánja, felveszi a kapcsolatot a gyermek és ifjúsági szervezetekkel, és szükség szerint konzultál a gyermekek fejlődésével kapcsolatban.

17. Gyermek fejlődés nyomon követése

Az óvodás gyermek fejlődésének figyelemmel kísérésével kapcsolatos szabályok:

63. § (1) Az óvoda az óvodás gyermekek fejlődését folyamatosan nyomon követi és írásban rögzíti.

Az óvodás gyermek fejlődéséről a szülőt folyamatosan tájékoztatni kell. A fejlődést írásos formában a gyermek megfigyelések alapján végezzük, a törvényben előírt területek vizsgálatával (értelmi, érzelmi, testi és verbális kompetenciák)

A gyermek iskolába lépéshez szükséges fejlettségének elérése érdekében indokoltnak tartja, az óvoda vezetője tájékoztatja a szülőt az Nkt. 72. § (1) bekezdés a) pontjában foglalt köteleességekről.

Óvodánk fejlődés nyomonkvető lapja a mellékletben található gyermekmegfigyelés címmel. Ezen kívül a törvényi előírásoknak megfelelően táblázati rendszerben is készítünk feljegyzéseket a gyermekek fejlődéséről , amelyeket a gyermekek fejlődés nyomonkvetési kartonjában tárolunk, a fogadóórákon pedig a szülőknek is megmutatunk.

18. Különleges bánásmódot igénylő gyermekek

Kiemelt figyelmet igénylő gyermek

Óvodánk alap feladatai között nem szerepel speciális nevelési igényű gyermekek ellátása, ezért a kiemelt pedagógiai figyelmet igénylő gyermekek nevelését- a szülő döntését tiszteletben tartva-akkor tudjuk vállalni, ha a szülő saját maga biztosítja a gyermeke számára szükséges fejlesztését, és ezt dokumentumokkal hivatalosan is alátámasztja.

Elsődlegesen Szakértői Bizottság vizsgálatát kezdeményezzük a szülő egyetértésével, ezt követően segítünk megtalálni a megfelelő fejlesztést számára. Pedagógiánk alapvetően épít a mozgásfejlesztés lehetőségeire (TSMT-torna, alapozómozgásterápia, stb.).

A gyermekek differenciálással igyekszünk biztosítani a gyermekek felzárkóztatását, szükség szerint kiemelt figyelmet biztosítunk számukra.

Tehetséges gyermekek

Nem végzünk célzott tehetséggondozást, de ha tehetségígéretet észlelünk a gyermek fejlődényomonkövetési lapján, rögzítjük, és a szülők figyelmét is felhívjuk rá. Differencializálást a művészeti tevékenységek biztosításával tudunk adni számukra.

Hátrányos helyzetű gyermekek: Óvodába érkezés előtt, már valamiféle képet kapunk a családjainkról, de természetesen a család szerkezete később változhat. Szükség szerint felvesszük a kapcsolatot a családsegítő szolgálat munkatársával.

19. Érvényességre vonatkozó rendelkezések

A Helyi Óvodai Nevelési Program érvényességi ideje:2023. 01.01.- visszavonásig

A Helyi Óvodai Nevelési Program felülvizsgálata:

- Ha a törvény másképpen nem rendelkezik, legfeljebb 5 évenként szükséges programunk felülvizsgálata.

A Helyi Óvodai Nevelési Program módosításának lehetséges indokai:

- ha a vonatkozó jogszabályokban változás áll be,
- szervezeti átalakítás, (pl. bővülés)
- A partner központúság jegyében az óvodai szülői képviselő kezdeményezésére,

- ha a nevelőtestület legalább 1/3-a módosítási javaslatot nyújt be az Óvónői Konferenciának.

Előírás a program módosítás előterjesztésére:

- írásbeli előterjesztés az Óvónői Konferenciának,
- részletes szóbeli előterjesztés nevelő testületi értekezleten (óvónői konferencián).

A Helyi Óvodai Nevelési Program elérhetősége és nyilvánosságra hozatala:

- A megismerhetőség folyamatos biztosításának érdekében a Helyi Óvodai Nevelési Program az intézmény épületében a nevelői szobában az egész nevelési év során megtekinthető, hozzáférhető a szülők, érdeklődők számára
- Nyilvános dokumentum, mely az óvoda honlapján szerepel.

A Helyi Óvodai Nevelési Program hatályba lépése:

- A Helyi Óvodai Nevelési Program a kihirdet és napján lép hatályba.
- A hatályba lépést követően az intézmény valamennyi dolgozója óvodai nevelő munkáját a Helyi Óvodai Nevelési Program alapján végzi.

FELHASZNÁLT IRODALOM, TÖRVÉNYI HÁTTÉR:

363/2012. (XII.17.) Korm.rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról

137./2018. (VII.25.) Kormányrendelet

20./2012. EMMI-rendelet

Waldorf Óvodapedagógiai Program, Magyar Waldorf Szövetség Budapest, 2012.

Legitimációs Záradék

A Christophorus Waldorf Óvoda Házi rendjét az intézmény fenntartója és az intézmény vezetője nevében Nkt. 69.§ (1)/e, 26. § (1) jóváhagyom az Alkotó Élet Pedagógiai és Művelődési Egyesület határozata alapján Nkt. 32. § (1)/i elfogadom

Kelt: Budapest, 2023. január 1.

.....

Gonda Zsófia
Fenntartó egyesület elnöke

.....

Gellén Orsolya Anikó
Óvodavezető

Legitimációs Záradék

A Christophorus Waldorf Óvoda Házi rendjét az intézmény dolgozói és az intézmény vezetője nevében a nevelőtestület Nkt. 26.§ (1), 70. § (2)/a alapján elfogadja.

Kelt: Budapest, 2023. január 1.

.....

Haraszi Gabriella Livia
Óvodapedagógus

Budai Móni
Óvodapedagógus

.....

Gellén Orsolya Anikó
Óvodavezető

Mellékletek:

Gyermekmegfigyelés

„Ha szereted a másikat akkor az egész lénye megvilágosodik számodra”

Rudolf Steiner

Mutass érdeklődést a világ iránt és felfogja fedni önmagát

Bevezetés a gyermekmegfigyelés folyamatába:

Azokat az adottságokat figyeld, melyek a hogyan és nem a miért kérdést váltják ki belőled. Próbáld meg objektívan figyelni a gyermeket, érezd, lásd meg a valódi lényét, mit szeretne megmutatni neked önmagából. A megfigyelést végezd nyugodtan és higgadtan, ne legyél túl tolazkodó, lassan gyengéden kell közelíteni hozzá, a gyerekek olyanok mint egy nagy érzékszer és ha megérik, hogy figyeled őket akkor nem biztos, hogy tényleg saját magukat fogják adni. A megfigyelés közben, próbálj törekedni saját belső nyugalmadra, ne általánosít próbál az egyént figyelni és meglátni. Próbáld magad a gyermek cipőjében járni – járd az ő útját, beszélj a beszédét. Segíthet a megértésben és a közelebb kerülésben ha esetleg valamilyen művészeti tevékenységben megjeleníted a gyermeket, mese, vers, faragás, festés. Próbáld meg a milyenségét észre venni és azt megjeleníteni a művészeti tevékenységben. Utánozd a beszédét a járását, festését, mozdulatait.

Kerüld a diagnosztizálást, címkézést, az értelmezést. Dolgozz a polarításokkal, például ha a gyermek arról beszélsz, hogy mi a félelme, azt is tedd hozzá mikor nem fél, mikor bátor. Milyenek ezek a helyzetek? Hogyan fejezi ki bátorságát a gyermek?

Ha a nap végén kevés dologra emlékszel vissza, próbálj meg másnap intenzívebben figyelni. Fogadd nyugalommal azt, amit a gyermekből érzékelisz , mert a saját aggodalmaid hozzáadásával a már kialakult kihívó helyzetben csak tovább terheled a gyereket.

Arra törekedj, hogy lehetővé tedd, hogy a gyermek felfedje valódi önmagát, tedd ezt oly módon, hogy mások is képet kapjanak róla. Próbáld meg először nem a részleteket figyelni, hanem a teljes gyereket és abból próbáld meg kibontani a részleteket.

Testbeszéd, külső megjelenés:

Fej:

- Nagy vagy kicsi a testhez képest
- Homlok, arc és áll aránya

- Fül formája, mérete, hogyan aránylik a fejhez
- Nyak: rövid, hosszú, ráncos

Szemek:

- Elhelyezkedése az arcon
- Színe
- Formája, alakja
- Nagy vagy kicsi
- Mit fejez ki velük
- Nézésének jellegzetesége: aggodalom, kíváncsiság, öröm, zártság, nyugodtság, szórakozottság, fájdalom
- Tekintete: Kerüli a szemkontaktust, felveszi-e ? Belenéz a szemedbe?

Bőr:

- Vastag, vékony
- Száraz, olajos
- Sima, érdes, hámlik
- Meleg, hideg
- Színe, piros, barna, fehér, sárga, zöldes

Fogak:

- Fogváltás, tejfogak
- Formája, alakja
- Egyenes, görbe
- Kicsi, nagy
- Színe

Test:

- Általános testtartása: laza, merev, egyenes, görnyedt
- Arányok : domború, homorú mellkas, bordák láthatóak ?
- Légies könnyed, földi zömök irányultság
- Gerince: egyenes, görbe, s- görbület
- Vállak: kiemelkedő, kerek, szögletes. lefelé hajló

- Has vagy derék (3-4 éves formaiság változik-e?)
- Fenék: kerek, lapos
- Köldök: kidomborodó, köldöklyukba belesimuló
- Kezek és lábak: Pufók, formás, vékony , megnyilvánulnak az ízületek, erek?
- Kezek és lábak: forma, hossz, ujjak és körmök alakja, színe
- Térde: kerek, szögletes, lapos, kiálló
- Láb tartása: befelé vagy kifelé áll, x-lábú, csámpás, rendezetlen
- Csukló: csukló csont látható? Hurkás még?
- Tenyér: kicsi/ nagy, széles/keskeny
- Kezek mozgása: koordinált, koordinálatlan
- Köröm: fényes, fénytelen, beszakadt, rágja, foltos, redős
- Hogyan érzi magát a testében ? Meleg, hideg, száraz, pirospozsgás

Mozgás:

Próbálj úgy járni, mozogni, mint a gyermek, hogy át tudd élni a mozgását

A mozgás minősége:

- Ülés, tánc, játék
- Sarkon, lábujjhegyen, feje lenn, előre/ hátra, laza/ feszes
- Impulzív, megfontolt, kecses, nehezen mozdul ?(mint a kő?)
- Ugrál, elesik, elbotlik, húzza magát, változatos a mozgása, versenyzés
- Hogyan reagál, ha valamilyen hirtelen dolog történik körülötte? Hirtelen, nyugodtan, fel sem tűnik neki, furcsán, érzélem mentesen, hirtelen
- Étkezés: eszközhasználata, kézzel eszik, felcsipegeti a leesett enni valót
- Fogása: ceruza, ecset, kréta, szappan

Utánzás:

- Képes utánozni? Hogyan?
- Mit utánoz? Mit nem ?

Ügyesség, koordináció:

- Egész test, nagymozgások, kezek és ujjak, ujjhegyek, kis mozgások
- Tud-e ugrani? Fára mászni? Gurulni? Egyensúlyozni, a pallón ? Átugrani egy pocsolyát, gödröt?

- Eszközök használata: evőeszközöl, kés, olló, fűrész, kerti szerszámok, homokozó eszközök

Erő:

- Kézfogás, karok, felsőtest, lábak
- Izomtónus a felsőtestben, végtagokban

Térbeli mozgásának a biztonsága

- Bizalommal lép hátrafelé, akár becsukott szemmel ? Egyensúly, bizalom?

Mozgásának sebessége:

- Gyors, lassuló, hirtelen, túllépi a határokat

Egyensúly :

- Fent/ lent, jobb/bal, előre/hátra, középpont megtalálása, keresztező mozgások

Milyen mozdulattal lép a gyermek az élet színpadra ?

Beszéde:

A beszéd minősége:

- Tiszta, éneklő, dallamos, rekedt, hangos, halk, beszédhibák? (fizikai test/ föld hatás)
- Gurgulázó (éteri/ víz hatása)
- Levegő után kapkodó, dadogó, gyors/ lassú, akadozó

Hol van a beszédközpontja?:

- Has, orr, magas/ mély

Hogyan fejezi ki magát?:

- Szemmel, mozdulattal (gesztussokkal) mozgással

Érthető a beszéde? (artikuláció)

- Mindenki érti, barátai, csak a szülei ?

Beszédhibák:

- Pöszeség, raccsolás
- Hangok (r, t, sz...)

Énekés:

- Dallam, magas/mély, monoton

- Szeret énekelni?
- Mennyit énekel?
- Hangulata közben?
- Ritmusa, pont jó, lassú/gyors
- Hangos, halk
- Kinyitja a száját, zártan énekel?

Lelki és szociális minőségek:

Melegszívű, barátságos, kedves-mindenkit átmelegít a közelsége vagy éppen az ellenkezője?

Érzelmek:

- Állandó, változó, sodródó, befelé forduló, felületes

Arckifejezése:

- Mi a legjellemzőbb rá?

Szociális kapcsolatok:

Hol helyezkedik a csoportban, milyen szerepet tölt be?

- Tud-e alkalmazkodni? Gyorsan beilleszkedik különböző helyzetekbe? Folyik az árral?
- Zárkózott/nyitott? Kezeit mereven tartja? Nehezen lép be helyzetekbe?
- Tartózkodó, kirekesztett, magányos, érdektelen, közkedvelt, csúfolják, példaként tekintenek rá?
- Meleg kapcsolatot ápol társaival? Felnőttekkel?
- Mindenkiel barátkozik? (vagy csak a korosztályával, kicsikkel, nagyobbakkal?)

Játéka:

Milyen a játék minősége:

- Együttműködő, magányos, vezető, követő, mindig azonos, változatos

Játék eszközei:

- Mindig ugyan az, más
- Milyen téma, helyszín kép épül be?
- Állandó, gyakran visszatérő, egyszeri?

Kinti játék:

- Mélyen a földbe ás? Sokat hintáznak?
- Hogyan viszonyul az elemekhez? (föld, víz, tűz, levegő)
- Milyen házakat, kuckókat épít ?(Sötét, világos, nyitott, zárt, gyenge, erős, zsúfolt, üres, kicsi, nagy)

Figyelme:

- Milyen hosszan és mélyen képes egy tevékenységbe elmélyedni, részt venni?
- Végig viszi a folyamatokat, vagy ide-oda kapkod?
- Képtelen megszakítani a tevékenységet?

Mit kedvel és mit nem ?

Mi a gyermek kedvenc tevékenysége?

Mik a félelmei? Hogyan kezeli őket?

- Elkerüli, bele áll, megoldja, nyafog, pánikol, riadt

Mikor nincsenek félelmei?

Milyen ételeket kedvel? Mit nem szeret?

- Érzékeny a keserű/ savanyú ízekre
- Szereti az édeset a sósat?
- Állag, kinézet?

Hogyan fejezi ki ha nem szeret valamit?

- Egész testével, szemöldöke mozgásával?

Hogyan eszik?

- Jó az étvágya, bármit megeszik
- Válogatós, sohasem éhes
- Kívánságok, óhajok, kedvencek...

Művészeti tevékenységek:

Hogyan kapcsolódik a tevékenységbe a gyermek?

Rajz, viaszgyurma, cipőkészítés, gyapjúkép készítés, festés, bábozás, dráma játék

- Forma, szín használat, gyenge/erős
- Rá nyomja a ceruzát a lapra, halványan rajzol
- Képek, tartalom, szimbólumok
- Mesél-e , játszik-e történeteket másoknak

Anamnézis

Gyermekvárás, szülés, csecsemőkor

- Hogyan érkezett a gyermek (tervezett, vagy váratlan volt a fogantatás, más körülmények)?
- Ha tervezték az érkezését, hogyan készültek rá? (gyerek szoba berendezése, könyvek olvasása stb.)
- Hogyan fogadta a család a hírt (férj, nagyszülők, gyerekek)?
- Milyen volt az áldott állapot, voltak-e rendellenességek?
- Milyenek voltak a születés körülményei (az édesapa jelen volt-e, otthoni vagy hagyományos kórházi szülés volt, milyen kapcsolat volt a kórházi személyzettel)?
- Voltak-e rendellenességek a születés folyamatában (elhúzódó szülés, fogó, vákuum, császármetszés, koraszülés, inkubátor, más események)?
- A gyermek újszülött osztályra került, vagy az édesanya mellett maradt?
- Hogyan zajlott a szoptatás, meddig táplálták anyatejjel, kapott-e tápszert?
- Mikor tértek át a szokásos étkezésre?
- Szopta-e az ujját, használt-e cumit?
- Ha igen hány éves koráig?
- Hogyan telt az első időszak (sírós, nyugodt kisbaba volt, stb.)?
- Ha visszagondolnak az első 12 hónapra, mi az a kép, ami a gyermekükről eszükbe jut?

Kisgyermekkor

- Kivel töltötte a gyermek az első három évét, és miért (anya, apa, nagyszülők, nem családtag)?
- Járt-e bölcsődébe (ha igen, hány éves korától, milyen volt a beszoktatás, hogy érezte magát)?
- Mikortól állt fel és mikor kezdett el járni, kúszni, beszélni?
- Mik voltak az első szavai?
- Mikor mondta magára: Én, enyém?
- Volt-e már dac korszaka? Ha igen, milyen volt, miben nyilvánult meg?
- Mikor bújt ki az első foga?
- Hogyan zajlott a szobatisztaságra nevelés?
- Milyen lakásban élt ebben az időszakban (lakótelep, családi ház)?
- Hányan, és kik laktak egy fedél alatt (milyen volt a kapcsolatok minősége)?
- Ha vannak testvérei, hogyan illeszkedett be közéjük?
- Ha voltak körülötte- a testvéreken kívül- más kisgyermek is, szívesen kapcsolódott-e hozzájuk, vagy inkább elmélyedni szeretett?
- Járt-e már korábban óvodába (mikortól, milyen volt a beszoktatás, hogy érezte magát: szívesen járt, közömbös volt, vagy muszájként élte meg stb.)?
- Milyen volt a kapcsolata a társakkal, óvónőkkel?
- Mit csinál szívesen, mivel szeret játszani otthon (rajzol, fest, építőkockázik, barkácsol, stb.)?
- Van kedvenc játéka?

- Mely szülői tevékenységbe kapcsolódik be szívesen, melyektől húzódozik?
- Szeret-e tévét nézni? Mi a kedvenc műsora? Mennyi időt tölt a tv, telefon, tablet előtt?
- Vannak-e számítógépes játékaik, (mennyit játszik velük)?
- Hogyan telik egy átlagos napja ébredéstől lefekvésig?
- Hogyan zajlik az esti lefekvés, szoktak-e mesélni a gyermeknek (este vagy napközben, könyvből, fejből, vagy kitalált történeteket, okos eszközön néznek mesét)?
- Szokott álmodni, ha igen mesél róla?
- Hogyan ébred?
- Volt-e ágyba pisilés, ha igen miért, hogyan kezelték? (egyszeri alkalom volt vagy többször előfordult?)
- Vannak-e félelmei? Ha igen, mik? (sötét, szörnyek stb.)
- Külön vagy együtt alszik szüleivel, testvéreivel?
- Változtak-e a lakás és életkörülményei születése óta?
- Hogyan jellemeznék családjukat (otthonülős, kirándulós programokra nyitott, sportos)?
- Mennyi időt töltenek a gyerekekkel?
- Milyen a gyermek kapcsolata a természettel, vannak-e körülötte növények, állatok?
- Hogyan bánik az állatokkal?
- Milyen a kapcsolata az Őt körülvevő tárgyakkal (vigyáz rájuk, félti őket)?
- Vannak-e barátai, hogyan tart velük kapcsolatot?
- Milyen tilalmakat fogalmaztak meg számára, hogyan reagált azokra, hogyan viseli a konfliktusokat?
- Töltött-e már hosszabb időt nagyszülőknél, barátoknál ?
- Ha igen, hogyan viselte (könnyen alkalmazkodott, sírt)?
- Mivel lehet megnyugtatni mikor szomorú?
- Történt-e halál eset, ha igen, hogyan élte meg a gyerekek?

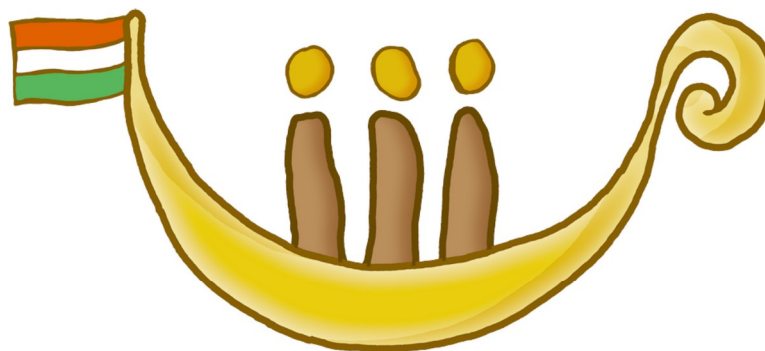
A gyermek alkata

- Milyen az alap hangulata?
- Lobbanékony, hevesen reagál ha akadályba ütközik, dühössé válik, elszánt, szívesen birkózik nehézségekkel, vezérekedésre hajlamos.
- Csendes, visszahúzó, félénk?
- Együttérző, segítőkész, alkalmazkodó? Az új helyzettől idegenkedő, szomorkodásra hajlamos?
- Vidám, nyüzsgő, nyughatatlan, minden lében kanál? Nem szeret hosszan egy dologgal foglalkozni, igényli a változatosságot?
- Mennyire mélyül el a tevékenységeknél?
- Milyen a beszéde? (Lassú, gyors, érthető, hadar stb.)
- Sok barátja van, társasági ember, felnőttek vagy gyerekek társaságában van szívesen?
- Nyugodt, kiegyensúlyozott, lassú mozgású, eleven ? Nehéz kihozni a sodrából, ragaszkodik a megszokott dolgokhoz?
- Szereti a hasát, szívesen csípeget az étkezések közt is?

- A sós vagy édes ízt részesíti előnyben vagy esetleg kedveli a savanyú és keserű ízeket?
- Van-e valamilyen diéta vagy ételirányzat amit követnek? (vegán, vegetáriánus, hús fogyasztó, stb.)
- Érzékszervei, teste egészséges-e (szemüveg, talpbetét, allergia, diéta stb.)?
- Szeret sétálni, kirándulni, mozogni?
- Történt-e komolyabb baleset, betegség az életében?

MagyarWaldorfSzövetség

**WALDORF-
ÓVODAPEDAGÓGIAIPROGRAM**

A programszerzői:

*AnnetteStroteich
dr. Takácsné Ivaskó Ilona Str
azicky Ágnes*

Budapest, 2012

Az 1997-es WALDORF-ÓVODA PEDAGÓGIAI PROGRAM

megírásában közreműködtek:

dr. Jakab Tibor belgyógyász
Mesterházi Zsuzsanna székvezető főiskolaitanár
dr. Vekerdy Tamás pszichológus

A magyar Waldorf-óvónők
munkacsoportja A Solymári Waldorf-
Óvodaszülői közössége

A 2012-es kiegészítéseket

végezték: Tankovicsné Elek Valéria

szakértő
Kaszás Katalin
szakértő Dr. Németh Ágnes
szögész valamint
Kiss Jolánka, Justh Anita, Szedresi
Gáborné, Gfellner Csilla, Somodi Tamásné, Barát
Ilona Waldorf-óvónők

Lektorok:

Fábián Katalin, 1997
Stöcker Károlyné, 1997

©MagyarWaldorfSzövetség

*„Az ifjúságot nevelni azt jelenti,
aholnapotamában,
aszellemetazanyagban,
aszellemitétetaföldiéletbenápolni...” (Rud
olfSteiner)*

TARTALOMJEGYZÉK

I.	BEVEZETŐ	5
II.	AWALDORF-PEDAGÓGIAEMBERKÉPE	7
III.	AKISGYEREK	8
	<i>Akisgyerek minta világranyitott érzékszerv</i>	8
	<i>Azóvodáskor sajátosképeségei: Utánzás-játék –fantázia</i>	9
	<i>Azutánzásés ajáték fejlődésizakaszaiakisgyerekkorban</i>	12
	<i>Aziskolaérettség</i>	13
IV.	AWALDORF-ÓVODACÉLJAÉSFELADATAI	15
	<i>AWaldorf-óvodai nevelésalapgondolatai</i>	15
	<i>AWaldorf-óvoda, mintburok–érzelmibiztonság–áttekinthetővilág</i>	16
V.	RITMUSOKAWALDORF-ÓVODÁBAN	18
	<i>Azünnepék ritmusa</i>	18
	<i>Ahét ritmusa</i>	21
	<i>Anap ritmusa</i>	22
	<i>Anapi ritmusegy példája</i>	23
	<i>Nyitvatartás, szünidők</i>	24
VI.	AWALDORF-ÓVODAIÉLETTEVÉKENYSÉGIFORMÁI	25
	<i>Háztartási, kerti munkák, kézművesség</i>	25
	<i>Mese – bábozás – babázás</i>	28
	<i>Zene– ének – vers</i>	31
	<i>Szépmozgás– aritmikusjátékban, euritmiában</i>	34
	<i>Képalkotás és formázás</i>	37
	<i>Szabad játék</i>	41
VII.	AWALDORF-ÓVODAPEDAGÓGUSFELADATAI	43
	<i>Azóvónő feladatai összefoglalva</i>	43
	<i>Tervezésés visszatekintés</i>	44
	<i>Gyermekmegfigyelés, gyermekmegbeszélés</i>	44
	<i>Akonferencia</i>	45
	<i>Együttműködésa szülőkkel</i>	45
VIII.	AWALDORF-ÓVODAMSKÖDÉSI FELTÉTELEI	47
	<i>Aszemélyifeltételek</i>	47
	<i>Atárgyi feltételek</i>	48
IX.	ÖSSZEFOGLALÁS	50
	IRODALOMJEGYZÉK	52
	MELLÉKLETEK	53
	<i>1. Mia Waldorf-óvoda?</i>	53
	<i>2. Adélutánosság</i>	55
	<i>3. GyermekvédelemaWaldorf-óvodában</i>	58
	<i>4. AWaldorf-óvodákszervezete, működése</i>	60
	<i>5. AWaldorf-óvodáknevelőmunkájáhozszükséges helyiségek, berendezésekéseszközökjegyzéke</i>	66

I. BEVEZET#

A Waldorf-óvoda a gyerek ismeretéből – életkoronként változó testi, lelki és szellemi szükségleteinek felismeréséből – kiindulva biztosítja a kisgyerekek számára az egészséges fejlődést, az egészséges életmódot.

A Waldorf-pedagógia egészét megalapozó élettani, orvosi, pszichológiai és antropológiai ismeretek mellett a Waldorf-óvodapedagógiában a több évtizedes gyakorlati tapasztalatok mélységeiből nyert felismerések is igen nagy súllyal jelenvannak. Mindezzel az ember belső lényét és fejlődését helyezi középpontba.

*A Waldorf-pedagógia filozófiai háttere a Rudolf Steiner által a századelőn kidolgozott emberismeret, az úgynevezett **ANTROPOZÓFIA** (Antroposzófia*

〈görögül〉 = az emberre vonatkozó bölcsesség). Az antropozófia hatással volt a gyógypedagógiára, az orvostudományra, a művészetekre, a mezőgazdaságra és más életterületekre is. (Sok esetben az antropozófia megismerési módszerei által nyert – az egyéb szakterületekre vonatkozó – alapvető megállapítások csak évtizedekkel a koncepciók kimunkálása és sikeres alkalmazása után nyerték el az egyér-telmű tudományos bizonyítást.)

*Az első Waldorf-óvodák megnyitására a Waldorf-iskola 1919-es megalapozását követően mintegy hét-nyolc évvel került sor. Ma már több ezer Waldorf-óvoda csoport működik világszerte. Szakmai és hivatalos központjuk a Stockholmban székelő **Waldorf Óvodák Nemzetközi Szövetsége a Waldorf Steiner Kisgyermek-kori Nevelésért (IASWECE)**, mely részt vesz a Waldorf-óvodapedagógiát érintő kutatásokban, rendezvényekben, valamint képzési és kiadói tevékenységekben is.*

Helyi, regionális, országos és nemzetközi szinten rendszeresen együttműködnek a Waldorf-óvónők. Céljuk, hogy a Waldorf-óvoda ideáját a maguk számára minél létszerűbbé, elevenebbé, magukat egyre inkább képessé tegyék arra, hogy a pedagógia sajátos, de egyetemes koncepcióját egyre elmélyültebben tudják megvalósítani mindenkor a helyi adottságok és körülmények között: „itt és most”.

*1988-ban Solymáron jött létre az **első magyar Waldorf-óvoda**, amelynek munkájában nagy érdeklődést váltott ki a szülők és az óvónők körében.*

*1990. szeptemberében kezdte meg munkáját Solymáron a posztgraduális Waldorf-óvónők képzés – pontos nevén **Waldorf Óvodapedagógiai Szeminárium**. Azóta több száz hallgató vett részt ezen a 900 órás kurzuson.*

Magyarországon ma közel 60 Waldorf-óvodai csoport működik, több mint 1500 kisgyerekekkel. A hazai Waldorf-mozgalom hivatalos képviselője a

***AWALDORF-ÓVODAPEDAGÓGIAIPROGRAM* képet kívánadnia Waldorf-óvodanevelésének alapjairól, lehetőségeiről, feltételeiről.**

A magyarországi óvodákban folyó pedagógiai munka alapelvei, melyet az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja dolgozott ki, teljes mértékben és tervszerűen jelennek meg a Waldorf-óvodapedagógiaavalóságában.

II. AWALDORF-PEDAGÓGIAEMBERKÉPE

*A Waldorf-pedagógiának az európai hagyományokban gyökerező antropológiaifelfogása az embert – az emberi lény legbensőbb magját – **transzcendens eredetűindividualitás**nak tekinti.*

Minden individualitás egyetlen és egyszeri. Nemcsak minden ember ujjlenyomata különbözik, hanem én-struktúrája is. Ebben az értelemben az individuumrejtélyes, megközelíthetetlen mások számára, de saját maga számára is sokáig is-meretlen. Öntudatra kell ébrednie a világ és a többi ember megismeréséhez, fel kell fognia az individualitás szabadságát, amely egyben felelősségvállalás is. Efelfogás szerint az emberi lét célja az egyén erőinek mind teljesebb kifejtése a vi-lág, sa többi ember javára is.

*A megtestesült és magát testiekben és lelkiekben kinyilvánítani törekvő individualitásnak vannak az életkorral változó megismerhető, regisztrálható törvényszerűségei. Mind **testi**, mind **lelki**, mind **szellemi** értelemben leírhatóak és nyomomonkövethetőek ezekaváltozások, amelyekmeglehetőshatározottsággalkülönítike laz egyes életkori szakaszokat egymástól. Más-más szükségletek és képességek lép-nek fel az egyes életkorokban, ezen túlmenően jellegzetes alkati, temperamentum-belisajátosságok is felismerhetőek.*

A nevelés, majd az önnevelés célja és feladata: segítséget nyújtani ahhoz, hogy az ember a fejlődési útján egészségesen haladva, a lehetőségek széles köré-vel úgy kerüljön kapcsolatba, hogy képes legyen nemzetiségétől függetlenül kivá-lasztania személyiségének megfelelőt.

*Így váljon **testileg egészséges, lelkileg szabad és szellemileg kreatív emberré**. Képes legyen arra, hogy saját akaratát, érzelmeit és gondolkodását önálló és fele-lős életvitelre fordítsa, **környezetét** ne visszautasítsa, hanem **emberségesebbé te-gye**.*

III. AKISGYEREK

Rudolf Steiner szerint az élet valósága nemcsak azt foglalja magában, ami szemmel látható, hanem rejtett mélységeiben egy eljövendő állapotot is hordoz. Így minden gyereket mint a „jövő csíráját” lehet szemlélni, aki az őt nevelő egyéntarra indítja, hogy új képességeket fejlesszen ki magában: tanulja meg a jövő jeleit minden jelenségében, mindenyerekben felfedezni, megismerni, ápolni.

Ilyen értelemben a Waldorf-pedagógia, alapítója Rudolf Steiner szerint, az emberben élő szellemi individualitást a világban élő szellemiséghez akarja vezetni.

Akisgyerekmintavilágranyítottérzékszerv

A kisgyerek érzékeiben él. Minden, ami a környezetében történik, akarva-akaratlanul hatást fejt ki rá. A látás, hallás, tapintás, ízlelés, szaglás benyomásai töltik ki belső világát, ezek irányítják és vezetik tapasztaló, megismerő tevékenységében. (S ezen túlmenően természetesen a „többi” érzéklet, mint például a nagy fontosságú egyensúlyérzékelés, vagy a saját mozgásokat visszajelző kinezetikus érzékelés.)

*A gyermek azonban nem csak a fizikai világot érzékeli, hanem a pszichikus világot is. Ezen belül elsősorban a számára fontos **másik embert** – az anyát, apát, testvéreket, majd az óvónőt.*

*A Waldorf-pedagógia felfogása szerint a gyermek nem csak kommunikatív és metakommunikatív jelzésekben fogja fel a másik ember pszichikus állapotát, realitását, hanem mintegy közvetlenül is. **Átél – ha nem is tudatosan – olyan gondolatokat és érzelmeket, melyeket a környezetében élő, számára fontos személyek gondolnak és éreznek.***

*Az első években még nagyon közel áll egymáshoz a testi és a lelki fejlődés, és így számos kölcsönhatás figyelhető meg: **ha szeretettel, figyelemmel, örömmel, pozitív érzéssel és gondolatokkal veszik körül a kisgyereket, akkor az kedvezően hat az ő érdeklődésére, az érzékelés intenzitására.** Egy ingergazdag, sok érzékszervet igénybe vevő környezet előhívja a gyermek belső aktivitását, erősíti a tevékenységekben, mozgásban megnyilvánuló „testi intelligenciáját”.*

*Nagyon fontos, hogy a gyermeknek elég ideje legyen arra, hogy a **saját tempójáért tudja felfedezni a világot, feldolgozni a tapasztalataiból származó élmé-***

nyeket, és elsajátítani a sokféle minőséget, különbözőséget **mindegyik érzékszervterületén.**

A kisgyerekek környezetébe feladat, hogy **biztosítsa az ingergazdag fizikális, pszichés környezetet és, hogy ne „csap-ják be” érzékleiteiben:**

– ezért javasolt a természetes anyagok használata, a fajsúly és a felületi viszonyokat „tévesen” reprezentáló műanyagjátékokkal szemben (az állat szőrös, a fémfémestapintású és nehéz, stb.)

– mindezen felül: a nevelőnek **megfelelő belső tartalmakkal** – érzelmekkel és gondolatokkal – kell a gyerekek közé lépnie.

Az óvodáskor sajátos képességei: Utánzás–játék – fantázia*

Az utánzás

Az kisgyerekek tanulásának legfőbb formája az önkéntelen figyelem általvezéreltspontánutánzás.

Az utánzás első feltétele az érzékszervek megfelelő működése, a már születéskor elkezdődő érése és tagolódása. A kisgyerekek nem tudják utánozni azt, amit érzékel, átél, megtapasztal. Ilyen értelemben a kisgyerekek „kiszolgáltatott” érzékelés „kiszolgáltatott utánzó” – testi és lelki értelemben egyaránt.

*Spontán utánzással tanulja meg a gyermek **anyanyelvét**. Ez olyan rendkívül teljesítmény, melyhez hasonlóan a későbbiekben nem igen lesz képes. (Ha ezt a tanulási folyamatot direkt tanítással és korrigálással akarják serkenteni, az eredmény rossz is lehet: a gyermek később kezd el és esetleg rosszabbul fog beszélni.) Hasonló a helyzet **ajárás** tanításával is: siettetés, erőltetés, iskolás értelemben vett tanítás mind ortopédiaiilag, mind az egyensúly érzékelést illetően, mind pszichikusan káros. (A gyermek bizonytalanabbul fog járni, nehezebben korrigál, így veszélyesebben esik.)*

*Az utánzásban a gyermek nemcsak a test mozgását és ügyességét utánozza, hanem – mivel a test és a lélek kisgyerekkorban még nagyon szoros összefüggésben áll – **lelki folyamatok**at is. A gyermek például az öregkor érzelmeiről is tapasztalhat valamit, ha egy öreg ember járását, mozgását, fejtartását utánozza. A felnőtt számára döbbenetes mélységben tudja beleélni magát a másik ember helyzetébe, mivoltába, lényébe.*

*A gyermek a cselekvést éli át, és ebből kiindulva kötődik érzelmileg a tapasztalathoz. Majd utólag fogja felfedezni a folyamatban megjelenő képzeteket és fogalmakat. A felnőtt a gondolkodással kialakított fogalmak és információk alapján mérlegeli cselekvésének lehetőségeit. **A lelki képességei számára **gondolkodást**, az***

Megjegyzés: Utánzás–játék – fantázia = Tevékenységekben megvalósuló tanulás

érzést és a cselekvésben megnyilvánuló akaratot, motivációt illetően ellenkezőirányulást mutatata felnőtt és az óvoda viselkedésében.

A kisgyereknem az ó b ó ltanul ,hanem a szemlélődésből, tapasztalatból, cselekvésből.

A Waldorf-pedagógia egy olyan érzéket is elismer, amellyel a gyerek csak aszemlélt mozgásokat, cselekvéseket érzékeli és követi úgy, mintha ő maga is végre-hajtotta volna ezeket. (Összefüggést lát ebben az értelemben a test mozgékony-sága és a később kifejlődött belső érzelmek és gondolkodás mozgékony-ságai között.)

*A kisgyerek tehát elsősorban **utánzással tanul** és ehhez megfelelő **követendő mintákat** kell látnia és átélnie maga körül. Látható, hogy a gyerekek mélységesen élvezik a cselekvésekben megnyilvánuló emberi munkát, a munkáját szerető és azazal azonosuló ember látványát. A megfigyelt, átélt és megtapasztalt cselekvések sorrendjéből a gyerek leolvassa azok tartalmát és nagyon fontos, hogy **ő maga fo-galmazhassa meg** az ily módon megszerzett tapasztalatainak értelmeit és magya-rázatait.*

*Az utánzásos tanulásnak és a spontán érlelődésnek ezen sajátosságai az egész kisgyerekkort jellemzik, mintegy a hetedik életév fordulójáig, amikor az önkén-ten, igen intenzív, de **könnyen elterelhető figyelem helyébe** a sokkal kisebb haté-kony-ságú, de a tárgynál már megtartható **szándékos figyelem lép**, a gyerek képes-séválik a szóbeli, verbális tanítás befogadására.*

Ajáték

*A Waldorf-pedagógia nagyon komoly szerepet tulajdonít a gyerek **játékának**. A játszó gyerekben megjelenő természetes erőket és képességeket **óvni, ápolni és erősíteni kívánja**.*

Ajáték a kisgyerekkor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége.

*Mint a pszichológiai kutatások eredményeiből tudjuk, a kisgyerek a külvilágból és saját belső világából nyert **tagolatlan benyomásait játékában vetíti ki** s ott újraszemügyre véve **tagolja**.*

*A **játék szabad kell, hogy legyen**, csakis így vezet céljához, az egyéni benyomások feldolgozásához.*

A játszó gyerek örömmel és meglepedettséggel követi a belső világából fakadó indítástokat, melyek így egész szervezetét erősítik.

Ezt fizikai külsejében friss arcszíne, meleg keze, lába, csillogó szeme jelzi. Az szabad játékban megjelenő, sokszor nagyon erős lelki és egyben testi aktivitás a keringési rendszer egészséges kialakulását is elősegíti. A gyerek belső indítástása, akarata úgy jelenik meg szabad játékban, mint a tanulási és megértési vágy, amozgás-érettettség, az érzelmikötődés vágya, a kóto erejének kifejeződése.

A gyerek nem kis felnőtt! A gyerekkor sajátos létforma, saját szükségletekkelés lehetőségekkel.

A Waldorf-pedagógia azt állítja, hogy a természetben található lehetőségek változásai és sokszínűsége adják a **legjobb teret** a gyerek különböző játékközpontjaihoz. **Komplex élményt** adnak, amelyre a gyerek a számára éppen szükséges játékkal reagál (érzékszervi, funkcionális, explorációs, konstruktív játékok egészítik ki az aszimmetrikus szerepjátékot).

A fejlődés folyamán változó játékközpontok megfelelő játékeszközöket igényelnek.

Fontos, hogy a benti játékeszközök is tartalmazzák a szabadban található, érzékszervek számára kínált változatosságot, hívják elő a **gyereki fantázia** minél gazdagabb érvényesülését. A gyerek szabad játéka közben megismerheti a tárgyak tulajdonságait és saját akaratának ésszabadságának határait is.

Eközben kipróbálhatja és megtapasztalhatja a megfelelő viselkedési formákat játszótársával, és így fejleszti **szociális képességeit**.

A Waldorf-pedagógia összefüggést lát a gyerek játék közben megjelenő magatartása s majdan a felnőttkori munkához kapcsolódó magatartása és életvitele között. Célja, hogy ebből az „**átfutó melegből**”, amely erőként lép fel a gyerek játékában és jelzivaló kibeküzdésénél teljes kielégítést, minél többet mentse át a későbbi életszakaszokra is.

A fantázia

A gyermekben természetesen megjelenő erőket (teljes figyelem az érzékelésben, utánzásos tanulás, fantáziadús játék) úgy kell segíteni, hogy a gyerek szabadon tudja azokat felhasználni sezzel fejleszteni.

Mindezekhez megfelelő környezet, tér és idő szükséges.

A modern élet szokásai és hatásai sokszor nem kedvezőek a gyermeki játékszámára és a szabad tapasztalat megszerzésére. Nagyon szűk és **kevés a szabad mozgástér** – főleg a városi gyerekek életében –, miközben **túl sok az élmény és az információ**, amit feldolgozni „időhiány” miatt nem tudnak. Felgyorsult, rohanó világunkban **kevés az idő** arra, hogy a tárgyakkal, az emberekkel **tartós** kapcsolatot teremtsen a gyermek és **érzelmikötődést** alakítson ki.

A technikai fejlődés folyamán **áttekinthetelenné vált az emberi munka érzékelhető folyamata**. (Évtizedeken át a gyerek közvetlen környezetében, szembe láttára folytak a mindennapi életfenntartó tevékenységek, a kenyérsütésig; a fonalak fonásától a szövéséig.) Ma már az óvodáskorú gyerek is a megfelelő tapasztalatok hiányában a televízióra, könyvekre, magyarázatokra, tanításokra szorult, miközben az életkorának megfelelő tanulási módszer (utánzásos tanulás, szabadjáték) nem érvényesülhet. A felnőtt világából származó **divatáramlatok**

kényszerítően irányítják, **torzítják el a gyerek fantáziáját**: élményekhez csak amegvásárolhatóholmik által juthat.

*A mese a fantázia táplálója, a maga törvényeivel erkölcsi útmutató. Ha a mese nek nincs valóságos viszonya az örök emberi lelki tartalmakkal, akkor a fantázia öncélúvá válik, nem ad lelki táplálékot, **fantasztikum** lesz s ezzel **károsítja agyerekek belső világát**.*

A fantázia mint elemi gyerekkori képesség, mint a játékot megváltoztató „elvarázsoló” erőelevenítiés mozdítjamegagyerekbelsővilágát. Ennek tisztaságát –kapcsolatát a valódipszichikus világgal –biztosítani ésőriznia felnőtt feladata.

Azutánzásésajátékfejlődésiszakaszai kisgyerekkorban

A Waldorf-pedagógia nagy hatású fejlesztő erőnek tekinti ebben a korban a gyerekek spontán aktivitását (akarátát), amely külső és belső cselekvésre indítja őt, sarravezeti, hogy felépítsetestiéslelkierőit. Afizikai, azérzelmi, aszociálisésaz értelmi fejlődés számos tényező együtthatásaként jelenik meg az utánzás és ajáték fejlődésében.

0 – 2 1/2 éves kor

A gyerek öntudatlanul teszi amit tesz. Nem gondolja meg, hogy mit tanul éppen, hanem elsősorban testi ügyességét gyakorolja teljes odaadással, fáradhatatlanul. Utánzással mindent úgy veszát, ahogy az a környezetébenél.

3 éves kor körül

Az öntudat ébredése: a gyerek felfedezi a saját lényét és az őt körülvevő világközötti különbséget. Még úgy gondolkodik, ahogy a környezete. A játékban még nem együttműködő, mindenszeretne birtokába venni és kipróbálni. Érzelmibenakörnyezetétől függ, mindentátveszés mindenrereagál.

A 3. és az 5. életév között

Két új képesség jelenik meg: a gyerek fantáziája (belső képteremtő képessége) és az emlékezet gyerekkori formája. A totális utánzás gyengül és a fantázia segítségével változtatni kezd azon, amit megél. A sajátját – ami rá jellemző, ami belül-ről fakad – már bele tudja vinni a dolgokba. Bizonyos távolságtartás lép be a környezetébe és ő közé, kialakul a függetlenség elemi formája. A gyerek reagál a környezetéből jövő ingerekre, fantáziadús játékával építi belső világát. Külső dolgoké tárgyakkal adják a játékötleteit.

Céltól független tevékenységeket is végez, vagy nagyon gyorsan terv nélkül változtatja célját; három-négy évesen kezdi el felfedezni a másik embert, de még mindig saját magát figyeli, kezd adni-venni, elosztani, ehhez a szükséges tapasztalatot éves kor körül fejlődik ki.

Az 5. és a 7. életév között

Agyerekvégtagjaiegyreügyesebbéválnak. Aki eddig fantáziadúsan és kreatívan játszott, krízist él meg, mert hiányozni kezdenek – fogyóban vannak – az ötletei. Külső dolgok közvetlen indítása helyett fokozatosan mutatkoznak meg a jeleik, hogy maga tervezi a játékát. A belső képben kidolgozott előzetes elképzelésszerűen keresi ki a gyermek a megfelelő anyagot és tárgyat a játékához, amely még mindig szoros kapcsolatban áll élményeivel és tapasztalataival. Érzéket fejleszt ki a többi szükségletei iránt, másokért, másoknak is csinál dolgokat.

Az iskolaérettség

A Waldorf-óvodából kilépő gyermek erre irányuló külön erőfeszítés nélkül iskolaérett, ez általában a hetedik életév folyamán következik be. Ez az érettség nyilvánul meg mozgásban, játékban – annak sokféle fent felsorolt formájában – a szociális életében és az ehhez kapcsolódó kommunikációban, az anyanyelv használatában, a környezetismeretében, az számok világában, valamint a mesék, mondókák és versek birodalmában való jártasságában.

A **fizikai, testi változások** a legszembetűnőbb jelei az iskolaérettségnek, melyekben az életkorban radikálisan jelentkeznek a gyerekeknél:

A test arányai megváltoznak, s ennek következtében a gyermek fizikai képességei is. Nem csupán a nagy, aktív mozgásokban jelennek meg új elemek, mint például az, hogy tud szökdecselni, fél lábon ugrálni, labdát dobni és elkapni, masírozni, hanem a legaprólékosabb mozgásokban is finomodik az ügyessége, tud márcsomót és masnit kötni, gombolni, varrni.

Aszociális viselkedésbenis fejlődést tapasztalható:

A gyermek belső világa erősebb lesz a külsőhöz képest. A játéka céltudatos és tervezett, a tárgyakhoz való kapcsolódása megváltozik, konkrét célokra inkább speciálisan erre készített eszközök megfelelőek számára. A barátságai már hosszabb ideig tartanak, elfogadott tagja az egész csoportnak. Arra is van már érzéke, önuralma, hogy a másoknak szót fogadjon, ajánlott tevékenységbe is be tud kapcsolódni. Agyerekbelső egyensúlya enged, hogy különböző helyzetekhez al-

kalmazkodjon. Képes arra, hogy utasításokat hajtson végre, kötelességeket vállaljon, melyeknek teljesítése örömszerez neki és önbizalmát növeli.

Alkotótevékenységeiben is megfigyelhetjük az érettség jeleit:

Rajzaiban törekszik a tudatos komponálásra, figyelme avonról a felületre, az ínekre helyeződik át, részletesebben kidolgozott emberformát rajzol, rajzaiban megtalálható a szimmetria.

Érzelmileg sokkal összetettebbé válik:

Szereti elmesélni álmait, szeret sugdolózni, titkot tartani; mindez azt mutatja, hogy kezd különbséget tenni a külső és a belső világ között, a kívánság és a valóság között. Érzelmait jobban kezeli, kevésbé adja át magát viharos érzéseknek, nyugodtabbá, kiegyensúlyozottabbá válik. Vágyik arra, hogy a felnőttben követendő és követhető tekintélyt lásson, aki szeretetből megajándékozhatja bizalmával.

Gondolkodásában is új tartalmak jelennek meg:

Az iskolaérett gyerek képes igazi kérdéseket feltenni, 10-15 percig koncentrálni szabadon vállalt munkájára, valamilyen feladatra, tárgyra, összefüggésekben gondolkodni, valamit pontosan megmagyarázni, folyamatosan tisztán beszélni. A gyerekekben kialakul az ok-okozati gondolkodás, helyesen használja a múlt időt, emlékezete tudatosabbá válik. Mindezek képessé teszik őt arra, hogy a későbbiekben új gondolati struktúrákat fogadjon be.

Most már várja az iskoláskortanulási formáit.

IV. AWALDORF-ÓVODACÉLJAÉSFELADATAI

AWaldorf-óvodainevelésalapgondolatai

A Waldorf-óvodapedagógia a későbbi egészséges életvitelt akarja megalapoznimunkájával; e tevékenység eredményei ennek megfelelően csak a későbbi élet-szakaszokbanmutatkoznak majd meg teljesmértékben.

*Minden egyes gyerekben megnyilvánul a sokrétű emberi természet, melyet azóvónő tisztelettel tanulmányoz. A pedagógus a gyerek megnyilatkozásaiból „tudjameg”, hogy **mire van szüksége** a gyereknek, s ezek nemcsak szóbeliek, hanemugyancsak sokrétűek: ezek közé soroljuk például a test-meleget, az egészség-be-tegség jeleit, a lelki állapotok megnyilvánulásait s a tudati fejlődés megtapasztal-hatómozzanatait.*

*Ez speciálisan kimunkált megfigyelést igényel, amely ítélet- s előítélet-mentes.Nem engedi a szabadon feltörő kritikát; sőt **nehézségeket leküzdő szeretetteljesegyüttéléstváallalagyerekkel**, amelybenagyerekemberiméltóságátmegőrizheti.*

A Waldorf-óvodai nevelés a gyerekben működő természetes erőket támogatja,úgy hogy a gyerek szabadon tudja azokat alkalmazni, fejleszteni. Ez szeretetteljes,meleg légkört kíván, amely biztosítja a megfelelő fizikai és pszichés környezetet, skizárjaa zavaróés erőszakosbefolyásokat.

*A cselekvés, az érzés és a gondolkodás fejlődésében figyelmes, tapintatos vezetéssel segíti az óvónő, amely nem **engedi a túlterhelést**, hanem védi a gyerek **saját érésének** és kibontakozásának tempóját. Lehetőséget nyújt arra, hogy a gyereksajátútjátamegfelelőmódonataláljameg,sezenegyreönállóbbanjárjon.*

*Óvni kívánja a gyerek fejlődő **belső világát**, fokozatos érlelődését segíti elő:ott ajánl segítséget, ahol a gyerek éppen tart, és megvárja, hogy a gyerek önálló-antalálja mega következő lépését.*

Elvárások helyett érzelmi biztonságot, védettséget nyújt: A nevelő törekszik meg-értenia gyerek világát, stiszteli alakuló világképét.

Az óvónő tudatában van annak, hogy minden érzékelés kihív a gyerekből válaszként egy belső gesztust, megmozdulást, amit majd annak átélése után, képszerű,álmhoz hasonló szemléletben dolgoz fel. Ha ezt a folyamatot nem sűrgetik, akkora természetes érési folyamatok biztosítják a sajátos gyerekkori erők (teljes figye-lemésnyitottság,fantázia,kezdeményezés-mintakarati-erő,eredetiségésszoci-

ális érzés) átmentését a későbbi életszakaszokra is. A külső, a nevelő által gyakorolt vezetést a gyereki személyiség belső vezéreltsége helyettesíti, amely vezetésalapotképezaszabadönismeretáltalmeghatározottközösségiülethez.

Az óvónő kivárja azt az időpontot, amikor a gyerek maga kezd cselekedni.

A Waldorf-óvodapedagógia ebben az életkorban mellőzni szeretné:

- * *Apéldakép és tapasztalati tartalmak hiányát.*
- * *Az idő előtti, túl korai fejlesztést.*
- * *A tevékenységekben vagy más módon megnyilvánuló egyoldalúságot.*
- * *A gyereket körülvevő sráható idegességet, hajszoltságot, –ebből fakadóan– a kezdeményezési kedv hiányát.*
- * *A rossz (beteg) példák követését, s ez által a nem egészséges testi-lelki diszpozíciók megtanulását.*
- * *Az elidegenedést (például a természeti és az emberi világ, az ember és emberközötti kapcsolatok átláthatatlanságát; az emberi munka és a mindennapi szükségletek közötti összefüggés megtapasztalhatatlanságát).*
- * *A magányosságot (ha a gyereket nem oszthatja meg belső élményeit mással).*

A Waldorf-óvoda, mint burok–érzelmibiztonság–áttekinthető világ*

A tárgyi, a szokásbeli, az érzelmi és a tartalmi környezet bölcsője kell, hogy legyen a gyerek fejlődésének, játékának és tanulásának.

A Waldorf-óvoda minden apró mozzanatával a kisgyerekek életformáját szolgálja. Igyekszik jó minőségű táplálékot adni a gyerek testének, lelkének, egészségének.

A gondozás szeretetteljes tevékenységei: a testápolás, a táplálkozás, a melegen tartás, az öltöztetés-öltözködés nemcsak a gyerek fizikai szükségleteit elégíti ki, hanem egyben a lelkét is ápolják, növelik biztonságérzetét.

Ezt az „anyai” gondoskodást a Waldorf-óvodában az óvónő tudatosan magára vállalja, mivel ez nevelői tevékenységének, a gyerekekkel való kapcsolatának meghatározó része: e tevékenység közben folyamatosan tájékozódhat a gyerek állapotáról, testi és lelki közérzetéről. Kis rítusok alakulhatnak ki e szokásos teen-dők körül. Fejlődése során a gyerek egyre önállóbban látja el testi szükségleteit, majd az óvónő mintáját követve, ő is felajánlja segítségét a kicsiknek. A családi kapcsolat az egész csoportot átöleli.

¹Megjegyzés: Burok–érzelminevelés–áttekinthető világ=Érzelminevelésbiztosítása

A Waldorf-pedagógia az **érzelmi biztonság** fontosságát hangsúlyozza a kisgyerekpszichikus és mentálisfejlődésében.

Ezt az érzelmi biztonságot elsősorban természetesen a családnak kell megadnia, de meg kell, hogy adja a gyereket fogadó első intézmény, az óvoda is, mely az anyátkövetveegyfajtaszociálisanyaölszeretneenniakisgyerekszámára.

A Waldorf-óvoda **áttekinthetővé teszi a mindennapi cselekvések világát a gyerekek körül**. A gyerek látja a felnőtt tevékenységében, hogy mi miből lesz (kenyéra búzából, baba a fadarabból, stb.), így a későbbi életkorokban is otthonosan mozog az őt körülvevő világban, s nem lép fel az áthatolhatatlan elidegenítő érzés.

A Waldorf-óvoda az **életünket és világunkat átszövő összefüggéseket megkísérlő érzékelhetővé és tapasztalhatóvá tenni a gyerekek számára**.

Óvni szeretné a gyerekkort, hogy a gyerek csak lassan ébredjen fel a kreatív erőket felszabadító, képdús gyermeki álomvilágból. Ennek az célja, hogy az „ébredés” után viszont valóban önállóan, biztosan, erőteljesen, éberentudjon élni a világban.

A Waldorf-nevelés a gyerek individuális fejlődését differenciált módon segíti, és módot nyújt lényének a közösségben való kibontakoztatására is. Lehetőséget ad a valódi közösség létrehozására, melyben minden gyermeki személyiségre szükség van. Ezáltal, hogy „mindenkinek” van szerepe, a „mindenkire szükség van” élményes szolidaritásérzésévé igikíséri őket kibontakozó életük során.

A Waldorf-óvodák csoportjai **életkorilag szándékosan mintegy egyharmad-mad-egyharmad-egyharmad** arányban foglalják magukban a három óvodai „évjáratot” (ezek az úgynevezett **vegyes életkori csoportok**). Ezzel egyrészt nem törlik meg a család természetes közegét (testvérek), másrészt a felnőtt és kisgyerek között a nagyobb gyerekekben kitűnő **közvetítőket** találnak, akik a csoport szokásait, ritmusait, napirendjét teljes természetesen módon hagyományozzák át – az utánzás által – az utánuk következőkre. Az óvónő által gyakorolt nevelési stílus, módszer is a gyerek utánzási képességére épül. Követendő mintát nyújt a minden napokban a maga tevékenységével, cselekvés-soraival, érzelmeivel, gondolataival.

A csoportvezető óvónő megteremti azokat a **valós helyzeteket**, amelyekben a gyerekek saját igényeik szerint feltalálják magukat. Ha kívülről nem zavarják a gyerekek önbizalmát, egyre növekvő önállósággal maga jelzi fejlődését: egyre több belső és külső aktivitást mutat, egyre jobban ő is **követendő mintává** válhat a többi gyerek számára. Mindez csírája egy későbbi, kreatív, **az életben természetesen eligazodó személyiség kialakulásának**.

Az óvónő saját személyiségét **állandóan fejleszti, ezáltal eleven példává szolgálja a fejlődésben lévő gyerekek számára**.

V. RITMUSOK A WALDORF-ÓVODÁBAN

A kisgyereksaját test ritmusai csak lassan válnak rendszeressé. A Waldorf-óvoda-pedagógia ezt a folyamatot úgy segíti elő, hogy a gyerek életét mindig ismétlődő, rendszeresen visszatérő időbeosztással tagolja. Általában három év telik el az óvoda kezdete és az óvodáskor vége között. Elfogadott tény a vegyes életkorú csoportban, hogy minden gyerek máshol tart a fejlődésben, ezért tudásuk és képességeik nem lehetnek egyformák. Az óvónőből sugárzó felfogásból biztatást érezhet mindenki a maga számára arra, hogy mindenhez van elég idő, és mindennek eljön az ideje.

A Waldorf-óvoda tudatosan él a ritmikus ismétlés én-erősítő, szorongásoldó hatásával.

A témakörök, tevékenységek, művészeti foglalkozások, munkák, ételek, mesék, verses-dalok ritmikus játékok visszatérnek évi, havi, heti és napi ritmusokban. Egészséges változásban élhetik át a gyerekek az elfeledésből lassan felmerülő felismerést, az örömteljes várakozás szakaszainak végéig beteljesülést.

Az ünnepek ritmusa

Állandó ismétlődéssel térnek vissza az évkör ünnepei, *a természet évszakonkénti változásai és az ezzel összefüggő emberi munkák.

(Megtapasztalják, hogy a tél után újra kibújnak a virágok, visszajönnek a fecskék, gólyák és ősszel mindez újra eltűnik. Mindenben átélik elemi és jelképszinten a vallásos ünnepek érzelmi sorrendjét is, megjelennek az élet nagy állomásai: születés, halál, feltámadás – mindezek imondatlanul.)

Egy-egy ünnepen a mindennapi élmények tudatosan kiválasztva töltenek be egy kijelölt helyet és formát sezzel majd újra visszahatnak a hétköznapokra.

Rudolf Steiner szerint az ünnepek az év és az élet forduló- és csomópontjai, amelyek a világ mindenség szellemiségével kapcsolhatják össze az embert.

¹Megjegyzés: Évkör ünnepei = Külső világ tevékenység megismerése

A természet szüntelen körforgásban, az évszakok váltakozásában – tavaszi újulásban, nyári fényben, őszi érettségben, téli álomban – éli ritmusát. Mindez a ki- és belégzés ritmusát követi és megszabja az ember életét, munkáját. A Waldorfpedagógia felfogása szerint alvás és ébrenlét, nyár és tél, a ki- és belégzés hasonló, egymást imitáló ritmusok, melyeknek az ember lényére gyakorolt hatását nem hagyhatjuk figyelmen kívül a nevelés folyamatában sem.

– *Atavaszésanyár: kitágulás–kilélegzés, amegnyilvánuláséskeletkezőélet évszaka. A Föld ereje megmutatkozik: a rügyfakadás, növekedés, virágzásidőszakátéljük.*

– *Az ősz – tél ellenkező előjelű: befelé fordulás, koncentráció, a Föld ereje is, így a növények is visszahúzódnak.*

A Waldorf-óvodában ünneptől-ünnepig ezekkel a ritmusokkal összhangban próbál élni óvónő és gyerek. Születésnapokon és az év ünnepein nemcsak személyes élménytélhet megagyerek, hanem sokaltöbbet: a „közös emberit”.

Az ünnepek megformálását, bizonyos tradíciók segítik, melyek részben ősi, népi hagyományokhoz kapcsolódó „természetvallásos” megértésből, részben – a mikultúránkban – keresztény szokásokból, részben pedig átélhető „kép”-ekből állnak.

Mivel a gyerek koránál fogva még nem értheti meg közvetlenül az ünnepek belsejének tartalmát, ezért az óvónő felelőssége ezeket a tartalmakat **érzékekkel felfogható, átélhető formába** önteni számára.

Az ünnepek megjelenítése minden évben új személyes viszonyt kíván az óvónőtől az ünnepek időről álló tartalmával és a jelképekkel. Ezekkel a jelképekkel, (melyeket közvetlenül él át és ért a gyerek) akarja körülvenni őt a hétköznapi életben. Ezen a módon tudja az ünnepek mindenkor jelen idejűségét a maga számára élővé, a gyerek számára átélhetővé tenni, az évszakokhoz, a természethez, a hagyományokhoz új kapcsolatot teremteni.

Ezenkívül csoportszobában ükröződni kell az év szakhangulatának és az év körönből ünnep jellegzetességének. Ez megjelenhet:

- * *aképválasztásban, aszimbólumokban (egy-egy képzőművészeti alkotás reprodukciója, általában képeslapnyi nagyságban)*
- * *a virág vagy a termés díszekben*
- * *a használatban lévő anyagok, terítőkszínjeiben.*

Mindezek helye lehet az úgynevezett **évszakasztal** vagy **szépsarok**, amely egyben agyertya helye is. Az óvónőtől függően ez nagyon élő és élményt keltő sarok lehet a gyerekek számára, ahol nap mint nap találkoznak a mesevilággal is, az ünnep tartalmával, az évszakok áhítatával, közösségi ültetékelményeivel, emlékeivel.

(Például: karácsonykor itt van a betlehemes figurák és a jászol helye; ősszel itt bujkálhatnak a törpék, majd tavasszal a tündérek jelenhetnek meg.)

A természet átélésében nem elég „visszafordulni” a természethez. Pontosan meg kell figyelni jelenségeit, elmélyülni bennük, azaz **el kellene sajátítani egy bi-zonyos „természet-érzékét”**.*

A gyermekkel való eleven kapcsolatában az óvónőnek lehetősége van **a gyerektől tanulni**: felfedezni a már ismert világot is, úgy mintha sose látta volna, átadva magáta megismerésnek, melyerőként segíti.

Az ünnepeknek akkor van értelmük, ha azok nem üressé vált formák – csak kapcsolódások – hanem megszületik az emberben az ünnepet teremtő erő. Ez azerőél ahétköznapok fáradhatatlankészülődésében, munkájában.

Ez a folyamat tevékeny, mégis türelmes várakozással teli. Van remény arra, hogy az ünnep eljön és ragyogó fényével bevilágítja a környezetét és megszólít minket.

Minél hosszabb a ritmus, minél tovább kell várni míg visszatér egy olyan jelesnap, mint például a gyerekszületésnapja, névnapja, amit az óvodástársai a legyütt ünnepelhet, annál nagyobb érzelmi töltéssel éli meg a várakozást, a beteljesülést, majd a rávaló emlékezést is.

Havonta egy illetveként ünneptartalmával találkoznak a gyerekek:

- * Agyerekekszületésnapja
- * Aratás – betakarítás – hálaadás
- * Szent Mihályidőszaka
- * Szent Mártonidőszaka
- * Advent – Szent Miklós
- * Vízkereszt–Háromkirályidőszaka
- * Farsang
- * Atavasz kezdő napja
- * Húsvét
- * Mennybemenetel
- * Pünkösöd
- * Szent Jánosidőszak – a nyárünnepe.

*Megjegyzés: Környezettudatos magatartás kialakítása

Ahéritmusa

Egy-egy időszak ünneppel fejeződik be a Waldorf-óvodában, amelyre azt megelőzően hosszabb ideig „készülnek” a csoportok. **A heti és mindennapi tevékenység-ekben bekövetkező egyre gyakoribb enyhe változásokból lehet érzékelni azt, hogy az ünnepközeledik már.**

Az óvoda berendezése, színei, virág és növény díszei az évszakasztalon, a választott mesék, versek és dalok tartalma, a tevékenységek és munkák jellege – mindez **együtt** egyértelmű nyelven beszél a **kisgyerek számára érzékelhető szinten** arról, hogy milyen időszakban él ő éppen. A hét napjaihoz kötődő, mindig vissza-visszatérő azonosságok tagolják a hetet érzékletesen. Az óvónő mindezt nagyontudatosan alakítja ki, úgy, hogy a változásokat a művészeti tevékenységek heti ritmusában is fel lehessen fedezni: **a rajzolás, festés, sütés, gyapjúkép készítés és aviaszozás** is tükrözi az adott időszakot, és egyben alapanyagul is szolgál az ünneplés eszközeihez.

Ezek így kapcsolódhatnak például a heti művészeti foglalkozásokhoz:

- * lámpásagyereksajátfestményéből
- * papírsárkány, pillangóagyerekrajzából
- * különböző formájú és fajtájú sütemények az ünnepekhez
- * abetlehemestálfiguráiviaszgyurmából
- * angyalok, nyuszik, madarak gyapjúból.

Évi, havi, heti ritmusok a Waldorf-óvoda életrendjében megjelennek.

Havi változásban mindig az idényjellegű zöldségek, gyümölcsök szolgálnak táplálékkul, **ahétnapjait** pedig a feldolgozott gabonafajták különböztetik meg.

Példa az étkezésben kialakulhatirendre:

Hétfő – rizs; kedd – árpa; szerda – köles; csütörtök – rozs; péntek – zab;

(szombat – kukorica; vasárnap – búza).

Anapritmusa

A kisgyerek igényli az ismert és áttekinthető ismétlődésekkel tagolt időrendet. A családban is fontos a kisgyerek számára az étkezések, a lefekvések és felkelések, aszták és más tevékenységek tagolt rendje, ugyanúgy igényli ezt az óvoda rendjében is. A Waldorf-pedagógia a gyerek napját úgy tagolja, hogy a koncentráltabbtevékenységek után mindig egy szabadabb következik. Ez által ritmusa lesz a nap-nak, mint ahogy a lélegzésnél a ki- és belézés váltakozik. Így lesz képes a gyerekegészségesebben élni, mélyebben aludni, sőt egészségesebben lélegezni fizikailagis. Ezeka folyamatokugyanis jelentősmértékbenfüggneka lelkifeltételektől:

Hatúlsokazélmény,éstülkevésaszabadjáték,amibenfeltudnádolgozniaz élményeket, akkor egészségtelenül elfárad a gyerek; ha viszont túl kevés az élmény, akkor unalom és érdektelenség lép fel, ilyenkor nem alszik elég mélyen és fáradtanébred fel.

A napirend kiépítése az óvónő feladata s ebben is természetesen nagy mértékben tekintetbe veszi a helyi igényeket, lehetőségeket és szokásokat. Fontos szempontoka következők:

- * Olyan rendszer alakuljon ki, hogy **minden gyerek v é gig résztvehessen acsoport életében** (az óvodai napnak közös kezdése és befejezése van). Az ettőleltérő, esetleg már a nyitást megelőző vagy a zárást követő ott tartózkodásokmindigegyénilegmegoldandógyerekmegőrzésihelyzeteklegyenek.*
- * Egymás után következzenek inkább rövidebb időtartamú, az óvónő által „vezetett helyzetek”, és hosszabb „szabadon választott tevékenységek” (játék), fel-frissítőváltakozásban.*
- * A különböző tevékenységek jellegét tekintve maradjon minden nap azonos fel-építésű, de a tartalma a heti, havi ritmusokban változatosan térjen vissza. Természetesen legyen helye akivételeknek és kivételesalkalmaknak is.*
- * Vegyékfigyelembeadélelőttésadélutánközöttiminőségikülönbséget.*

Anapiritmusegypéldája

Hozzávetőlegesen a következőképpen lehet egy napirendet felépíteni (egyéni eltérések természetesen lehetségesek):

- 7:00 – 8:30** *Az óvónők közösen kezdik el a napot, előkészítik tevékenységeiket. A gyerekek megérkeznek, szükség esetén megreggeliznek, majd bekapcsolódnak a játékba.*
- 7:00 – 9:30** ***A szabad játék ideje:** A gyerekek önállóan játszanak, míg a két óvónő a hét különböző napjaihoz és az évkör ritmusához igazodó munkát végeznek, elkészítik a tízórait, előkészítik a művészeti tevékenységeket, amelyekbe a gyerekek szabadon bekapcsolódhatnak.*
- 9:30–9:45** ***Rendrakás:** Ezt az óvónők és a gyerekek együtt végzik.*
- 9:45 – 10:00** ***Reggeli kör:** Székkörben gyülekeznek az évszakasztalnál, gyertyagyújtás, köszöntik a mai napot, az időjárásról versben vagy dalban „beszélnek”, imaszerű verset mondanak.*
- 10:00 – 10:20** ***Ritmikus játék:** Az óvodásokhoz szabott történetbe ágyazott verses, dalos, ritmikus mozgás.*
- 10:20–10:30** ***Kézmosás:** Ezt követően egyéni játék a gyerekekkel, például: „lovagoltató”-játék, ujj-játék, illatos olajosztása a tenyerekbe.*
- 10:30–**
- 11:00** ***Tízórai:** A csoportegyasztalnál, közösen asztali áldással kezdődik az étkezéssel fejezi be az étkezést.*
- 11:00–12:00** ***Szabadjáték,** munkaakertben a vagyséta.*
- 12:00– 12:30** ***Mese** vagy bábozás, az óvodai nap közös befejezése.*
- 12:30 – 13:30** ***Mosogatás, takarítás.***
Aszülők jönnek a gyerekekért.

Nyitvatartás, szünidők

A gyermek valódi **szomatikus és pszichés szükségletei** ebben az életkorban egyrészt megkívánják a családon kívüli kapcsolatépítés lehetőségét, másrészt mintegy **fél-napos**, de inkább négy-öt órás **csoporthoz tartozás** után feltétlenül szükségük volna arra, hogy visszatérhessenek személyes életükbe.

Az óvoda a szülők munkaidejéhez többé-kevésbé alkalmazkodva reggel nyit. Nem túl korán, mert a gyerekek ki kell aludniuk magukat. (Reggel hét, fél nyolc tájban az óvodák általában nyitva vannak, s fél kilencig lassan minden gyermek megérkezik.) Ennek az időpontnak a betartását azért kéri az óvónő, hogy a (minimális- és napi) bentis szabadjátékra lehetőség legyen mind a gyerekeknek.

A Waldorf-óvoda igyekszik a szülőket arról tájékoztatni, hogy a gyermek érdek megkívánja, hogy délután hazamehessen, mert maga a csoportban tartozás is fárasztó számára. Az volna a kedvező, ha a gyerekek az ebédet már otthon ehetnék meg s a délutáni alvás után egy sokkal nagyobb és megnyugtatóbb személyes térben játszhassanak és merengve dolgozhatnak fel a délelőtti élményeiket.

”Természetesen ahol erre szociális okokból nincs lehetőség, ott a családdal közös mérlegelés és döntés után a Waldorf-óvoda magára vállalja, a gyermek érdekeiben a délutáni elhelyezést, szükség esetén más megoldások keresését.”

Nagyonszerencsés, ha a gyerekeket az időt esetleg egymás között osztják meg, amely egy vagy több gyereket fogad a csoportból. Amennyiben ilyen áthidaló megoldás nem lehetséges, akkor nagy gondot kell fordítani arra, hogy ezeket **adélutáni órákat**, amit a gyermek az óvodában tölt, **csak a megfelelő feltételek mellett vállalja magára a Waldorf-óvoda!***

Külön óvónő(k)re van szükség és a napirend egészének gondos átdolgozására. (Semmiképpen sem jó, ha a délutáni program abból áll, hogy a gyermek szüleit várja, miközben a többiek már jönnek!)

Ebédeltetés, lefekvés és külön délutáni program szükséges. Művészeti tevékenységre, nagyobb háztartási munkákra van ilyenkor lehetőség (befőzés, gyapjúfeldolgozás, mosás, vasalás, stb.), de ekkor is **mindenképpen legyen a napközös befejezése a gyerekekkel.**

A ritmikus váltásokba és változásokba tartoznak a **pihenők és a szünetek**, ugyanúgy, ahogy az alvás hozzátartozik az emberi természet ritmusához. Negyed-évenként szüksége van a gyerekeknek legalább kéthetes szünidőre, amikor a gyermek az óvodában szerzett tapasztalatait beleviszi saját életébe és feldolgozza.

A kifáradás hosszabb idő után többek között irreverzibilis dekoncentrációs folyamatokat is elindíthat.

*Megjegyzés: További átlás a 1. sz. melléklet 3. pontjában, illetve a 4. sz. mellékletben

VI. AWALDORF-ÓVODAIÉLETTEVÉKENYSÉGIFORMÁI

Háztartási, kertimunkák, kézművesség

A gyerekek minden tevékenysége az óvónő jelenlétében vagy tudomásával folyik. Teljes figyelemmel és mindig érdeklődve kíséri a Waldorf-óvónő a körülötte zajló eseményeket. Minden, a csoport életéhez szükséges munkát (öltöztetéstől kezdve atakarításig) az óvónő végez, a gyerekek előtt. Alapelv, hogy az óvodai időben az óvónő semmit se csinál, amit gyerekek nem utánozhatnak. (Ezért az adminisztrációs munkára és a szülővel való beszélgetésre a gyerekekről csak a gyerek távollé-tében kerít sort.)

Tudatában van annak, hogy valamennyi tevékenysége inspirálja és táplálja a gyermek szabad játékát. Igyekszik úgy dolgozni, hogy a gyermek szívesen kapcsolódjon be a munkájába, őt utánozva. Biztosítani kell azonban, hogy a gyermek – fejlődési fokától és életkorától függően rövidebb, vagy hosszabb idő múlva – a munka jellegű tevékenységek után visszataláljon a kortársaival való spontán játékba. A Waldorf-óvónő által végzett háztartási* és kertimunkák zöme hasonlít egy régi, hagyományos háztartás munkáihoz, ahol nem gépek működnek, hanem az emberi kéz dolgozik.

Etevékenységek különbözőek lehetnek:

- * **amindennapi munkák** (vásárlás, sütés, főzés, asztalterítés, ételosztás, mosogatás, rendrakás, virágöntözés, állatgondozás, takarítás)
- * **hetivisszatérő munkák** (mosás, vasalás, varrás, játékszerjavítása, évszakasztal, „felújítása”)
- * **havi, évszakonkénti munkák** (veteményezés, aratás/betakarítás, befőzés, gyapjúfeldolgozása, selyemfestés).

Ezeket a **munkákat** az óvónő a (benti és kinti) szabad játék ideje alatt végzi, **egy-mást átható ritmusokban**. A gyerekeknek lehetőségük van a különböző folyamatok átélésére:

Példaként: Egy ilyen **tevékenységi kör** az ültetés vagy palántázás, a terméskleszüretelése, a befőzés, vagy a gabonák feldolgozása, mely tevékenységek többré-tűés természetes módon épülnek be az óvoda mindennapi életébe.

*Megjegyzés: Háztartásimunkák = Külsővilágtevékenység megismerése

#sszel a gyerekek – a saját kézzel varrott – kis filczsákokban hazaviszik a búza vagy egyéb gabonafajta magvait. Ezeket egész télen át őrzik tavaszig, amikor visszahozzák őket. A tavasz ünnepe alkalmával elültetik a magokat egy tálkába és így megismerik a csírázó búzát. Kiránduláson vagy a kert elkülönített részén látják, amint a búza növekszik, kibontja kalászát, majd megsárgul. Talán módjuk van az aratást is szemügyre venni, s az aratás után a tarlón elhullott kalászokat felsze-degetni. Az óvodában aztán kibontják a magot a héjából s üvegekbe gyűjtik. Az óvodában, kis kézi-malmokon ledarálják a magokat, s a sárgás magból fehér lisztlesz. Néhányan, több kis csoportban talán a boltba is elmennek és ott vásárolnak még búzát, rozst, vagy más egyebet. Látják, amint a boltos méri az árut, s az óvónő fizet. Víz, só, kovász és még kímetszeretbelemagukgyúrják, dagasztják a tésztát, s kis cipókat szaggatnak, majd letakarva kelni hagyják, s a sütőbe (kemencébe) teszik. Hamarosan az egész óvodát betölti a sült kenyér illata. Akész, demégme legcipót felvágják, megvajazzák és megeszik.

A gyerekeknek lehetőségük van különböző feldolgozó folyamatok átélésére is. Például: Gyapjút mostak, majd szárítottak a szabad ég alatt, ezután behozzák atiszta gyapjút, majd elkezdődik a megmunkálása: kártolás és fonás, amit az óvónő egy rokkná végezhet, miközben a kezei a gyapjeszelő körülvéve a gyerekeknek.

A fonás jó, nyugodt hangulatot keltő munka, főleg a téli időszakban. A gyerekek elkérhetik a kész fonalat és az ujjukkal csomózhatnak, fonhatnak, horgolhatnak vagy esetleg az úgynevezett „körmöcskén” hosszú köteleket kötnek belőle.

Mindaz, ami elkészült, felhasználható a játékokhoz, például lókantár is lehet belőle.

Meleg időben sor kerülhet a gyapjúszínezésére, nemezelésére is, labdák is így lehet készíteni. A színezett és nyers színű gyapjút később képzéskészítésre vagy kis figurák, állatok készítésére is használhatják.

A gyerekek számára így különösen hangsúlyos kapa **kézművesség**, *mintelemi játékkészítés lehetőség.

A kézimunkához tartozik továbbá a szövés: az óvónő egy nagy szövőkeret dolgozik, miközben a gyerekek számára kicsi keretek vannak, amelyeken az ujjuk-kalkis terítőt vagy tarisznyát szövik.

A varrást, a hímzést valamint a speciális eszközöket (körmöcske, szövőkeret) igénylő munkákat is nagy kitartással végzik az iskolába készülő gyerekek az utolsó óvodai évükben. Az óvónő itt is példaként szerepel, aki játékokat készít a gyerekek jelenlétében. Nemcsak a gyapjúsak különböző textilek képeznek jó alapanyagot a játék készítéséhez: fadarabból, ágakból vagy gyökérből házikót, hajót, autót, bababútorokat lehet készíteni. Így sor kerül kalapácsolásra, fűrészelésre, reszelésre, csiszolásra igazi szerszámokkal a satupadnál.

¹Megjegyzés: Kézművesség = Külső világ tevékenység megismerése

A kicsik, akiknek még nem szabad az ilyen munkákat végezni, a munka jellegű tevékenységek körül egy teljes játékvilágot építenek ki: például várják a fűrész-port, amit összesöpörnek, elszállítanak, majd „főzéshez” használnak a babakony-hában.

Ezek a folyamatok is érzéki és mégis áttekinthető tapasztalatokkal szolgálnak a külvilág fontos, hozzánk kapcsolódó eseményeiről.

Honnan van mindennapi kenyérünk?

Honnan van a méz, a viasz (kréta, gyurma, gyertya)?

Honnan van a ruhánk alapanyaga (gyapjú)?

Honnan vannak az építészet anyagai (agyag, homok, fa)?

Hogyan lesz mindezekből az emberéletet szolgáló dolog?

*Ezek a kérdések a szövegi Waldorf-óvodás mindennapi életét és meghatározzák az óvónői munkák tartalmát; így a választ a gyerek számára saját **érezési tapasztalata**, s nem egyszerűen saját – az óvónőt utánozó – **tevékenysége** adja meg.*

Mese-bábozás –babázás

Amese

Ahogy a gyerekek az ősi kézművességekben valóságos folyamatokkal meg tapasztalható módon találkoznak, s így az óvónői munkában átélhetik a valóságváltozásait (ahol a minőség függ a szakszerűségtől és következetességtől és mér-hetővéválíkaeredmény), ugyanúgyamindennapimeseis – másfajta, belsőúton – **bepillantást jelent a gyerekek számára a valóság világába, amely megfelel má-gikus világképüknek.**

Az óvodáskorú gyerekekre jellemző, hogy számára egy lénynek a külseje tükrözi belső lényegét: a gonosz egyenlő a csúnyával, a jó mindig szép vagy csak el volt varázsolva. A gyerek számára az is természetes, hogy harcot kell vívni, helyt kell állni ahhoz, hogy valami jó bekövetkezzék.

A Waldorf-pedagógia úgy látja, hogy sok igazság rejlik az **eredeti népmesékben**, mert olyan **lelki-szellemi értékekről** és példakép erejű emberi fejlődési folyamatokról szólnak, melyek éppen olyan igazak, mint az érzékelhető világtényei.

A Waldorf-óvodában a mesék mindig az aktuális ünnepkörhöz, évszakhoz kapcsolódnak. Az óvónő **hosszabb időn keresztül**, legalább egy hétig meséli fejből szóról-szóra ugyanazt a mesét. Az ismétlés nem unalmassá teszi a mesét, hanem elmélyíti az azonosulást és a megértést. Belső képként (tájképszerűen) jelenik meg a mese a gyerekekben. Az **érdeklődése és biztonságérzete nő**, s örül, ha tudja, hogy mi következik. A gyerek érzelmei előre látható sorrendben jelennek meg és így élvezi a gyerek a feszültséget is, majd a feloldást. A mesélés a mindennapokba épített szertartás, mindig **ugyanabban az időpontban**, mindig **ugyanazon a helyen van**, és **minden gyerek egyformán résztvevője**. Mindig ugyanazok a gesztusok és események adják meg a jelet a mesekezdésre; például: az óvónő halk lant-játéka, mialatt a másik óvónő meggyújtja a gyertyát, kialakul a kör és egy közös ének után megszólal a mese.

A mesemondás fejleszti a gyerek **érzelmi, értelmi és anyanyelvi** képességeit egyaránt.

A Waldorf-pedagógia az idegen nyelv tanítását csak az iskolában, de ott már az első osztálytól kezdve (egyszerre két idegen nyelven is) helyesli. Az óvodáskorú gyerekeknek szüksége van arra, hogy a környezetében beszéljen „anyanyelvét” minél biztosabban tanulja meg. Különös hangsúlyt élvez a Waldorf-óvodában az a **szó-kincs, amely segíti a belső képek kialakítását*** – mint például az eredeti népmesék szókincse és képei – és felidéri a fogalmak érzelmi töltését, amely mindig sok-színű és többretegű. Nem csupán a megnevezés mint az érdeklődést lezáró magyarázat fontos, hanem az is, hogy érzékelhetővé, átélhetővé váljon a tartalom.

*Megjegyzés: Anyanyelvi nevelés

Olyan régi szép szavakon megszólaló mesét is szívesen mesélnek az óvodában, amelyeket nem szükséges azonnal érteniük az óvodásoknak. Jó, ha a gyerekek csak **sejtik** a szavak jelentését, – de az érzelmi töltés ilyenkor is jelentős – és majd idővel tisztul az értés.

Az óvónők nagy értékűnek tekintik a gyerek alakuló világképét. Ha a gyerekek megosztják az óvónővel még képlékeny világnézetüket, amely sokszor kevés információból következtetve és ezért hiányosan alakult ki, az óvónő **nem javítja ki** fel-tétlenül állításait a tudomány legutolsó eredménye szerint. A nyitott és eleven kérdésként átélt képzleteket meghallgatja, esetleg feltesz egy kérdést, de csak hanem zavarja a gyerekek mesélő kedvét, melyben megnyilatkozik belső titkairól.

Abábozás és a babázás

A **vegyes életkorú csoport** összetétele igényli a gondos mesekiválasztás mellett a pedagógiai segítséget is arra, hogy egy egyszerűbb mesét örömmel tudjanak végighallgatni és követni a nagyobbak, és egy hosszú komplikáltabb mese alatt (amit mondjuk a születésnapja alkalmával választhat a gyerek) ne fáradjanak el akicsik. Segítség lehet **abábozás**, amelyre együnnep alkalmával issorkerülhet.

A Waldorf-óvoda bábszínházának bábuai nem kézi vagy kesztyűbábok, hanem úgynevezett álló bábok, vagy marionett figurák. Ezeket az óvónő az asztal mögöttülve vagy állva, takarátlanul vezeti az asztalszerű színpadon vagy felülről zsinór-ralmozgatja, hamarionett. Az óvodást nem zavarja, hogy látja a bábmozgatóját –ellenkezőleg, ez számára érzelmibiztonságot nyújt.

Másfelől az óvódás jobban, mélyebben azonosítja magát a kívülről vagy felülről láthatóan vezetett teljes figurával, mint a sokszor csak derékig látszó „belülről” megelevenített, önálló életre kelt bábbal.

A Waldorf-óvoda bábjai általában **saját készítésűek**; a leggyakrabban a szülőkkel együtt készítik az óvónők, esetleg a nagyobb gyerekekkel – mint ahogy az összes többi játékkal és lényt, törpét, babát is. A **bábuk arca csak nagyjából kidolgozott**, hogy helyet értesít az intenzív gyerekiprojekciónak.

Színes selymekkel letakart, kellékekkel berendezett asztalon, a képzeletre támaszkodva valamilyen utat jár be a gyerek a hőssel együtt. Amellett, hogy a babázás erősíti a gyerek figyelmét, színeivel, mozgásaival alátámasztja a gyerek belső képeit, aktivizálja őt, indítást ad arra, hogy a szabad játékban ő maga is föl-építsen egy tájat, anyagokat és bábokként használható figurákat keressen, vagy ké-szítsen, végül előadja bábszínházát a többieknek is.

Egy ilyen – a gyerek által felépített és elmesélt bábjátéknak különleges varázsa van. Sokszor több gyerek vesz részt az előadásban, és az ő „függöny mögötti” kommunikációjuk rendkívüli **szociális teljesítmény**, mert mindent a sokszor „rög-tönzött”, az adott pillanatban kitalált mese fontosságának és folyamatosságának

rendelnekaláabábozók. Olyaniselőfordulazonban, hogyazóvónőtkérik, hogyő meséljen, miközben ők előadják, a még mindkét fél számára (mesélő és bábozó) ismeretlen–mertrögtönzött–mesét. Azelőadásfolyamatosanszületik meg. Ilyenkor mutatkozik meg, hogy **közös képi nyelvben** tudnak gondolkozni a gyerekek az óvónővel. Sokszor már a kicsi gyerekek is elkezdnek bábozni, de ők még nem mernek, még nem tudnak mesélni. Inkább a nagyobbak állnak elő a saját magukáltalkitaláltmesével sokszormegdöbbszentőengazdagszókinccsel.

Fontos számukra, hogy a meséléssel és a bábozással kapcsolatos csoportosításokat ők is betartsák; például: letakarják a felépített színpadot előadás előtt ésutánis, énekszóval vagyzenévelkezdenek, éskísérik, majdfejezik beaz előadást.

Sokszor az óvónők saját mozdulataikat figyelhetik meg a bábozó gyereken. Annyira szokássá válik a bábszínház, hogy otthon is – ünnepekkor vagy más alkalommal – nagy örömmel báboznak a gyerekek a családjuknak, rokonaiknak, vendégeiknek, vagy ha másnéző nem akad, a babáiknak és kedvencállataiknak.

Az óvodáskorú gyerekeknek legyenlehetősege **egyolyanbabát** szeretni, amelyre az ő saját „énjét”, személyiségének magját kivetíti és barátként vagy játszótársként osztja meg vele minden örömét és bánatát. Egészségesen hat, ha a gyerek ilyen módon feldolgozhatja a számára még érthetetlen helyzeteket vagy más élményeit. Van olyan Waldorf-óvoda, ahol mind a gyerekek részére készítenek az óvónők kaszülőkkel együtt egy-egy ilyen **babát**.

Ezek az úgynevezett „Waldorf-babák” körültekintő gondossággal készülnek: a szabástól a baba felöltöztetéséig bezárólag. Figyelembe véve azt, hogy minden, ami a gyerek kezébe kerül az esztétikán túl, jó minőségű, mint a értékű legyen, nemcsak a természetes anyagok (pamut, gyapjú) használatát tartják fontosnak a Waldorf-óvodában, hanem a testarányok (fej-test arányai) pontos betartására is törekednek, s a színeiben (test, haj, ruha), az arckifejezésben finom, lágy harmónia tükröződjön a „kedves játékbabából”. Mind ezáltal szabad teret kaphat a gyerekek fantáziája és képzelete.

Zene – ének – vers

Azene

A Waldorf-pedagógiára jellemző, hogy mindig a gyerekből indul ki, mégpedig abból a fejlődési szakaszból, amelyben a gyerek éppen van. **A kisgyerek teljesen másképpen hall, mint a felnőttek, mert mást tudatállapotban él.** A zene éltetően hat, életerőt adva, de lehet káros hatása is. **A jó zene a csendből indul ki,** és a gyerekek is csak oldott, nyugodt légkörben kezdenek el énekelni, nyugtalan környezetben nem. **A műszaki zajoktól és a tömegkommunikációs eszközök hangáradataitól kímélni kívánja a Waldorf-pedagógia a kisgyereket.** A gyerekeknek meg kell tanulniuk csendben lenni, hallgatni, hangot várni. Nagy zajban, a szabadjáték közepén, önkéntelenül is elcsendesednek, ha az óvónő elkezd zenélni, énekelni.

Főként a **kvint intervallumú,** és a **pentaton zene** nyugtatja meg őket ebben az életkorban. Fontos, hogy a gyerek **fel tudja fedezni, hogy honnan erednek a különböző hangok.** A zenélő embert akarják látni, a hangszeret, a mozgásokat, a zenélő érzéseit, koncentrációját. (A gyerek érezze, hogy az ember hibázik is, de tudja kezelni a hibát. A kazettánál ez nincs így, hisz az mindig tökéletes, sohasem hamis.) A Waldorf-pedagógia **nem használ** kazettát, magnót, s más **technikai eszközöket** (mesehallgatásra se ajánlja őket), mert fontosnak tartja, hogy a gyerek **min-dig emberrel kapcsolatosan élje meg** a dolgokat, hogy érezze, a hang ott keletkezik, ahol valaki zenél, mesél.

A hallás nemcsak a fülben zajlik. Szétárad. A gyerekek egész testében érzékel, és hall, ezért kezd el a zenére rögtön mozogni, táncolni. A zenéhez közvetlenül kapcsolódó mozgás.

A gyerekeknek nagy szükségük van a különböző csengő-zengő hangokra, ezért fontos, hogy több különböző hangszer legyen az óvodában elérhető közelben: kistrézharangok, harangjáték, xilofon vagy gyerek-hárfa, csörgők, botok, pengetős vagy fúvós hangszerek. A hangszerek segítségével a gyerekek érzékelhetik a különböző minőségeket. (Meg lehet hallgatni, hogy a sok összeütogetett fadarab mindkülönbözően szól; össze lehet hasonlítani ezeket, majd esetleg egy ezekkel zenélő zenekart alapítani.)

A gyerekek életkoruktól függően más-más hangszert használnak.

Az ének

A mesejátékok teljes élményt nyújtanak a gyerek számára, hiszen a történethez játszhat egy hangszeren, és mozoghat is. A zenélés, az improvizálás, ugyanúgy, mint az **éneklés** a Waldorf-óvoda napirendjének szerves része. A **mindennapos tevékenységeket** – különböző munkákatis – gyakran **kíséri énekes vers.** Bi-

zonyos helyzetekhez szokásszerűen fűződik egy-egy az alkalomhoz illő dal vagy vers, amely a gyerek számára mintegy jelzi, hogy az óvónő éppen mit csinál (pél-

dául: sütésnél, cipőkötésnél, rendrakásnál, ételosztásnál, mesélésnél). Így az énekszó belevonja a gyereket az óvónő tevékenységébe anélkül is, hogy most ép-penrészten venne az adott helyzetben. Más kormár része volt benne, smajdíjraleszmég.

Az óvodában csak **egy szólamban**, és – mint a gyerekek – **magas hangon** énekelnek az óvónők.

Avers

Nem elsődleges cél az, hogy minél több verset vagy dalt tanuljanak meg a gyerekek (spontán folyamat) hanem, hogy ritmizált beszéddel és énekelve, az óvónő olyan hangulatot teremtsen, ahol az énekés a vers az öröm, a tisztelet és a belső világ kifejezése.*

A nap folyamán azonban olyan helyzetek is vannak, amikor a vers és a dalszertartás elemeként szerepel.

Például: **Kézmosás után** a frissen mosott tenyerekbe az óvónő illatos olajcseppent, verssel, dallal kísérve. Minden gyerekhez külön – külön szól, az őt megillető egyéni hangon, miközben testi „dajkáló” közelséget teremt meg egy-egy lo-vagoltató- vagy ujj-játék segítségével. Ez a napnak – mind a gyerekek, mind az óvónő számára – kiemelkedően fontos része, mert érzelmileg nagyon intenzív ésszemélyes mozzanat.

A vers és a dal legnemesebb formáit használják, mint asztali áldást és hálaadást, mint születésnap vagy egyéb ünnep köszöntését, vagy mint mindennapi fohászt a meggyújtott gyertya bensőséget teremtő eleven fényénél, a reggeli kör-benés az elbúcsúzáskor.

Mese előtt és mese után is dallal vagy verssel jelzi az óvónő, hogy kiemelkedő esemény kezdődik, végződik éppen a napi életben.

A mesék, versek, és dalok kiválasztása, összeállítása az óvónő **folyama-t o s ,állandó fe l a d a t a**. Az adott évszakhoz, az ünnepkörhöz igazodván, a csoport összetételének megfelelően, elsősorban **népi forrásokból keres igazi meséket, verseket és dalokat**. Azzal is megpróbálkozik, hogy történetet találjon ki, meséket verses formába ritmizáljon, vagy már meglévő vershez dallamot komponáljon, esetleg új dalokat írjon. Mindezekben arra törekszik, hogy a zeneiség, a tempó, a ritmus, a dinamika és a hangzás sokféle változásban jelenjen meg, így kelt a gyerekekben örömteljes, frissítő indítást arra, hogy megszeresse a szép be-szédetés éneket.

*Megjegyzés: Anyanyelvnevelés

Az a tapasztalat, hogy a gyerekek ezeket a kifejezési lehetőségeket szívesen használják fel szabad játékukban, és gyakran otthon is, szabadon, önkéntesen. Mindezzel sok esetben a logopédiai korrekció is megelőzhető.

A vers- és a dal örömteli elsajátítását szolgálja az is, hogy a gyermek sohasem kényszerül arra, hogy egyedül szerepelve kelljen egy verset vagy dalt előadnia. Mindez csak az óvónő és a csoport védő burkában történik.

Szépmozgás–aritmikusjátékbánésazeuritmiában

Aritmikusjáték

A kisgyerek saját test- és térérzékelésének elmélyítésében, a ritmusos mozgások átélésében, a mozgásformák harmonizálásában és a mesei jelenetek megelevenítésében jelentősszerepet játszik amindennapos ritmikusjáték.

Ez a tevékenység, amely naponta 15-20 percig tart, a kisgyerek közvetlenutánzóképeségére épül. (Mozgást látva, érzékelve ő is együtt szeretne mozdulni akörnyezetével.)

*Jellemző erre az életkorra, hogy a gyerek **bizalommal követi az óvónő mozdulatát** anélkül, hogy előre tudná milyen célból végzik azt. Mozgásnyelvről is beszélhetünk.*

*Egydalténekelve vezetiazóvónőagyerekeketarraahelyre, aholmajdegyütt tudnak mozogni és táncolni. Az életkorukból adódóan a gyerekek nem körformában, hanem inkább **fürtformában** csoportosulnak azóvónőköré, miközben ő elkezd a játékot. Mondókákat, verseket, dalokat mozgással kísérvé, egy történetbe ágyazva játszik el az óvónő, mindig az aktuális ünnephez és évszakhhoz kapcsolódva (például: a paraszt kimegy a rétre szántani és aratni, elviszi a lovát akovácsához patkolni, megfigyeli a gólyát, fecskéket vagy a méhecskéket, végzi amunkáját, törpékkel találkozik, táncol velük.stb.).*

Fontos, hogy a természet élete és az emberi munka sokféle szempontból jelenjen meg ebben a mozgásnyelvben, s ezt az élményt a vers és a dal zeneiségével éstartalmával megfelelően egészítse ki.

Anapnakebbszakaszában lehethelyepéldául: abetlehemezésnek, amesedramatizálásának vagy a születésnapmegünneplésénekis.

Az óvónő mindig úgy állítja össze a ritmikus játékot, hogy benne frissítő változásban jelenjenek meg az erőteljes és gyengébb, illetve a nagy és egészen finommozgások, a vidám és komolyabb hangulatok.

*Lehetőleg mindig váltakozva kövessék egymást a gyors és lassúbb mozdulatok. Azóvónő megpróbáljaagyerekettestét(éslelkétegyaránt)úgymozdítani, hogy **utasítást ne kelljen adnia**. Ennek ellenkezője a Waldorf-pedagógia szerintzavarná a gyereket abban az **álmodozó és önfeledt** tudatállapotában, amely erre **utánzó** gyermekikorszakra jellemző.*

Az óvónő egyszerűen mozdul és énekel, úgy mintha ott helyben találná ki, mészélnél azegésztestésazóvodásokszabadonkapcsolódnakbeéskövetikőtebbenaritmikusjátékban.

Helyet kaphatnak itt a szabályosabb gyerekjátékok is, ugyanúgy mint a körtáncok, de mindentát kell hogy öleljen tartalmi összefüggésésennekegyszó-

kásrenden alapuló felépítettsége. Semmi sem történik öncélúan, minden része kellhogylegyenazegésznek,hogymondanivalójával,tartamávalaztszolgálja.

A tartalom mindig változik, természetesen az ünnepkört követően, de legalábbkéthétig naponta ismétlődik egy-egy ritmikusjáték.

Az euritmia

A hétnek mindig ugyanazon a napján euritmia tanár jön az óvodába, és a ritmikus játék idejében elemi euritmiát tart. A gyerekek jól ismerik őt, sokuk már azóvodáskortmegelőzően találkozott vele, és nagyon várják.

Azeuritmiamozgás-művészet,melyszinténRudolfSteinernevéhezfüződik.

Körülírhatómintláthatóbeszéd,láthatózene.

A Waldorf-iskolákban **pedagógiai euritmiát** tanítanak, ezenkívül van még **művészeti euritmia**, ami színpadon jelenik meg, és az orvostudományban használt terápiáslehetőség,a **gyógyeuritmia**.

Az euritmia a hangzókat, hangokat, intervallumokat speciális mozdulatokkalfejeziki,sígyképez szabályos,testi „gesztus-nyelvet”.

Míg a ritmikus játékban az óvónő olyan mozdulatokat használ, amely minélinkább a természetes mozdulatokat kívánja utánozni (például az aratást), addig azeuritmia inkább azokkal a mozdulatokkal játszik el, amelyek a beszéd-, nyelv- észene szerkezetévelfüggnek össze.¹

Az euritmia, a tánc, a ritmikus játék **szép harmonizált mozgást hívnak elő** agyerekből. Ezt belső érzésből, a tartalomból, egy felnőttet utánozva hozzák létre.Versre vagy dalra való önálló dramatizálással, tornával, gimnasztikával csak aWaldorf-iskolábanáltalálkozikmajdagyerek.

AWaldorf-

óvodapedagógiaszerintazóvodáskorúgyereknekelég**természetesmozgást**jelenta bentiés kinti játék és a napi „szépmozgás”.

A ritmikus játék és az euritmia mellett a gyerekeknek megfelelő mozgásfejlődésük érdekében a mindennapi benti és kinti játékban egyaránt lehetőségük nyílikaz életkoruknak megfelelő **természetes játékos mozgásokra**: futásra, ugrásra, do-bálásra,kúszásra, csúszásra,mászásra,függeszkedésre.

Ezért is célszerű a csoportszobát könnyen mozgatható, többfunkciós bútorokkal, például padokkal is berendezni. Így lehet csúszni, mászni, kúszni az asztalok,székekés padok között,alatt... és csúsznivagy egyensúlyozva járnia padokon...

Aterembenkötöttlabdákat,babzsákokatistalálhatnakagyerek.

Az udvaron is lehetőséget kell teremteni a mászásra, függeszkedésre. Egyensúlyozni lehet egy farönkön is és ezt a célt szolgálják (az udvari játékszerek közül)agólyalábakis. Mindezfejleszti agyerek testierejét, ügyességét.

¹Megjegyzés: Anyanyelvinevelés

Ahol megfelelőek a körülmények, ott alkalom nyílik az udvari játék idejében, néha azon túl is az óvoda környékén kisebb vagy nagyobb sétákra, kirándulások-ra. A séta, a hegymászás, fára mászás, stb. fejleszti a gyerek állóképességét, testi ügyességét és kedvezően hat az egészséges fizikai test kialakítására.

Képköltés és formázás

Hetente egyszer a Waldorf-óvodában lehetősége van minden gyereknek arra – általában a szabad játék ideje alatt -, hogy **a rajzolásban, festésben, gyurmázásban és a gyapjúkép készítése** folyamánalkotó-ésformálókészségétfejlessze.Ígyrendszeresen tapasztalhatja meg a különböző minőségeket. A hét minden napjáhozkötődikegy-egy művészeti tevékenység. (Eltérések lehetségesek.)

Hétfő-rajzolás

Ez a tevékenység segíti a hétvége utáni visszaérkezést az óvodába, és a gyerekek gyakran rajzolják le hétvégi élményeiket. Méhviaszból készült (ezért illatos),élénk, telített színű téglácska alakú kréták a rajzeszközök. A kisebbek kis kosárcá-ban a három alapszint találják a rajzlap mellett. A nagyobbak már több színhasználhatnak, az iskolába készülők pedig már vastagabb ceruza formájú viasz-krétát is kapnak. (Mivel az óvodás keze még nem alkalmas a „három ujjas” ceruza-fogásra – ilyen fogás esetén ugyanis a kéz görcsössé válik – ezért kapnak vastagabb téglácska alakú krétákat a kisebb gyerekek.) Így szabadon futnak le a mozgásosimpulzusok, azélektornak megfelelő, nagyérzelmi telítettséggel.

Témához nem kötötteen, önállóan tevékenykednek a gyerekek, majd amikorbefejezik a munkájukat, az elkészült rajzokat odaadják az óvónőnek, aki mindengyerek számára külön mappába gyűjti össze azokat. Az óvodáskor végén majd va-lamennyitajándékként hazavihetik a gyerekek.

Az óvónő maga is rajzol időnként a gyerekek előtt: plakátot készít, vagy olyanképet rajzol, melyben a kivágott mozgatható figurákkal egy mesét is el lehet ját-szani.

A Waldorf-óvodapedagógia a gyerekrajzokat üzenetnek tekinti, amit a gyerekek ad a fejlődéséről. A gyerek rajzaiban nemcsak az figyelhető meg, hogy a képek egyre finomabbak és szebbek, s hogy egyre jobban ábrázolja az őt körülvevőtárgyi világot s a lényeket, hanem a gyerek egész testi és lelki fejlődése tükröződikolyan pontosan, hogy az arra képzett óvónő leolvashatja belőlük a gyerek fejlettségszintjét, esetleghiányosságait, speciálisszükségleteit.

Kedd – gyapjúkép készítés

Eza technika átmenetet képez a kézimunkához tartozó gyapjúfeldolgozás, aplasztikus formálás és a kép-alkotás között. Sok színnel megfestett, kártolt gyapjúfilclapokra lehet tenni és így képet készíteni, ami a rajzolás és festés tapasztalataitkiegészíti. Rajzolásakor kemény viaszkrétával, kemény lapon dolgozik a gyerek, festésnél vízfestékekkel vizes alapon fest, levegős gyapjúból „levegős”, kevésbé kon-túrosképet tud készíteni.

A gyerekek minden héten lehetőséget kapnak egy ilyen kép készítésére, amiegy rövid „kiállítási” idő után szétszedhető és ugyanabból az anyagból következőalkalommal is lehet képet készíteni.

Havonta egyszer az óvónő szintén készít egy nagyobb képet az ünnep témájával kapcsolatosan, és így a gyerekek láthatják a fejlettebb technikát, amit az óvónő használ: Szépen előkészíti, fésüli a gyapjút, színek szerint rendezi egy kosárbamielőtt elkezdéné a munkáját. Ezek után úgy kezdi a képet, hogy először különböző színekkel „befesti” a hátteret, majd egyre több nagyon puha, vékony rétegetfelhasználva alakulnak ki a tárgyak, lények a képen. Csak egy bizonyos távolság-bólhasonlít az egész egy „rajzolt”képhez.

Szerda-gyurmázás,plasztikusformálás

A csoportszobában a formázáshoz a Waldorf-óvodások élénk, telített színű, akéz melegétől megpuhuló méhviasz lapocskákat használnak. (Míg a agyag hőt vonel az azzal tevékenykedő kezétől, addig a viasz megpuhulása után maga is átme-legszik, s mintegy hőt sugároz. A kisgyerekkori érzékelés szempontjából ez a különbség nagyon fontos.)

Agyerekekmindentformálhatnak,amitakarnak:gyertyákatdíszíthetnek,egész vékony, kevéske viasszal; kialakíthatnak egész kis játék-világokat is tárgyak-kal, állatokkal, emberi figurákkal. Az elkészített munkákat az évszakasztalhoz, amegfelelő helyre teszik, vagy karácsonykor, mint egy kis betlehemest, ajándékbahazaviszika szüleiknek.

Az udvaron – főleg a meleg időszakban – a homokkal és vízzel való játék indítja a gyereket „természetesagyagozásra”.

Nagyon fontosnak tartja a Waldorf-óvodapedagógia, hogy a gyerekek megtapasztalják a föld, víz, hó és egyéb természetes „elemi” dolgok minőségét közvetlenül,kipróbálják az anyagés a sajátmaguklehetőségeit.

Télen hóvár építésre, hóember készítésre és hóval való mindenféle játékra kerül sora kinti szabadjátékban.

Csütörtök–a sütés mint formálásitevékenység

A hetenkénti kenyér vagy cipósütés alkalmat ad tésztával dolgozni, azt kiformálniésmegsütni.Alapvetőformákjönnek létre:kőralakúvagyhosszúkás cipó, „kígyók”, rudak, csigák, fonott kalácsok, koszorúk. Az óvónő az ünnepekhez kapcsolódóan különböző, **egyszerű** formákat alkalmaz a sütésnél. Ezek az évköri változásban ilyenek lehetnek:

- * SzentMihályidőszak:kardvagysárkány
- * Mártonünnep:perecvagyliba,törpe,manó
- * Advent:karácsonyisütemény,mézeskalácsforma

- * *Szent Miklós: fehér ló*
- * *Farsang: a témához tartozó forma*
- * *Húsvét:kakas*
- * *Mennybemenetel: csillagok*
- * *Pünkösd: galamb*
- * *Nyáriünnep:rózsák*

Ezek a formák (miután mind nagyon egyszerűek) időnként visszaköszönnek a gyerekek sütemény formáiban, de emellett mindent kipróbálhatnak a gyerekek, és nagyon változatosan élnek is ezzela formázási lehetőséggel.

Nagyon fontos, hogy az óvónő körültekintően készítse elő a sütést, és olyanszokásrendszert alakítson ki, amely megteremti a feltételeket ahhoz, hogy végigszépen, nyugodtan haladjon a munka: kézmosás után, fehér kötényben, felhúzótingujjal ülve az asztalnál lehet elkezdni dolgozni, ahol belisztezzük a munkafelületet az óvónő a gyerek kezébeadja a tésztát...

Péntek – festés

Ugyanúgy mint a sütés, a festés is nagyon körültekintő előkészítést, majdrendrakást igényel. Az óvónő elrendezi a helyet: összeállítja az asztalokat egy bizonyos formára, letakarja viaszosvászonnal és a megszokott sorrend szerint rendezi be a gyerekek munkahelyét: rajztáblákat, szivacsokat, vizes üvegeket, majdfestékeket rak az asztalra. A jó minőségű, akvarell papírt a gyerekek vízbe mártják, majd kiterítik a rajztáblákra. Az óvónő énekelve kezdi osztani a nagy széleseccseteket, amelyekkel a gyerekek jó minőségű akvarell színeket helyeznek el, s futtatnak szét a papíron. (A három alapszint kapják meg a gyerekek és ezekből tudjákavizespapíron, „kikeverve” előállítani többiszint.) Fontos, hogy a tevékenysége színből, a színélményből indul ki és kontúrtales. A hatás: egymásba folyó színtartárok.

Az a rajolásban is megfigyelhető folyamat, hogy tükröt mutat az elkészültkép a gyerek saját világlélményéről és fejlődéséről, a festésénél is megfigyelhető. A gyerek szabadon dönti el, hogy melyik színnel fest és, hogy mikor van a munkájának vége. Befejezéskor egy festőszekrénybe viszik a rajztáblákat, ahol majd megszáradnak a képek, amelyek szintén a gyerekek mappájába kerülnek. Ahogyan az előkészítésnél is segítettek a gyerekek, ugyanúgy részt vesznek az ecset és szivacsok kimosásában, a víz cserélésében, – majd amikor az utolsó kis csoport is befejezte képeit, a rendrakás és az üvegek kimosásában is.

A festésnek ez a fajta, az életkor sajátosságainak megfelelő megközelítése vezet a legkisebbeknél későbbiekben a valódi ábrázoló tevékenység igaziskolában.

Igazi festményekkel is találkozhatnak az óvodások. Különböző ünnepekhez tartozó reprodukciókat tesz ki az óvónő a falra és az évszakasztalon képeslap formában változó tartalommal mindig jelen vannak a képek. Születésnap ajándékként az ünnepeket az óvodástársai választanak ki az óvónő gyűjteményéből egy képeslapnagyságúfestmény reprodukciót.

Szabadjáték

Ahogy már többször szóba került, **a gyermek szabad játéka kiemelt fontosságot élvez a Waldorf-óvodai élet tevékenységi formái között.** A megfelelő tanulási forma ebben az életkorban **nem** az úgynevezett játékos tanulás: hanem a **valódi tapasztalatszerzés**, melyre a Waldorf-óvodai élet egész ad lehetőséget.

Aszabadjátékidejében végzett munkáinak jellegű tevékenységei az udvarjáték, a kerti munka vagy a séták, kirándulások). A játék mellett a gyerekek rácsodálkoznak a természetre, az évszakoknak megfelelő változásokra.

A Waldorf-óvodai napirendben **minimálisan** kétszer, egy-egy óra szabad játékra van ideje a gyerekeknek. Ezzel biztosított a kisgyerek szükségleteiből fakadó játék igényének kielégítése az óvodában.

Ez alatt az idő alatt látóterükben az óvónő különböző munkákat végez (háztartási, kerti, kézműves tevékenységben). Az óvónő feladata, hogy a munkája körülolyan hangulatot áradjon szét, hogy a gyerekek ebben a meleg, derűt sugárzó légkörben, „mint egy burok alatt” érezzék magukat, s így folytathassák a játékot. Arra is van lehetőség, hogy a gyermek rövidebb időre „segítsen” az óvónőnek. **Nem a munka eredménye, a teljesítmény a fontos, hanem az igazi örömet okozó tevékenység folyamata.** A gyerekek rácsodálkoznak a vészfelázóvoda, „életműhely”-nek is nevezhető mindennapjainak mozzanatait és saját helyét megtalálja a csoporttól, tevékeny közösségben. A szabadon játszó gyerekek rendelkezésére állnak a különböző kuckók, állandó vagy ideiglenesen kiépíthető házacsok és az ezekhez tartozó berendezések, a sarokba támasztott bot-paripák vagy a fogastra akasztott palástok, koronák, kardok ugyanúgy, mint a bábsarok bábuja és babája vagy a nagyfa és kő építőelemek, illetve a különböző természetes anyagok, bársonyok, vásznak, szőrmék, selymek.

A játékszerek nagy része alapelszerűen nem részletesen kimunkált, s ezzel elősegíti a gyermek fantáziájának tevékenységét.

A különböző, természetből származó tárgyak alkalmasak arra, hogy sok mindent jól helyettesítsenek anélkül, hogy rendeltetésükkel ellentétes módon kerülnének felhasználásra.

A gyermek úgy alkalmazza a játékszert és játékbútort, az anyagokat, ahogyan szüksége van azokra: környezetét alakítja, játékvilágát megteremti és annak lakosává válik. Fontos, hogy a felnőttek figyelemmel kísérik és megértéssel kövesse.

Az adott helyzetben, megfelelő eszközt vagy ötletet tudjon felajánlani, ha például: a gyermek nem talál be a játék világába, hangulatába, a játék elakad vagy túlerősen leragad a játszóegy monoton, egyoldalú játékformánál.

Az óvónő törekszik arra, hogy a konfliktushelyzeteket megelőző jeleket észre vegye és ilyenkor időben, tapintatosan belépjen a gyerekek játékvilágába mint szereplő, aki tovább segít, majd kilép újra, mintha ott se lett volna.

A probléma megoldását esetleg egy kérdés felvetésével segíti elő, így a gyerekeket egy általuk megtalált, új folytatási lehetőségre vezeti. A szabad játék ilyenvezetése nem jelenti a tevékenységbe való beavatkozást, és annak irányítását. Azt az érzést kelti a gyerekekben, hogy őkuralják saját játékukat, egész helyzetüket – és ez így is van.

VII. AWALDORF-ÓVODAPEDAGÓGUSFELADATAI

Waldorf-óvodában felsőfokú, államdiplomával és Waldorf Óvodapedagógiai Szeminárium végzettséggel rendelkező óvónő vezethet csoportot.

Segítőként dolgozhat mellette még átképzésen lévő óvónő. (A továbbképzés minimálisan három éves, amit kiegészít a legalább egy éves tapasztalt Waldorf-óvónő melletti gyakorlati év.)

A csoportvezető Waldorf-óvónő nagy szabadsággal és teljes körű pedagógiai felelősséggel végzi munkáját a Waldorf-óvodapedagógiai alapelvek szerint.

Az óvónő feladatai összefoglalva

- 1. A csoportegység benti és kívüli rendezéseinek tárgyait kiválasztása.*
- 2. Az évi, havi, heti, napi ritmusok folyamatos kidolgozása, az órák rendszerkiépítése.*
- 3. A csoport egészséges életmódjának kidolgozása és betartása.*
- 4. Az különböző tevékenységek megtervezése, előkészítése, levezetése, majd utólagos áttekintése.*
- 5. Az óvoda csoport összeállítása (pedagógiai szempontok szerint).*
- 6. Mindeny gyerek egyénifejlődésének megfigyelése és segítése.*
- 7. Az szülőkkel való közösségi kapcsolat kialakítása és ápolása, problémák esetén közös megbeszélés és útkeresés.*
- 8. Együttműködés a többi óvónővel. Gyakorlatvezetés vállalása a továbbképzésen lévő óvónők számára.*
- 9. Aktív részvétel a pedagógiai vezetékben, és a kollégákkal való konferenciákon.*
- 10. Együttműködés az orvossal, az iskolával és egyéb szakemberekkel.*
- 11. Folyamatos önképzés, továbbképzések elvállalása, bekapcsolódása a Waldorf-óvodák regionális, országos és nemzetközi együttműködésébe.*

Tervezés és visszatekintés!

A Waldorf-óvoda pedagógusai jelentős időt és munkát szánnak arra, hogy következetesen és állhatatosan megformálják és kidolgozzák a maguk munkájának tervszerű egyéni keretét, figyelembe véve a napok, hetek ritmusát, a legapróbb részmozzanatokat és módszertanilépéseket az egész évfolyamatában.

*A Waldorf-óvónő rendszeres **visszatekintést** végez: mérlegeli, végig gondolja, hogy elképzelései milyen formában váltak valóra.*

A visszatekintés több szintre vonatkozik: a napra, az adott ünnepszakra, a gyerekek egyéni fejlődésére. Általában az óvónő saját magának naplót vezet a tapasztalatairól, megfigyeléseiről, s a problémás helyzetekről. Ezek a feljegyzések azért fontosak, mert a csoportvezető óvónőtől elvárható, hogy a gyermek fejlődés szintjét, problémáit, lehetőségeit folyamatosan kövesse az óvodaérettség és a iskolai érettség között.

Gyermekmegfigyelés, gyermekmegbeszélés

*Már az óvodába való felvételnél a szülők részletes leírást írnak, amelyből a terhesség időszakától kezdve a születésén át az óvodába lépésig nyomon követheti az óvónő a gyermek testi, lelki és szellemi fejlődését, megismerheti a gyermek szokásait, rokon- és ellenszenveit, félelmeit és örömeit. A gyermek megnyilvánulásait a mozgásban, a játékban, a rajzban a kibontakozó személyiség első jelzőjeként fogja fel az óvónő. Az óvónő már ettől az első találkozásuktól, a felvételi beszélgetéstől fogva **élő, belső képet alakít ki a gyerekről**, amely folytonosan változik, soha selesz kész, állandóan fejleszhető marad. A gyereket úgy tekinti, mint egy feltett kérdést, amit egyre jobban kell értenie ahhoz, hogy tudja őt segíteni a felnövekedésben. Ebből a célból az óvónők maguk elé idézik – lehetőleg minden nap – az esti órákban, elalvás előtt csoportjuk gyerekeit, s eza mindennapos praxisban igen hasznos gyakorlatnak bizonyul.*

Ha alszanak rá egyet, a következő napon előálló helyzetekben feltehetőleg nagyobb intuíciós, improvizatív erővel találnak majd gesztust, szót vagy cselekvést segítségül.

A gyermek mindennapi öltözködésétől, táplálkozási és alvási szokásain át, játékáig úgyszólván minden testi, lelki mozzanat szóba kerül az óvónők és a szülőkre rendszeres beszélgetéseikben.

Megjegyzés: Tervezés, visszatekintés! Gyermekmegfigyelés, gyermekmegbeszélés! A konferencia c. alfejezetek tartalmazzák a Waldorf-óvodák ellenőrzési és értékelési alapelveit

Akonferencia

A Waldorf-intézményekben a tanárok és óvónők – együtt vagy külön – minden héten rendszeresen tartanak konferenciát.

A konferencia pedagógiai és technikai, adminisztratív részből áll, s mivel a Waldorf-intézményeknek egyszemélyes hierarchikus vezetőjük gyakorlatilag nincs: minden nevelésre, pedagógiára közvetve vagy közvetlenül kiható kérdésben a konferencia vezeti az óvodát, iskolát. Itt születnek azok a döntések, amelyeket az intézmények életében elkerülhetetlenül meg kell hozni.

A konferencia leglényegesebb része azonban nem a fenti technikai vezetés, hanem a pedagógiai erőforrások megnyitása. A pedagógiai részben minden esetben gyermekmegbeszélésre is sor kerül, és ez a legterjedelmesebb, leglényegesebb mozzanat. Itt próbálják a gyakorlatban tudatosan alkalmazni azokat az ismereteket, melyeket a pedagógiai konferencia másik, folytonosan továbbképző részében szereznek a pedagógusok, illetve amelyeket a mindennapi gyakorlatból az önnevelésben kifejlesztett intuitív megismerő erőket alkalmazva merítenek.

A gyermekmegbeszélésen megint csak a szomatikus sorviszempontoktól kezdve, a lelki és szellemi állapotra jön át az alkat és temperamentumbeli beágyazódottságig, a családi helyzetig mindaz szóba kerül, ami egy gyermek szempontjából további fejlődését illetően lényeges lehet. Amikor a konferenciai esetmegbeszélésen a pedagógus bemutatja a gyereket, általában érezhetővé válik a testi és lelki állapotra jellemző részletező finomságában és plasztikus kivitelezésében, hogy itt többszörösen feldolgozott, elmélyült ismeretről van szó.

*A csoportvezető óvónők közössége, amely egyben az óvoda pedagógiai vezetése, **közösen** érez és **visel felelősséget** az óvoda minden gyereke iránt. Ezért mindig közösen döntenek egy-egy gyermek óvodai felvételéről, ezért folytatnak közös gyermekmegbeszéléseket és közösen keresnek utakat és megoldásokat a gyermek javára. Ezeken a konferenciákon lehetőleg az orvos és az euritmista is részt vesz a többi óvónővel együtt.*

Együttműködés szülőkkel

A Waldorf-intézményekbe való felvételkor az az alapvető kérdés, hogy a szülők ismerik-e a Waldorf-pedagógiát és az intézmények működését legalább olyan mélységig, hogy világos képük legyen arról, milyen közegbe, környezetbe hozzák, adják gyerekeiket. Ehhez természetesen programok, cikkek, előadások és a nyitott ünnepek is hozzásegítik őket. Vannak óvodák, ahol a jelentkező gyerekek szülei

felvételt megelőző évben részt vehetnek előkészítő szülői esteken, esetleg a gyerekekkel közös baba-mama csoporton, közös munkadélutánon, pedagógiai beszélgetéseken. Az óvodai közösség kialakítása és a gyerek fokozatos óvodához szoktatása érdekében az óvónő és a szülők közötti megállapodás szerint a felvett gyerekelőzetesen „vendégségbe” járhatleendő csoportjába.

A szülők és az óvoda pedagógusai kölcsönösen egy bizonyos fajta együttműködést kell, hogy felajánljanak egymásnak és elfogadjanak egymástól. Ezazegyüttműködés természetesen a gyerekre irányul és a gyerek javát keresi. Fogadó-órákat, családlátogatásokat tart az óvónő, és a szülői esteken a szülők tovább is-merkednek a Waldorf-pedagógiával, itt maguk is átélhetik a gyakorlati tevékenységekben mind azt, amit gyerekeik csinálnak napközben az óvodában.

A szülők intenzíven részt vesznek az óvoda fenntartásának mindennapi tevékenységében, mind gyakorlati, mind anyagi értelemben. A Waldorf-óvoda szociális szervezeti forma, ahol a gyerekekért történik minden, és a felnőttek együttműködnek azért a célért, hogy eredményesen és zavartalanul folyhasson a pedagógiai munka.

VIII. AWALDORF-ÓVODAMSKÖDÉSIFELTÉTELEI

Aszemélyifeltételek

A csoportban dolgozó mindkét óvónő rendelkezzen felsőfokú, állami végzettséggel. A csoportvezető óvónőnek szükséges, hogy rendelkezzen a Waldorf-óvodák Nemzetközi Szövetsége által elismert elméleti és gyakorlati képesítéssel is.

*A csoport másik óvónője amennyiben ez utóbbival nem rendelkezik, azt folyamatosan szerezzze meg.**

Az óvoda vezetését Waldorf-óvodapedagógiai és tanügy-igazgatási végzettséggel rendelkező óvónő láthatja csak el.

Az „anyai” gondoskodást, gondozást a Waldorf-óvodában az óvónő tudatosan magára vállalja, mivel ez nevelői tevékenységének, a gyerekekkel való kapcsolatának meghatározó része.

Ha a csoport munkáját folyamatosan és egy időben két óvónő látja el, nincsszükségegyharmadik személy:dajka, segítőjelenlétére.

A csoport beindításának feltételei

A szülők ismerjék a Waldorf-óvodapedagógia céljait, az óvónő vezetésével acélok helyi megvalósításának legyenek aktív részesei.

Agyerekfelvételéről a csoportvezető óvónő(óvónők)döntenek.

Az óvodai munka beosztását, a szülőkkel való közös tevékenység munkarendjét, a szülőkkel egyeztetve, a módszertani követelményeknek megfelelően, a csoportvezető óvónő határozza meg.

Az induló Waldorf-óvodai csoport bekapcsolódik a regionális, országos és nemzetközi szinteken folyó közös pedagógiai munkába, mely szakmai támogatásaegyben kontrollja.

A csoport folyamatos működésének feltételei

A pedagógiai és szellemi munkáért a csoportvezető óvónő felelős. A szülők a munka eredményességét együttműködésükkel és támogatásukkal segítik. Az évkörünnepeit közösen készítik elő. A szülők részt vesznek a csoportszoba berendezésében, a játékkészítésben, a tárgyi feltételek gazdagításában.

Megjegyzés: További részleteket lásd a 4. számú melléklet 2. pontjában

A csoport életéhez szükséges berendezések, felszerelések, speciális anyagok beszerzéséről a rendelkezésre álló költségvetési keretösszeg erejéig a csoportvezetőővönő gondoskodik. Fokozatosan kialakítja a Waldorf-pedagógia ajánlásainak megfelelő környezetet (kert, udvar, konyha) és az igényelt étkezésirendet.

Atárgyi feltételek

A Waldorf-óvoda teljes egészében és minden részletében az óvodáskorú gyerekek sajátos életformáját, egészséges fejlődését szolgálja.

Atárgyi feltételek területén a Waldorf-óvoda pedagógiai szükségessé tartja a rendkívül tudatos választást. A pedagógiai szempontot mindig elsődlegesnek tekintve, a legegyszerűbb környezet (tér, tárgyak, bútorok) is alkalmas lehet a Waldorf-óvoda megvalósítására.*

Feltételek

Az épület árasszon minél családiasabb, otthonosabb érzést; célszerű, ha a csoportszoba, az előtér, a vizes blokk, az öltöző, a konyha és a kamra egy családi házhoz hasonló egységet képeznek, főbejárattal és teraszajtóval a kertbe, akkor is, ha több csoportos az óvoda.

Az udvar és a kert legyen elég nagy ahhoz, hogy szülőkkel együtt is elférjen a csoport, a homokozó, a virágágyások és a konyhakert mellett legyenek fák, bokrok, virágok, minél jobban hasonlítson az egész egy „tündéerkert”-hez. Legyen lehetőség elbújni, mászni, futni, házikót építeni, játékokat (köteleket, gólyalábakat) és kerti szerszámokat tartóolni. Jó havan kerti csapis.

A csoportegység térbeli felosztása olyan legyen, hogy minden háztartási, kézműves és egyéb tevékenységnek egyértelmű és megfelelő helyjusson:

- * konyhai rész tűzhellyel (esetleg kemencével) és mosogatóval
- * szatupadszerekkel, helyabarkácsoláshoz
- * sarok, ahol a kézimunkák elkészíthetők
- * elég hely, ahol az egész csoport összejöhet mesélésre, ünneplésre
- * megfelelő nagyságú hely a körtáncnak, mozgásos játéknak
- * játszósarok (babaház, bolt, babakonyha)
- * fürdőszoba, öltözők.

*Megjegyzés: A Waldorf-pedagógiai munkát segítő eszközjegyzékét lásd a 5. mellékletben

Aberendezés a következőknek feleljen meg:

A **bútorok** (tömör fából) legyenek szépen megmunkálva, harmonikus szép formákkal; több funkciónak is meg tudjanak felelni, változtathatóak, átrendezhetőek legyenek, (asztalok, székek, padok, polcok, szekrények, játszó bútorok: úgynevezett állványok, paravánok, térelválasztó funkcióval).

A **textiliák** legyenek természetes anyagokból (gyapjú, len, vászon, pamut, bársony, selyem).

A **naponta használandó alapanyagok** legyenek a gyerek számára jól láthatóak (például: színes gyapjú kosárban, müzli üvegben, stb.), csak a nagyon „értékes”, ritkán használandó dolgok kerüljenek aszékénybe.

A **játékszerek, játékeszközök** (melyek többé-kevésbé kimunkáltak) legyenek természetes anyagokból:

- * állandóan vagy ideiglenesen felépíthető házacska és berendezéseik
- * többféle méretű ésszínű kendők, leplek, kötelek, zsinórok
- * fából készített játékok, hajók, autók, figurák, állatok; gyökerek, ágak, rönkök, varrott babák, bábuk
- * kötött állatok, botnyelű lovagolható paripák, lókantárok
- * fejdíszek, koronák, palástok
- * kosáryikagyló, fenyőtoboz, kövek, kavicsok, magok, gyökerek, fakérges...
- * nagy, puhabáránybőrök, színes rongyszőnyegek.

A játékszerek felsorolása csak a lehetőségek egy részét mutatja; sok minden függ az adott helyzettől, a csoport összetételétől, ezért főleg pedagógiai szempontok vezérlik az óvónőt a játékszerek kiválasztásában.

IX. ÖSSZEFOGLALÁS

AWaldorf-óvodacélkitűzései

1. *AWaldorf-óvodapedagógiai szakteliagyerekemberiméltóságátés feladatánaktartja, hogy előkészítse egészséges életvitelét.*
2. *Nem szabályokat és tilalmakat akar megvalósítani, hanem a gyerek és a felnőttművészi erőkkkel áthatott együttélését.*
3. *Mind ez akkor valósítható meg, ha a nevelő nyitott, járatos az embertani ismeretekben – elméletben és gyakorlatban egyaránt –, képes az egyedi, az általánostól eltérő különös megfigyelésére, nincsenek előítéletei s így felfogja a gyerekbőlérkező, szükségleteiből fakadó felszólításokat.*
4. *Pedagógiai fejlesztő munkájának alapelveként kívánja tenni az utánzást, amely az óvónők szeretetteljes mintaképpül szolgáló tevékenységét követi. El akarja érni, hogy az óvónő ne direkt utasításokkal vezessen, hanem figyelmes, gondozó vezetéssel gyakoroljon, ami a gyermeki személyiség még hiányzó belső vezéreltségét helyettesíti.*
5. *Segíteni kívánja, hogy a gyerek a benne működő természetes erőket szabadontudja fejleszteni: érzékelésben, utánzásban, játékban és egyéb tevékenységekben.*
6. *A játékokhoz szükséges eszközök egyszerű kiképzésével növeli a gyerek fantáziáját és az alakító tevékenységek belső aktivitását.*
7. *A nap szervezésével (napirend) lehetőséget akar adni arra, hogy a gyerek érzelmeit és cselekvési lehetőségeit kihasználva, jó szokásokra tegyen szert – az akaratnevelésével, erősítésével s nem megtörésével.*
8. *Lehetővé akarja tenni, hogy a gyerekek az értelmes és áttekinthető tevékenységeket átélhessék és utánozhassák, el akarja érni, hogy így kerüljön a felszínre az átélés és cselekvés összefüggésében az értelmi képesség és felfogóerő.*
9. *El akarja érni, hogy a gyerek a nevelőt tekintse példaképpül, erkölcsi minőséget juttasson átélésbe és a tevékenykedésekbe; így kerüljön kapcsolatba az erkölcsiséggel anélkül, hogy az mint szabály vagy külső előírás nyomasztóan hasson ugyanakkor hatástalan maradjon.*
10. *Célja, hogy a gyerek a többi gyerekkel együttműködve szabad játék során megtanulja egyénileg továbbfejleszteni azokat a képességeit (intelligencia, fantázia, átélés, kézügyesség, szociálismagatartás), melyeket elsajátított.*

11. *Fel akarja ébreszteni a gyerek lassan tudatossá váló érzékenységét szociáliskörnyezetén (a csoporton, a családon) belüli felelőssége iránt, és el akarja ér-ni, hogymegtanuljonazelőfordulófeszültségekenfelülkerekedni.*
12. *Meg akarja valósítani, hogy a gyerek az éves ünnepkört ritmikus ismétlődésben énekelve, játszva élje át, ünnepeljen a nevelőkkel és a szülőkkel. (Azörömteli tevékenységben a fogalmak, az értékek megelevenednek és megbe-csüлтté válnak; így lesznek életük alakításának egészséges elemeiv.)*
13. *El akarja érni, hogy a gyerekek a mesélések és előadó játékok (például mesejátékok) során tiszta és érzékletes nyelvet sajátítsanak el, azt helyesen kapcsolják össze kifejező mozgásokkal, taglejtésekkel. Ennek átélésében fejlődikazadifferenciált kifejezőképesség,ami aziskolaitanulási készségalapja.*
14. *A gyerek élményvilágát, formálóerejét a művészeti – ábrázoló – tevékenykedés által (egyszerű festés, formázás, éneklés, eurytmia, tánc) felszínre kívánjáhozni.*
15. *Az óvoda figyelembe kívánja venni: a gyerek érettségi szintjét, mind az óvodai felvételnél, mind az iskolakezdés időpontjának meghatározásánál. A Waldorf-pedagógia az iskolaérettség kritériumait nem célkitűzésnek tartja, nem alkal-maz külön iskolára felkészítő foglalkozásokat. Úgy tekinti, hogy az életkorisajátosságoknak nem megfelelő a túl korai fejlesztés. **Az idő előtti absztrakt,verbális és intellektuális tanítás elvonja a személyiség önfejlesztő erőit azok-tól az adott életkorban legfontosabb feladatoktól, melyek a testi, lelki egészségészolgálgják.***
16. *A testi, lelki és szellemi erő sokoldalú fejlődésében-fejlesztésében is mindenelhamarkodottság nélkül, egyéni érettsége és szükségletei szerint akarja agyereketvezetni.*
17. *A Waldorf-pedagógia hozzá akarja segíteni a gyereket nyitottság elsajátításához,akülönbözőségelfogadásához,atermészetértőszemléletéhez,sutatakar nyitni – most még csak mesei, érzékletes szinten – a majdan globálisszemléletmódelőtt.*
18. *A Waldorf-pedagógiai nevelés nagy hangsúlyt kíván helyezni a helyi hagyományok, a kulturális örökség megismerésére, ápolására is. Így lesz a Waldorf-óvodamindenütthasonlóés mégismindigmás.*
19. *A Waldorf-Óvodapedagógiai Program szakszerűtlen felhasználását – a megfelelő felkészülés hiányának következtében – a nemzetközi és a hazai Waldorf-óvodák közössége szeretné kivédeni. A „Waldorf” nevet csak ott használhatják, ahol megfelelő képzettségű pedagógusok és a Waldorf-pedagógiát igénylőszülőkvanak.*

IRODALOMJEGYZÉK

- Carlgren, Frans; Klingborg, Arne: Szabadságranevelés.
WaldorfKönyvekII., Budapest, 1995.*
- CzirjákTünde: Szakdolgozat–WaldorfÓvodapedagógiaiSzemináriumkeretében.
Solymár, 1995. Kézirat.*
- Goebel, Wolfgang; GlöcklerMichaela: Anagygyermek-kalauz.
FuturaKönyvek, Pilisszentkereszt, 2011.*
- Grunelius, M. Elisabeth: ErziehungimfrühenKindesalter.
NovalisVerlag, Schaffhausen, 1980.*
- Haller, Ingeborg: DasspielendeKind.
VerlagFreiesGeistesleben, Stuttgart, 1991.*
- Leber, Stefan: DieMenschenkundederWaldorfpädagogik.
VerlagFreiesGeistesleben, Stuttgart, 1993.*
- Lievegoed, B. C. J.: EntwicklungsphasendesKindes.
MellingerVerlag, Stuttgart, 1979.*
- Köhler, Henning: Félénk, szomorúésnyugtalangyerekekről.Szé
pnap Könyvek, Szeged, 2009.*
- Plattner, Elisabeth: Anevelésmindennapiművészete.
Futura Könyvek, Budapest,
1995.*
- Schad, Wolfgang: ErziehungistKu
nst.
VerlagFreiesGeistesleben, Stuttgart, 1994.*
- Steiner, Rudolf: Agyerekneveléseszellemtudományiszempontból.
Jáspis Kiadó, Budapest, 1993.*
- Steiner, Rudolf: Aszabadságfilozófiája.
ÉdesvízKiadó, Győr, 1990.*
- Steiner, Rudolf: Aszociáliséletkérdései.M
andátum Kiadó, Budapest, 1990.*
- VekerdyTamás: Waldorf-óvodák, Waldorf-iskolákazNSZK-ban.
Kritika, 1989. 4.sz.*
- VekerdyTamás: AWaldorf-
óvodaSolymáronI. ÓvodaiNevelés, 1989. 11.
sz.*
- VekerdyTamás: AWaldorf-
óvodaSolymáronII. ÓvodaiNevelés, 1989.
12.sz.*
- VekerdyTamás: AWaldorf-
óvodaprogramjárólHázilagsokszorosítva, 1
994.*

Óvodai nevelés-százados alapprogramja 137/1996 és 227/2009 számú Kormányrendeletek.

1.számú melléklet

MIAWALDORF-ÓVODA?

(Alapelvекés kritériumok a név-használat és minőség gondozás iránt)

1. A Waldorf-óvodapedagógus munkájának alapja Rudolf Steiner antropológiája, „Általános embertanának” ismerete – különös tekintettel a kisgyerekkor sajátosságaira. A pedagógus törekedjen ezek folyamatos elmélyítésére, gyakorlati megélésére és alkalmazására, vegyen részt továbbképzéseken.
2. A pedagógiai munka a Waldorf-Óvodapedagógiai Program (1997) és az arra épülő, Waldorf-pedagógiai szakértők által elfogadott/szakértett Helyi Program szerint folyik.
3. A Waldorf-óvoda csoport délelőtti életkétszakképzett óvodapedagógus együttes munkája kíséri. A csoportvezető óvónőnek legyen felsőfokú óvodapedagógusi végzettsége, valamint a Nemzetközi Szövetség a „Waldorf Steiner Kisgyermekkorú Nevelésért” és a Magyar Waldorf Szövetség által elismert Magyar Waldorf Óvodapedagógus Képzés tanúsítványa. A csoport másik óvónőjének legyen állami képesítése, a Waldorf-óvónői képesítést pedig alkalmazásától számított 5 éven belül szerezzék meg. Az óvoda délutáni működésének személyi és szakmai feltételeit, a 4-es számú melléklet ajánlásait szem előtt tartva a Helyi Programban meghatározott pedagógiai szempontok szerint, a pedagógusok a fenntartókkal egyeztetve alakítják ki.
4. Az óvoda pedagógiai vezetését az együtt dolgozó óvónők közössége, az Óvónői Konferencia látja el. A feladatokat megosztja. Az Óvónői Konferencia felel a nevelés minőségének fejlődéséért, az óvodavezető ellátja az óvoda vezetését. A Fenntartóval együtt felel a működés törvényességéért.
5. „Mindennevelés önnevelés” mondja Rudolf Steiner. A Waldorf-óvónői folyamatosan fejleszti önmagát, egyénileg és a konferencia munkán belül is. Együttműködik más Waldorf-intézményekkel regionális, országos és nemzetközi szinten.
6. Minőség gondozás területén a Waldorf-óvodák követik a Magyar Waldorf Óvodák közös ajánlását, melyet a Magyar Waldorf Szövetség elismer. Ezzel összhangban dolgozzák saját önellenőrzési rendszerüket.
7. A működtetésben törekednek a tudatosságra, átláthatóságra. A szülőkkel folyamatos kapcsolatot ápolnak, nyitottak és együttműködnek velük a gyerekek érdekében, átláthatóságra törekcsenek.
8. Igyekcsenek a nyilvánosságban dolgozni, a Waldorf-pedagógia értékeit megosztani, és a kulturális életben tevékenykedni.

Nevelésialapelvek

- * *Agyerekek között a legfontosabb az óvónő benső magatartása, hitelessége.*
- * *Mivel a gyerekek nem tudnak mutatni, az óvodapedagógusnak jó mintát kell adnia, a gyerekek között tudatosan kell jelen lennie.*
- * *Az óvónőt örekedjen meg a gyermekgyerekek fejlődésének szakaszait.*
- * *Tisztelje a gyerekek egyéniségét.*
- * *Készítse elő a megfelelő környezetet, melyben a gyerekek bizalommal ismerhetik meg a világot, annak erkölcsi oldalát.*
- * *Fordítson figyelmet a mozdulatok helyes használatára az aritmikus játékokban.*
- * *Segítse a gyerekek kreativitását.*
- * *A Waldorf-óvodavegyescsoportok kalműködik.*
- * *A nap, a hét, a hónap és az év ritmusai egymásra épülnek, áthatják egymást, ahétköznapi történések időnként ünnepekké emelkednek a Waldorf-óvodában.*
- * *A Waldorf-óvoda fontosnak tartja a szabad játékot, ezzel segítve a szociális kapcsolat kiépítését.*
- * *A Waldorf-óvoda egyszerű, természetes játékokat használ, melyek segítik a képzelőerő kibontakozását.*
- * *A természettel való kapcsolatot ápolja a Waldorf-óvoda, elősegítve ezzel a gyermekben a világra való rácsodálkozást és hálaérzetet.*
- * *Az úton járás a fontos, nem a megérkezés, ezért a Waldorf-óvoda nem az eredményért dolgozik.*
- * *A Waldorf-óvodában fontos az anyanyelvi nevelés, mint minden egyéb területen, hiszen az utánpótlás kulcs, nem javítgatják a gyerekeket, csak jó mintát adnak.*
- * *A kisgyerekek számára a valódi tapasztalatok és kapcsolatok a fontosak, ezeket nem a média által kaphatja meg, szüksége van az emberre, mint hídra a világ felé.*

2. számú melléklet

ADÉLUTÁNOSSÁG

*A Waldorf-pedagógia a kisgyerek igényeihez igazodva ideálisnak tartja, hogy adélelőtti óvodai tartózkodás után a gyermek visszatérhessen személyes élete szintjére, a jól megszokott családi otthonba. A közösségben kapott ingerek feldolgozásához a zavartalan feltételek elsődlegesen itt teremthetők meg, hiszen a kisgyereknek maga a közösségben való lét is tanulandó feladat, állandó figyelmet, alkalmazkodást kíván tőle. **Amennyiben az otthoni pihenés nem lehetséges, a gyermek délutáni elhelyezését az óvoda magára vállalhatja.***

*A délutánra való felvétel nem lehet automatikus, minden esetben **egyéni**, azegyesgyerekre éscsaládra vonatkozó**döntéstigényel.***

Az óvónők és szülők személyes beszélgetésen vesznek részt. Az óvónők részéről fontos az alapos pedagógiai tájékoztatás a Waldorf-pedagógia általános, embertani szempontjairól, a délután rendjéről; valamint a szóban forgó gyermek személyes fejlődéséről, óvodai jelenlétéről. A szülők részéről pedig szükséges a helyzetük kellő feltárása, csak ezután következhet a közös mérlegelés. A döntést természetesen a szülőknek kell meghozniuk!

A tudatos, körültekintő döntés meghozása után a gyermek is könnyebben elfogadja a hosszabb óvodai tartózkodást.

A délutánosság felvállalásáról a pedagógusok, szülők és fenntartók közösen döntenek együttesen megteremtve annak pedagógiai, személyi, gazdasági és jogifeltételeit.

Pedagógiai feltételek

*A délutáni pihenő rendjének megfelelő módon **illeszkednie kell a délelőtti óvodaiülethez**, annak természetes folytatásaként benne is meg kell valósulniuk a Waldorf-pedagógia nevelési elveinek. A pihenő időszak alapvetően eltérő jellegét figyelembe véve, kellő szakmaisággal és alapossággal kell kidolgozni tevékenységeinek egymásutánját.*

*A **délután fő feladata** a gyermeket a délelőtti folyamán ért élmények feldolgozására, a pihenésre, lehetőleg elalvására szolgáló **nyugodt környezet megteremtése**. Ezért fontos, hogy az aktívabb délelőtti lezárása után a tevékenységek állandó ritmusban kövessék egymást. Afogmosás, ahálól helyek elrendezése, a vetkő-*

zés-öltözés mind nyugalomban, ismert rendben vezetik a gyereket az „álmok-kuckója” felé.

A kisgyerek fokozott biztonságérzete igényli, hogy fizikailag is mintegy „**burkot**” képezzünk köré. Amennyiben külön alvó-helyiség kialakítására nincs lehetőség, a csoportszobában rendezhetünk be a gyerekeknek kis hálóhelyeket. Paravánokkal, függönyökkel, a rendelkezésünkre álló bútorokkal különíthetünk el kuckókat, testvéreknek, esetleg barátoknak közösen is.

Az álomba merülés lehetőségét minden eszközzel segíteni kell! Az óvónő melegséget árasztó mozdulatai, hanghordozása teremtik meg a kívánt álomszerűhangulatot. Az óvónő tisztában van a fáradt, aludni készülő gyerek kiszolgáltatottságával, a helyzet intimitásával, így a lehető legnagyobb finomsággal, körültekintéssel biztos határozottsággal végzi dolgát.

Az előkészületeket még rövid, halk beszélgetés zárhatja, az eltelt nap végiggondolása, előretekintés a szülők érkezéséig, majd végül ima és ének vezethet át a teljes csend és testi-lelki nyugalom állapotába. A pihenés ideje alatt az óvónő halkdúdolásával, jelenlétével veszi körül a gyerekeket. Előkerülhet a varrodoboz, javí-tásraváró ruhácskák, hímzés...

A délután jellege a délelőtt folyamán történt **élmények feldolgozását hivatott segíteni**, így ébredés után sem kíván „új élményeket” adni a gyerekeknek. A nagyobbak, akik nem igénylik már a délutáni alvást, egy hosszabb nyugodt fekvés és a ki-csik elalvása után képeskönyvet nézegethetnek, elővehetik körmöcskéjüket vagy segíthetnek az óvónőnek az uzsonna elkészítésében.

Adélután uzsonna és a napközös befejezése, a búcsúzásárja.

Aszemélyifeltételek

Ahhoz, hogy a Waldorf-pedagógia nevelési elvei a délután folyamán is megvalósulhassanak, képzett Waldorf-óvónő jelenléte szükséges.

Alkalmazása elegendő félállású vagy hat órás munkakörben. Amennyiben a Waldorf-Óvodapedagógiai Programban előírt, megfelelő képesítéssel nem rendelkezik, azt öt éven belül szerezze meg!

A délutános óvónő **a Konferencia teljes jogú tagjaként** vesz részt annak munkájában, az óvodai élet alakításában. Egyedül csak így biztosított, hogy a délután, a délelőtt folyó munkát kiegészítve és erősítve valóban a gyerek fejlődését szolgálja, és ne csak kényszernek való megfelelés legyen.

Jogi és gazdasági feltételek

Az óvoda Alapító Okirata alapján biztosítja a törvényi feltételeket.

*A délutánosság megteremtéséhez és működtetéséhez szükséges **gazdasági háttér megteremtése az egész óvodai közösség feladata kell legyen.** Egyfelől csak így válnak viselhetővé a többlet terhek, másfelől a közösség egészséges szociális élete is ezt kívánja.*

Adélutánirítmusegypéldája

- 12.30 – 13.00 Ebéd*
- 13.00 – 13.30 Mosdó, fogmosás*
- 13.30 – 15.00 Csendes pihenő, alvás*
- 15.00–15.30 Uzsonna*
- 15.30 – 16.15 Rendrakás, búcsúzás*

3. számú melléklet

GYERMEKVÉDELEM A WALDORF-ÓVODÁBAN

A Waldorf-óvoda a gyermekvédelmi tevékenységét a „Gyermekek védelméről és agyámügyi igazgatásról” 1993. LXXIX. Törvény a közoktatásról” és ennek 2003. évi módosítása, valamint a végrehajtásához kapcsolódó jogszabályokkal összhangban határozza meg.

Gyermekvédelmi tevékenységeink célja, hogy a gyereket fejlődési útján segítsük, ezáltal testileg egészséges, lelkileg szabad, szellemileg kreatív emberré válhasson. Képes legyen arra, hogy saját akaratát, érzelmeit és gondolkodását önálló és felelősségteljesen fordítsa. (WOP)

A Waldorf-Óvodapedagógiai Program teljességét áthatja a **gyerekiránti tisztelet**.

Az óvónő a gyereket, mint szellemi individualitást tekinti. Életkori és egyéni igényeit figyelembe véve szervezi az óvoda életét.

Szem előtt tartja a **gyerek alapvető jogait** a testi egészségre, érzelmi biztonságra és szellemi szabadságra.

Minden gyerek felé szeretettel, **pozitív attitűddel fordul**, hátrányos megkülönböztetés senkit nem érhet. Minden gyerek az óvodai csoport egyenrangú tagja, számára az egyenlő hozzáférés biztosított.

A Waldorf-pedagógia **befogadó pedagógia**. A Waldorf-Óvodapedagógiai Program szerint felépülő óvodai élet jó háttérrel teremt a Sajátos Nevelési Igényű gyerekek integrált nevelésére. A feladatot felvállaló intézmények Alapító okiratukban rögzítik szándékukat és biztosítják a szükségstárgyi és személyi feltételeket.

Az óvónő a szülővel a gyerek érdekében jó viszonyt alakít ki és velük folyamatosan együttműködik. A szülők segítségére van nevelési problémáik megelőzésében és megoldásában.

A Waldorf-pedagógia alapelvei biztosítják az **esélyegyenlőség** megvalósulását. Különbözőség és beilleszkedési nehézségek esetén az óvónő a gyerekre különfigyelmet fordít, fejlődése érdekében egyénre szabott pedagógiai eszközökkel.

A személyes adatokat gondosan kezeli, csak meghatározott pedagógiai célból, megfelelő körültekintéssel, az szülőket tájékoztatva használja fel azokat.

Mindezek formájáról és tartalmáról a Waldorf-Óvodapedagógiai Program megfelelő fejezetei rendelkeznek, úgymint:

II. fejezet: A Waldorf-pedagógia emberképe

III. fejezet: A kisgyerek

VII. fejezet: A Waldorf-óvodapedagógus feladatai

– Gyermekmegfigyelés, gyermekmegbeszélés

– Együttműködés szülőkkel.

Indokolt esetben a gyermek érdekében az óvoda kapcsolatot vesz fel a helyileg illetékes családsegítő és gyermekvédelmi szervezettel, a megfelelő szakemberekkel, fejlesztőpedagógusokkal.

4. számú melléklet

WALDORF-ÓVODÁKSZERVEZETE, MŰKÖDÉSE**1) Óvodainyitvatartás****a) Napileg feljebb 8 órás nyitvatartással működő óvoda**

A magyarországi Waldorf-óvodák többsége napi legfeljebb 8 órás nyitva tartással működik. A Waldorf-pedagógia a kisgyermek igényeihez igazodva ideálisnak tartja, hogy a délelőtti óvodai tartózkodás után a gyermek visszatérhessen személyes életeszinterére, ahol megszokott családi otthonba.

b) Napi 8 órás vagy azt meghaladó nyitvatartással működő óvoda

Waldorf-óvodák működnek, működhetnek napi 8 órás vagy azt meghaladó nyitvatartás mellett is, mert amennyiben az otthoni pihenés nem lehetséges, a gyerekdélutáni elhelyezését az óvoda magárvállalhatja.

Az óvodák a pedagógiai program szerinti szünetek ideje alatt zárva tartanak. Aszünetek munkanapjai az óvodapedagógusok számára nevelés nélküli munkanapok: a szünetekben látják el nevelésen felüli egyéb munkaköri feladataikat, illetve veszik igénybe rendes szabadságukat.

2) Kötelező alkalmazotti létszám, munkakörök, a munkakörök betöltéséhez szükséges szakképzettségek

Finanszírozott	kötelező	munkakörök
gyerekcsoportonként	Délelőttönként,	egyidejűleg kétfő
óvodapedagógus:		

- * mindketten rendelkeznek óvodapedagógus szakképzettséggel, és
- * egyikük rendelkezik a Waldorf-óvodák Nemzetközi Szövetsége által elismert Waldorf-óvodapedagógiai elméleti és gyakorlati képzéssel,
- * a Waldorf-óvodapedagógiai képzéssel nem rendelkező óvodapedagógus vállalja a képzés megkezdését az alkalmazásától számított 5 éven belül.

Délutáni ellátást nyújtó óvoda esetén a törvényi előírások figyelembe vételével, a gyermeklétszám függvényében az Óvónői Kollégium és a Fenntartó együtt határoznak az délutáni időszakra alkalmazandó pedagógusok létszámáról és képzettségéről.

Az **intézményvezetői megbízás feltétele**, hogy az óvodapedagógus rendelkezzen intézményvezetői szakképzettséggel és Waldorf-óvodapedagógiai képzéssel. Az óvoda vezetői megbízás során pályázati eljárást is alkalmazhatnak.

Az intézményvezetői munkakörre előírt kötelező óra-kedvezményel a Waldorf-óvodák nem élnek, az ebből adódó bérmegtakarítás kiegyenlíti a dajka munkakörhelyettelvártóvodapedagógusbérezéséből adódó többletmunkabért.

a) Óvodapedagógusok

A Waldorf-pedagógia alapvetően fontosnak tekinti, hogy a nevelő munka mellett a gyerekek maguktól a pedagógusoktól kapják meg a gondoskodás minden formáját. Az „anyai” gondoskodást, gondozást a Waldorf-óvodában az óvodapedagógus tudatosan magára vállalja, ez meghatározó része nevelői tevékenységének, a gyerekekkel való kapcsolatának. A csoport munkáját folyamatosan és egy időbenként óvodapedagógus látja el. Az óvodában elkülönült dajka munkakör nincs, a dajkafeladatokat a pedagógusok egymásközött megosztva végzik.

Méltánylást érdemlő egyedi helyzetben a Magyar Waldorf Szövetség külön engedélyével működhet az óvoda egy Waldorf-óvodapedagógus és egy segítő (dajka), önkormányzati óvoda esetében a két óvodapedagógus mellett egy dajka alkalmazásával.

Az alapvető pedagógiai törekvés azonban gyermekcsoportonként két óvodapedagógus foglalkoztatása a „Finanszírozott kötelező munkakörök gyermekcsoportonként” címalatt meghatározott követelmények szerint.

b) Egyéb munkakörök, technikai létszám

A Waldorf-óvodák általában egy csoporttal működnek, fenntartóik többségükben a szülői közösség által működtetett civil szervezetek. Az óvoda működésével felmerülő nem pedagógiai feladatok egy részét (pl. gondnoki, karbantartói, gazdasági-adminisztrációs-ügyintézési tevékenység) a fenntartó látja el a szülői közösség aktív személyes közreműködésével.

A nem pedagógiai feladatok ellátása az óvodában történhet

- * a fenntartói tevékenységkeretében,*
- * külön technikai létszám biztosításával vagy*
- * önkéntes szülői közreműködéssel.*

Az óvodák és fenntartóik saját helyi lehetőségeikhez mérten döntenek el és szabályozzák, hogy milyen módon gondoskodnak az egyéb, nem pedagógus munkakörök ellátásáról.

c) Egyébrendelkések

- * Ha a Waldorf-óvodában foglalkoztatott óvodapedagógus szakképzettsége a fenti előírásoknak nem felel meg, az Waldorf-Óvodapedagógiai Program jóváhagyásától számított öt év utáni csakis akkor foglalkoztatható továbbpedagógus-*

gus-munkakörben, ha tanulmányait az előírt szakképzettséget nyújtó képzésben megkezdte.

- * Új alapítású Waldorf-óvodák az első három évben a Magyar Waldorf Szövetséggel egyeztetve mentességet kaphatnak a 2. pontban meghatározott követelményekalól.

3. Az óvodapedagógusmunkakörsajátosságai

Kötelező óraszám

Az óvodapedagógusok kötelező

óraszámafélnapos óvodában: heti

32 óra, egész napos óvodában:

heti 32 óra.

Anapiteljes munkaidőből fennmaradó részt pedagógusok napi esetmegbeszélésével a következő nevelési napra történő előkészületekkel töltik.

Munkakörfeladatok

Az óvodapedagógusok munkakörük betartozóan ellátják:

- * *adajkamunkakör betartozó teendőket nyitvatartási időben,*
- * *a nevelési program szerinti esti programok, hétvégi ünnepek, az óvoda mindennapi életével kapcsolatos, nyitva tartási időn túli tevékenységeket, ideértve: az óvodai foglalkozásokhoz szükséges eszközök, alapanyagok, élelem, tisztítószerek stb. beszerzését, az évszakasztal, játékok, bábok, óvodai díszek készítését és ezek alapanyagainak beszerzését (vásárlás, gyűjtés), illetve ezek időszakos megújítását, az óvoda díszítését,*
- * *rendszeres szülői és pedagógiai estek előkészítését és megtartását,*
- * *az egyes szülőkkel folytatott megbeszéléseket szükség szerinti családlátogatásokat,*
- * *a rendszeres óvodapedagógiai megbeszéléseket, konferenciákat óvodán, régióban, országon belül.*

Az óvodapedagógusok a feladatokat egymás között megosztva, illetve együttesen végzik. Általában az egyik óvodapedagógus vállalja az intézményvezetői munka-kör betöltését. A munkaköri többletfeladatokat a pedagógusok a nevelési időszakokban munkaidejükön felül, illetve az óvodai szünetek nevelés nélküli munkanap-jaira ütemezetten végzik, a túlmunka elszámolása az óvodai szünetekkel biztosított. Az óvodák helyi körülményeik alapján belső szabályzatukban határozzák meg a pedagógusok kötelező óraszámát, az általános előírásoktól eltérő kötött és kötetlen munkaidőt.

4. Gyermekétkeztetés

A Waldorf-óvodában a pedagógiai elvekkel összhangban hangsúlyos, hogy az ételeket a pedagógusok és a gyerekek közösen készítik el, és az így elkészült ételeket fogyasztja mindenki a közös étkezésen. Az ételek ennek megfelelően egyszerűen elkészíthető, hús- és tojásmentes, gabona alapú egytálételek. A családi, közös főzéshez ezért megfelelő és elegendő, ha az óvoda rendelkezik melegítőkonyhával és a szárászélmiszerek tárolására alkalmas kamrával vagy kamraszekrényvel. Anemzetközi Waldorf-óvodai gyakorlatnak megfelelően kifejezetten ajánlott, hogy lehetőség szerint a konyha és a foglalkoztató egy légtérben, egymással közvetlenfizikai kapcsolatban legyen kialakítva, elősegítve ezzel is a gyermekcsoport szabadterületi kapcsolódását a főzésitevékenységekhez.

5. Azóvodai jogviszonysajátosságai

A szülők, gyerekük beiratásával a Waldorf-pedagógiát tudatosan választják. Ezáltal sajátosan megjelenik a civil szektorbeli intézményfenntartói tevékenységben való részvétel követelménye (közhasznú cél támogatása adománnyal és személyes közreműködéssel). Az óvoda működtetése és fenntarthatósága érdekében szoros együttműködés és támogatás alakul ki a szülői közösség és az intézmény között, amelytől jogi szempontból elhatárolódik az óvodai nevelés: a gyermek és óvodaköznevelési jogviszonya közvetlenül nem kapcsolható össze a fenntartó tevékenységével támogatásával.

6. Önigazgatás, szervezet

A Waldorf-óvodák Rudolf Steiner által megfogalmazott három alapelve épülnek: önigazgatás, demokratikus-republikánus elv, funkcionális hármastagozódás.

Az óvoda pedagógusai alkotják az Óvónői Kollégiumot, amelynek keretében közösen döntenek a pedagógiai munkát érintő kérdésekben, például a gyerekfelvétellel, a gyerekek nevelésével és az óvodai jogviszonnyal kapcsolatos kérdésekben. Az egyik óvodapedagógus vállalja az intézményvezetői munkakör betöltését, aki a jogszabályok szerinti egyszemélyi felelősséggel tartozik az óvodavezetéséért.

Az óvodák fenntartói többségükben szülői kezdeményezésre alapított nonprofit civil szervezetek (alapítványok, egyesületek) de működhetnek, működnek önkormányzat által fenntartott Waldorf-

gátásával működő fenntartó és az óvoda kapcsolatában domináns és hangsúlyos az együttműködés, az óvoda működése, mint közös cél szolgáltatásban. A fenntartó tevékenységet a szülői közösség a civil szervezetekről szóló jogszabályok keretei között látja el önkéntes személyes közreműködés vállalásával és az intézményfenn-

tartói célanyag támogatásával. Fontos az óvoda működését érintő feladatokban a szülői részvétel. A fenntartói-óvodai közös testületekben a szülői jelenlét szabályozott jogviszony (önkéntes jogviszony, megbízás) keretében, az óvoda szakmai és szervezeti önállóságának megtartásáért történik.

A Waldorf-óvodák általában egy, vagy két gyermekcsoporttal működnek. A gyerek- és alkalmazotti közösség létszáma lényegesen kevesebb a jogi szabályozás modelljét adó, több csoportos óvodákétól, a közösségi szervezet és működés kevéssé tagolt, a kapcsolattartás családi szinten közvetlen, a nevelés személyi és tárgyfeltételei is eltérőek. Az óvodák szervezetének és működésének alapelvei az egyes intézményekben a helyi sajátosságoknak megfelelően valósulnak meg. Az óvodaműködése, mint közös cél érdekében az intézmény és a fenntartó egymással szorosán együttműködik, jogszabályait rendeltetésszerűen és a Waldorf-pedagógiai elvekkel összhangban gyakorolják. Az óvodák – a jogszabályok kötelező előírásainak figyelembevételével – szervezeti és működési szabályzatukban határozzák meg szervezetük és működésük sajátos felépítését, így különösen: a fenntartóval való együttműködést, a feladat- és felelősség-megosztást, az intézményvezetői jogkörök ellátását, az egyszemélyi és közösségi döntés és felelősség területeit, illetve munkáltatói minőségükben további belső szabályzatokat alkotnak. A Magyar Waldorf Szövetség a szabályozásról irányelvvel tudhat ki.

7. Szülői szerepkör

A Waldorf-óvoda alapvetően szülői elhatározásból jön létre. A szülői munka azonban nem ér véget az óvoda elindításával, mivel az ott dolgozó pedagógusok nevelő partnerként tekintenek a szülőkre. A rendszeres szülői estek alkalmat adnak az eszmecserére, a tapasztalatok megosztására, a fontosabb életkori problémák közös megértésére, feldolgozására. A szülők eleven kapcsolatot ápolnak az óvoda pedagógusokkal és egymással, ennek révén olyan szociális közeg jön létre, amely segíti a mindennapos gondok megoldását és nagyobb krízisek alkalmával is támogatást nyújthat a bajba kerülőknek. Ezen közvetlen emberi kapcsolattartás elengedhetetlen feltétele a gyerekek nevelésének, a közös felelősség tudatos kialakításának. A szülők bevonása az óvodai élet szervezésébe szintén erősíti az elkötelezettséget, és lehetővé teszi a szülők számára a pedagógiai folyamatokba történő betekintést.

A szülői közösség sajátos szerepköre az intézményfenntartói feladatok ellátása: a fenntartó szervezet létesítő okiratában meghatározott intézményfenntartói cél pénzügyi támogatásával és személyes részvétellel a szülők biztosítják az óvodaszemélyi és tárgyi feltételeit, a működéshez szükséges forrásokat. Lényegesnek tekintjük a fenntartói feladatellátás megkülönböztetését és elhatárolását a hagyományos óvodai szülői szerepkörtől.

8. A Magyar Waldorf

Szövetség és a Waldorf Ház Pedagógiai Intézetszerepe

A Magyar Waldorf Szövetség a tagságába tartozó magyarországi Waldorf-óvodák és fenntartóik közös tevékenységével ellátja az alternatív Waldorf-Óvodapedagógiai Programhoz kapcsolódó feladatokat, a Waldorf-pedagógia általános név- és minőségvédelmét, és a Waldorf-intézmények, intézményfenntartók érdekképviseletét. Állásfoglalásokkal és ajánlásokkal segíti az intézmények feladatellátását, továbbá a fenntartásában működő pedagógiai-szakmai szolgáltató intézet (WaldorfHáz) útján országos pedagógiai-szakmai szolgáltatásokat nyújt a Waldorf-pedagógia területén.

5.számú melléklet

A WALDORF-ÓVODÁK NEVELÉSI MUNKÁJÁHOZ SZÜKSÉGES HELYSÉGEK, BERENDEZÉSEK ÉS ESZKÖZÖK JE GYZÉKE

Az eltérő pedagógiai elveket tartalmazó nevelési program az eszköz- és felszerelési jegyzéktől eltérően határozhatja meg a nevelőmunka eszköz és felszerelési feltételeit.

*A program VIII. fejezete tartalmazza a **Waldorf-óvoda működésének tárgyfeltételeit**, ezért az eszközjegyzék ezzel együtt érvényes.*

A felsoroltak a lehetőségek egy része csak. Ettől lehet eltérni a helyi sajátosságok figyelembevételével az óvoda helyi nevelési programja szerint.

I. Helyiségek

Eszközök, felszerelés (megjegyzés)	Mennyiség
1. Csoportszoba (25 gyermek részére vízvételi és főzési lehetőséggel)	Gyermekcsoportonként 1
2. Tároló (szertár)	Óvodánként 1
3. Óvónőiszoba (Kialakítható a 4. ponttal együtt.)	Óvodánként 1
4. Szülőifogadó, tárgyaló	Óvodánként 1
5. Gyermeköltöző	Csoportonként 1
6. Gyermekmosdó, WC	Gyermekcsoportonként 1
7. Felnőttöltöző, mosdó, WC	Óvodánként 1
8. Bejáratok, közlekedők, előtér	Óvodánként 1
9. Játszóudvar	Óvodánként 1

II. Helyiségek bútorzata és egyéb berendezési tárgyai

Csoportszoba

Eszközök,felszerelés(megjegyzés)	Mennyiség
Óvodai fektetők (egész napos az óvodában) (színesrongyszőnyegek,puhabáránybőrök)	Alvógyermeklétszám szerint 1
Gyermekszék(tömörfából,szépenmegmunkálva)	Gyermeklétszám szerint 1
Gyermekasztal(tömörfából,szépenmegmunkálva)	Agyermeklétszám szerint
Fényvédőfüggöny(textíliából,természetesanyagból)	Szükségszerint
Szőnyeg(természetes anyagból)	Szükségszerint
Játéktartó szekrény, polc (tömör fából állvány,paraván,térelválasztófunkcióval,nádból,vesszőből)	Csoportszobánként minimum 2
Fektetőtároló(egésznaposóvodában)	Csoportszobánként 1
Matracokvagykiságyak(egésznaposóvodában)	Gyermeklétszám szerint
Gyermekméretűpárnák,takarók,huzatok(halvány,kismitás, pamut), (egész napos óvodában)	Gyermeklétszám szerint 2
Évszakasztal	Csoportszobánként 1
Hőmérő	Csoportszobánként 1
Felnőttszék	Felnőttek számának megfelelő
Textiltároló(lehet vesszőkosár vagy tömörfából készült polc, szekrény)	Gyermekcsoportonként 1
Edényes evőeszköz-tároló	Csoportszobánként 1
Szeméttartó	Csoportszobánként 1
Konyhasarok (vízvételi lehetőséggel, mosogatóval,villanytűzhely)	Csoportszobánként 1

Óvónőiszoba

Eszközök,felszerelés(megjegyzés)	Mennyiség
Íróasztalésszék	1-1
Könyvszekrény	1
Íratszekrény (zárható)	1
Telefon	1
Számítógép	1
Nyomtató	1

Gyermeköltöző

Eszközök,felszerelés(megjegyzés)	Mennyiség
Öltözőrekesz,ruhatároló,fogas	Gyermeklétszámfigyelembevételével
Cipőtároló	Gyermeklétszámfigyelembevételével
Öltözőpad	Gyermeklétszámfigyelembevételével

Gyermekmosdó, WC

Eszközök, felszerelés (megjegyzés)	Mennyiség
Gyermekmosdó, WC	Gyermeklétszámfigyelembevételével
Törölközőtartó	Gyermeklétszámfigyelembevételével
Szappantartó	Gyermeklétszámfigyelembevételével

Játzóudvar

Eszközök, felszerelés (megjegyzés)	Mennyiség
Virágágyások, konyhakert, fák, bokrok, kerti szerszámok, kerti csap, farönkök, kerti asztalok, padok	Program szerint akörülményeketfigyelembevéve
Homokozóéstartozékai	Gyermeklétszámfigyelembevételével
Takaróháló (a homokozó használaton kívüli lefedéséhez)	Homokozónként 1
Mozgáskultúrát, mozgásfejlődést segítő, mozgásigényt kielégítő eszközök (hinták, mászóakák, rönkök, kötelek)	Programszerint

III. Tisztálkodásifelszerelések

Eszközök, felszerelés (megjegyzés)	Mennyiség
Tisztálkodófelszerelések (ruhakefe, körömkéfe, szappantartó)	Mosdókagylónként 1
Egyéni tisztálkodószerek (fogkefe, fogmosópohár, fésű)	Felnőtt és gyermeklétszám szerint
Törölköző	Felnőtt és gyermeklétszám szerint, 3-3 váltás
Abrosz vagy textilalátét	Gyermekcsoportonként 3 váltás
Takaró (egésznaposóvodában)	Alvógyermeklétszám szerint

IV. A Felnőttek munkavégzéséhez szükséges eszközök

Eszközök,felszerelés(megjegyzés)	Mennyiség
Vasaló	Óvodánként 1
Vasalóállvány	Óvodánként 1
Szennyesruha-tároló	Óvodánként 1
Kerti munkaeszközök (ásó, kapa, gereblye, kertilocsológánc, létra)	Óvodánként 1-1
Takarítóeszközök	Csoportonként 1-1
Hűtőgép	Óvodánként 1
Porszívó	Óvodánként 1

V. Melegítőkonyhaeszközei

Eszközök,felszerelés(megjegyzés)	Mennyiség
Tányérok,poharak, bögrék, evőeszközök	Létszámszerint
Konyharuhák	Óvodánként 10
Melegítőlábasok,fazekak	Óvodánként 3-4
Tálaló tálak, jénai és porcelán tálak	Létszámszerint
Kenyereskosarak,tálcák,kancsók	Létszámszerint
Szeletelőkések,merőkanalak,vágódeszkák	Létszámszerint

VI. A Nevelőmunkátsegítőjátékokésegység eszközei

Nevelőmunkátsegítőjátékok

Eszközei, felszerelés (megjegyzés)	Mennyiség
Különböző játékok (mozgásos játékok, szerepjátékok, építő-konstruáló játékok, dramatizálás és bábozás, barkácsolás) eszközei: textíliák, gyapjú len, vászon, pamut, bársony selyem, színes-gyapjú, kosarak, üvegek, kuckók, koronák, palástok, bábuk, babák, filcállatok. (Minden játék természetes anyagból készült.)	A program szerint
Mozgáskultúrát, mozgásfejlődést segítő, mozgásigényt kielégítő eszközök: botparipák, lókantárok, labdák, kötelek.	Csoportszobai és udvari eszközök
Ének, zene, énekes játékok eszközei: rézharangok, xilofonok, hárfák, csörgők, bot, fúvós, pengetőhangszerek.	Az óvoda nevelési programja szerint Gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembevételével
Az anyanyelv fejlesztésének, a kommunikációs képességek fejlesztésének eszközei	Az óvoda nevelési programja szerint
Értelmi képességeket (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, gondolkodás) és akreativitást fejlesztő anyagok, eszközök: kagylók, fenyőtoboz, kövek, kavicsok, gyökerek, fakéreg, ásványok.	Az óvoda nevelési programja szerint
Ábrázoló tevékenységet fejlesztő anyagok, eszközök: méhviasz gyurma és kréta, színes gyapjú, filcgyapjú, táblák; méhviasz lapok; rajztábla tartó, akvarell festék, vastag ecset, szivacs, rajztábla; természetes alapanyagú fonalak.	Az óvoda nevelési programja szerint Gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembevételével
A természeti – emberi – tárgyi környezet megismerését elősegítő eszközök, anyagok: kristályok, ásványok, kövek különböző méretben és mennyiségben; rongybabák, kötött vagy nemezelt; babaház, babakocsi, bababútorok, babakonyhai eszközök.	Az óvoda nevelési programja szerint A gyermeklétszám figyelembevételével
Munkajellegű tevékenységek eszközei: kézimunka kellékek, satupad, szerszámok; a sütés eszközei: kőtevények, formák, sodrófák: gyúródeszka, teknő, malom; takarítóeszközök, felnőtt és gyermek méretben.	Az óvoda nevelési programja szerint

Nevelőmunkátsegítőegyeszközök

Eszközök,felszerelés(megjegyzés)	Mennyiség
Hangszerpedagógusoknak	Azóvodanevelésiprogramjaszerint
Hangszergyermeknek	Azóvodanevelésiprogramjaszerint
Egyéni fejlesztést szolgáló speciálisfelszerelések	Fogyatékos gyermeket nevelő óvodábanA helyi nevelési programban foglaltakszerintgyermekcsoportonként

VII. Egészség és munkavédelmi eszközök

Eszközök,felszerelés(megjegyzés)	Mennyiség
Étel – mintavétel (üvegtartály) készlet	Óvodánként1 db
Mentőláda	Közegészségügyi előírások szerintÓvodánként1 db
Gyógyszerszekrény(zárható)	KözegészségügyiszabályokszerintÓvodánként1
Munkaruha	A Munkatörvénykönyve, valamint aközalkalmazottak jogállásáról szóló 1993.évi XXXIII. Törvény és végrehajtásirendeletei alapján
Tűzoltó készülék	Az érvényestűzvédelmiszabályokszerint